

Spørsmål til Skole-Norge våren 2016

Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets
spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere

Cay Gjerustad
Roger André Federici
Elisabeth Hovdhaugen

Rapport 2016:16

NIFU

Spørsmål til Skole-Norge våren 2016

Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets
spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere

Cay Gjerustad
Roger André Federici
Elisabeth Hovdhaugen

Rapport 2016:16

Rapport	2016:16
Utgitt av Adresse	Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.
Prosjektnr.	12820308
Oppdragsgiver Adresse	Utdanningsdirektoratet Postboks 9359 Grønland, NO-0135 Oslo
Trykk	Link Grafisk
Bilddesign Foto	Cathrine Årving Shutterstock
ISBN	978-82-327-0193-3
ISSN	1892-2597 (online)

www.nifu.no

Forord

Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) har en fireårig rammeavtale for 2013 – 2016 med Utdanningsdirektoratet om å gjennomføre halvårslige spørreundersøkelser rettet mot skoler og skoleeiere. Undersøkelsene er kjent som Utdanningsdirektoratets spørringer.

Temaene for de enkelte undersøkelsene avtales fra gang til gang og skal dekke Utdanningsdirektoratets kunnskapsbehov til enhver tid. Resultatene fra undersøkelsene offentliggjøres i NIFUs ordinære rapportserie og foreligge nedlastbare i PDF-format på Utdanningsdirektoratets og NIFUs hjemmesider.

I spørringen som ble gjennomført våren 2016 inngår fire respondentgrupper som er spurt om i alt 12 ulike temaer. Rapporten er i første rekke en tabellrapport der det bare i liten grad har vært rom for mer inngående analyser. Rapporten inneholder til sammen 112 tabeller og 12 figurer. Det er ikke skrevet noe samlet sammendrag for denne rapporten, men leseren henvises til oppsummeringene ved slutten av hvert kapittel.

Prosjektleder for Utdanningsdirektoratets spørringer er Cay Gjerustad. Han har skrevet rapporten i samarbeid med Roger André Federici og Elisabeth Hovdhaugen. Vibeke Opheim har kvalitetssikret rapporten. Kontaktperson hos Utdanningsdirektoratet er Thorleif Orre.

Vi takker 530 grunnskoler, 88 videregående skoler, 14 fylkeskommuner og 99 kommuner som har tatt seg tid til å besvare undersøkelsen, i konkurranse med mange andre viktige gjøremål.

Oslo, 15. juni 2016

Sveinung Skule
Direktør

Roger André Federici
Forskningsleder

Innhold

1	Innledning.....	7
2	Beskrivelse av utvalgene og gjennomføringen.....	9
2.1	Kommuneutvalget: 66 prosent deltakelse og mindre skjevheter.....	9
2.2	Grunnskoleutvalget: 57 prosent deltakelse og mindre skjevheter.....	11
2.3	Videregåendeutvalget: 67 prosent deltakelse og noen skjevheter.....	14
2.4	Gjennomføring av undersøkelsene.....	16
3	Tilsyn – risikovurderinger.....	19
3.1	Skoleeieres svar.....	19
3.2	Skoleleders svar.....	21
3.3	Oppsummering.....	25
4	Kjennskap til Utdanningsdirektoratets statistikkssystem.....	27
4.1	Halvparten av skolelederne kjenner til Statistikkportalen.....	27
4.2	Moderat bruk av Statistikkportalen.....	28
4.3	Statistikkportalen oppleves som nyttig.....	30
4.4	Oppsummering.....	31
5	PPT og læringsmiljø.....	33
5.1	Skoleeiere.....	33
5.2	Skoleledere.....	37
5.3	Oppsummering.....	41
6	Aktivt skoleeierskap.....	43
6.1	Mer kontakt med ansatte enn politikere.....	43
6.2	Diskusjoner med skoleeier – grunnskole og videregående.....	45
6.3	Føringer fra skoleeier – grunnskole og videregående.....	46
6.4	Forventninger fra skoleeier – grunnskole og videregående.....	47
6.5	Skoleeier tar tak i utfordringer og legger til rette for nettverk.....	50
6.6	Oppsummering.....	51
7	Overgang og sammenheng mellom barnehage og skole.....	53
7.1	Mange oppgir at det er etablert møteplasser.....	53
7.2	Halvparten oppgir at det er etablert rutiner for sammenheng og progresjon.....	56
7.3	Hva bør barnehagen vektlegge i forberedelsene til skolestart?.....	57
7.4	Hva bør barnehagen vektlegge i forberedelsene til skolestart?.....	57
7.5	Oppsummering.....	58
8	Skoleeierens vurdering av Fylkesmannens arbeid.....	61
8.1	Fylkesmannen anses som en viktig medspiller.....	61
8.2	Virkemidlene hos Fylkesmannen oppleves som viktige.....	63
8.3	Oppsummering.....	66
9	Praksisbrev.....	69
9.1	5 fylkeskommuner har deltatt i praksisbrevordningen.....	69
9.2	Veien videre etter fullført praksisbrev.....	71
9.3	Oppsummering.....	72
10	Etablering av læreplaner.....	73
10.1	Mangel på oppdrag fremdeles viktig for tilgang til læreplaner.....	74
10.2	Små endringer i fylkeskommunenes oppfatning av tilgang til læreplaner.....	75
10.3	Mange tiltak for å skaffe læreplaner.....	76
10.4	Flest ønsker målrettede krisepakker.....	79
10.5	Oppsigelser og permisjoner i syv fylker.....	80
10.6	Alle fylkeskommunene har opprettet alternative Vg3-tilbud.....	81
10.7	Arbeidslivets behov for fagarbeidere er viktig i planleggingen av opplæringstilbudet.....	81
10.8	Oppsummering.....	82
11	Tilbudsstrukturen innenfor yrkesfaglige utdanningsprogram.....	85
11.1	Størst behov for endringer i service og samferdsel og design og håndverk.....	85
11.2	Størst behov for helse og oppvekstfag og bygg og anleggsteknikk i framtiden.....	87
11.3	Oppsummering.....	88

12	Bruk av midlertidig fastsatt læreplan i norsk for elever i videregående opplæring med kort botid i Norge	89
12.1	Nær halvparten benytter midlertidig læreplan i norsk	89
12.2	Materiell i den særskilte språkopplæringen	91
12.3	Skoleeiere om midlertidig fastsatt læreplan i norsk	93
12.4	Oppsummering	93
13	Svømmeopplæring	95
13.1	Hvem står for svømmeundervisningen?	95
13.2	Timer med svømmeopplæring	96
13.3	Skoleledernes oppfatning av opplæringstilbudet i svømming	98
13.4	Organisering av opplæringstilbudet	99
13.5	Livredning og beredskap	100
13.6	Hindringer i arbeidet med svømmeopplæring	101
13.7	Oppsummering	101
	Referanser	103
	Vedlegg	105

1 Innledning

NIFU har gjennomført halvårlige spørreundersøkelser blant skoler og skoleeiere på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet siden 2009. Vårens undersøkelse er den fjortende i rekken.

Undersøkelsen har fire målgrupper: grunnskoler, videregående skoler, kommuner og fylkeskommuner. Hver undersøkelse er dokumentert gjennom en egen rapport med tittelen «Spørsmål til Skole-Norge». Undersøkelsen våren 2016 ble gjennomført i perioden 2. mars til 15. april.

Antallet temaer som inngår i undersøkelsene varierer fra gang til gang, og noen tema gjentas med jevne mellomrom. I alt 12 tema inngikk i vårens undersøkelse. Temaet «Kunnskapssenter for utdanning» blir ikke rapportert her, men inngår i en egen rapport fra NIFU (Bugge, Wollscheid og Stensaker, 2016). De resterende temaene presenteres i hvert sitt kapittel i rapporten.

Tabell 1.1: Tema og målgrupper i Utdanningsdirektoratets spørringer våren 2016.

Tema	Barne- skoler	Ungdoms- skoler	Videre- gående	Kommuner	Fylkes- kommuner
Tilsyn – risikovurderinger	x	x	x	x	x
Kunnskapssenter for utdanning	x	x	x	x	x
Kjennskap til Utdanningsdirektoratets statistikkssystem	x	x	x	x	x
PPT og læringsmiljø	x	x	x	x	x
Aktivt skoleeierskap	x	x	x		
Overgang og sammenheng mellom barnehage og skole	x			x	
Skoleeieres vurdering av Fylkesmannens arbeid				x	x
Praksisbrev					x
Etablering av læreplaner					x
Tilbudsstrukturen innenfor yrkesfaglige utdanningsprogram					x
Midlertidig læreplan i norsk for elever i videregående opplæring med kort botid i Norge			x		x
Svømmeopplæring	x				

2 Beskrivelse av utvalgene og gjennomføringen

For å redusere belastningen på sektoren er Utdanningsdirektoratets spørringer utvalgsundersøkelser. Det innebærer at det er laget tre sammenliknbare utvalg, slik at skoler og skoleeiere ikke skal kontaktes oftere enn hvert halvannet år. Unntaket fra dette er *fylkeskommunene* og *ti større kommuner*, som deltar i hver undersøkelse.

Det er laget tre sammenliknbare *kommuneutvalg*, og de 429 kommunene¹ er fordelt på disse utvalgene. *Grunnskoleutvalgene* er laget på tilsvarende måte, slik at grunnskolene i hvert enkelt utvalg kommer fra kommunene i det samme utvalget. I alt ti større kommuner² er, i likhet med fylkeskommunene, med i alle de tre utvalgene. Grunnskolene i disse kommunene er fordelt på de tre utvalgene med en tredjedel i hvert utvalg.

De videregående skolene er fordelt på tre utvalg med ca. en tredjedel av skolene fra hvert fylke i hvert av utvalgene.

Kommunene og de videregående skolene er i utgangspunktet ikke trukket tilfeldig, men fordelt på utvalgene innenfor fylkene etter kriterier som størrelse, geografi, kommunetype og skoletype. Der det har vært mulig å velge mellom flere kommuner eller videregående skoler som tilfredsstiller de samme kriteriene, er det trukket tilfeldig. I praksis har slik tilfeldig trekking bare vært aktuelt i fylker med særlig mange små kommuner eller mange videregående skoler. I de ti større kommunene som er med hver gang, men der bare en tredjedel av grunnskolene er med, er utvalget av skoler trukket tilfeldig.

14 av 19 fylkeskommuner har besvart undersøkelsen høsten 2015.

2.1 Kommuneutvalget: 66 prosent deltakelse og mindre skjevheter

Totalt 150 kommuner inngikk i vårens kommuneutvalg. Tabell 2.1 viser hvordan utvalget var sammensatt fylkesvis og hvilken svarprosent som ble oppnådd. Kategorien *Godkjent* refererer til antallet besvarelser hvor minst halvparten av spørsmålene er besvart. De fleste av besvarelsene som regnes som godkjente er komplette, men for noen mangler svar på en eller flere deler av undersøkelsene.

Den samlede svarprosenten ble 66 prosent, eller 99 av de 150 kommunene i utvalget. Blant de 51 kommunene som ikke deltok i undersøkelsen var det 17 som åpnet undersøkelsen, men svarte på for

¹ Svalbard regnes som egen kommune, tilhørende Troms fylke.

² Arendal, Bergen, Bærum, Fredrikstad, Kristiansand, Oslo, Sandnes, Stavanger, Tromsø og Trondheim.

få spørsmål til at besvarelsen kunne godkjennes. De resterende 34 kommunene som ikke deltok har ikke åpnet undersøkelsen. Fire av kommunene som ikke har svart ga beskjed om at de ikke kom til å delta.

Tabell 2.1: Populasjon, bruttoutvalg og nettoutvalg av kommuner fordelt etter fylke.

Fylke	Populasjon	Utvalg	Ikke svart	Ikke godkjent	Godkjent	Godkjent %
Akershus	22	8	1	1	6	75,0
Aust-Agder	15	6	0	1	5	83,3
Buskerud	21	6	1	0	5	83,3
Finnmark	19	7	3	1	3	42,9
Hedmark	22	7	0	1	6	85,7
Hordaland	33	11	4	2	5	45,5
Møre og Romsdal	36	11	3	1	7	63,6
Nord-Trøndelag	23	8	2	2	4	50,0
Nordland	44	14	5	1	8	57,1
Oppland	26	9	1	1	7	77,8
Oslo	1	1	0	0	1	100,0
Rogaland	26	11	3	1	7	63,6
Sogn og Fjordane	26	9	1	1	7	77,8
Sør-Trøndelag	25	9	1	0	8	88,9
Telemark	18	6	0	3	3	50,0
Troms*	25	9	4	1	4	44,4
Vest-Agder	15	6	3	0	3	50,0
Vestfold	14	5	1	0	4	80,0
Østfold	18	7	1	0	6	85,7
Total	429	150	34	17	99	66,0

* Inkludert Svalbard

Svarprosenten varierer betydelig mellom fylkene. Når vi ser bort fra Oslo, som består av kun en kommune, er det ingen fylker der alle kommunene har deltatt. Imidlertid er det flere fylker hvor det kun mangler en eller to kommuner for å ha full deltakelse. Oppslutningen er svakest i Finnmark, Hordaland og Troms, der under halvparten av kommunene deltok.

Tabell 2.2: Svarprosent for kommuner etter landsdel³ og innbyggertall. N = 99.

	Under 3000	3000 til 9999	10.000 og mer	Total
	%	%	%	%
Oslo og Akershus			78	78
Østlandet	71	78	80	78
Sør- og Vestlandet	63	70	53	63
Midt- og Nord-Norge	55	70	50	57
Total	60	73	66	66

Tabell 2.2 viser at svarprosenten varierer etter kommunestørrelse og landsdel. Deltakelsen er høyest i de mellomstore kommunene, og høyere i Oslo og Akershus og Østlandet enn i de andre landsdelene.

Tabell 2.3: Sammensetning av nettoutvalget av kommuner etter landsdel og innbyggertall sammenliknet med populasjonen av kommuner (i parentes). Totalprosent.

	Under 3000	3000 til 9999	10.000 og mer	Alle
	%	%	%	%
Oslo og Akershus	0,0 (0,2)	0,0 (0,2)	7,1 (4,9)	7,1 (5,4)
Øst-Norge	5,1 (6,8)	14,1 (12,4)	12,1 (8,6)	31,3 (27,7)
Sør- og Vestlandet	12,1 (12,1)	14,1 (14,9)	8,1 (8,2)	34,3 (35,2)
Midt- og Nord-Norge	16,2 (17,9)	7,1 (8,9)	4,0 (4,9)	27,3 (31,7)
Alle	33,3 (37,1)	35,4 (36,4)	31,3 (26,6)	100 %

Tabell 2.3 viser landsdel og folketall for kommunene som deltok i undersøkelsen (nettoutvalget) sammenliknet med alle kommuner i Norge (populasjonen). Fordelingen av kommunene som har besvart undersøkelsen avviker noe fra det vi finner i populasjonen av kommuner. Tabellen viser at små kommuner er noe underrepresentert, mens det er en viss overrepresentasjon av store kommuner. Det er også en svak overrepresentasjon av kommuner fra Øst-Norge og en tilsvarende underrepresentasjon av kommuner fra Midt- og Nord-Norge.

Fordelingen av kommuner på landsdeler avviker noe fra det vi finner i populasjonen av kommuner. Etter en totalvurdering har vi kommet fram til at vi ikke vektet utvalget. Hovedårsaken er det lave antallet som er med i denne delen av undersøkelsen. Å gi ekstra vekt til noen få kommuner, og dertil mindre vekt til andre kommuner kan være problematisk da vi ikke kan si at kommunene som er ment å representere en gruppe – for eksempel små kommuner – faktisk gjør det. Dersom antallet kommuner hadde vært høyere hadde dette problemet vært mindre.

2.2 Grunnskoleutvalget: 57 prosent deltakelse og mindre skjevheter

I alt 929 grunnskoler ble invitert til å være med i undersøkelsen våren 2016. Utvalget er hentet fra en populasjon på 2770 ordinære grunnskoler. Populasjonen inkluderer ikke følgende typer skoler:

- Skoler for elever med spesielle behov
- Skoler med læreplaner og organisering som skiller seg sterkt fra ordinære skoler, som for eksempel internasjonale skoler
- Skoler med svært få elever, det vil si tre eller færre

³ De ulike landsdelene består av følgende fylker:

Oslo og Akershus: Oslo og Akershus

Øst-Norge: Østfold, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold og Telemark

Sør- og Vestlandet: Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal

Midt- og Nord-Norge: Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark.

Det er ved tidligere anledninger forsøkt å invitere slike skoler, men tilbakemeldingene har i de fleste tilfellene vært at spørsmålene i undersøkelsen ikke er relevante. Skolene har derfor ikke vært med i de siste undersøkelsene.

Tabell 2.4: Populasjon, bruttoutvalg og nettoutvalg av grunnskoler fordelt etter fylke.

Fylke	Populasjon	Utvalg	Ikke svart	Ikke godkjent	Godkjent	Godkjent %
Akershus	242	81	32	4	45	55,6
Aust-Agder	67	21	7	2	12	57,1
Buskerud	136	45	14	4	27	60,0
Finnmark	76	27	11	2	14	51,9
Hedmark	125	37	13	5	19	51,4
Hordaland	292	98	45	1	52	53,1
Møre og Romsdal	201	64	25	5	34	53,1
Nord-Trøndelag	100	34	19	1	14	41,2
Nordland	204	66	19	4	43	65,2
Oppland	126	46	12	4	30	65,2
Oslo	143	48	10	2	36	75,0
Rogaland	231	80	29	9	42	52,5
Sogn og Fjordane	110	40	20	0	20	50,0
Sør-Trøndelag	153	54	15	3	36	66,7
Telemark	102	35	16	2	17	48,6
Troms*	129	40	16	2	22	55,0
Vest-Agder	102	34	10	1	23	67,6
Vestfold	110	38	14	2	22	57,9
Østfold	121	41	18	1	22	53,7
Total	2770	929	345	54	530	57,1

*Inkludert Svalbard.

54 skoler har åpnet undersøkelsen, men ikke svart på nok spørsmål til at undersøkelsen kan godkjennes. Ytterligere 345 har ikke åpnet eller svart på undersøkelsen. Blant skolene som ikke har svart var det 22 som ga beskjed om at de ikke ønsket å delta. For lite tid, sykdom og for mange andre undersøkelser ble i mange tilfeller oppgitt som årsaker til at de ikke kunne være med.

I alt 530 besvarelser regnes som godkjente. Det vil si at over halvparten av spørsmålene er besvart. Det tilsvarer en deltakelse på 57 prosent. Den høyeste deltakelsen finner vi Oslo, der 75 prosent av skolelederne har svart.

Tabell 2.5: Svarprosent for grunnskoler etter landsdel, skoletype og skolestørrelse.

	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Total
	%	%	%	%
Oslo og Akershus	60	57	73	63
Østlandet	54	60	60	57
Sør- og Vestlandet	48	67	61	54
Midt- og Nord-Norge	54	59	77	58
Total	53	61	65	57

	Under 100	100 - 299	300 og over	Total
	%	%	%	%
Oslo og Akershus	63	58	65	63
Østlandet	57	55	60	57
Sør- og Vestlandet	51	58	52	54
Midt- og Nord-Norge	63	44	68	58
Total	58	54	60	57

Tabell 2.5 viser at svarprosenten varierer noe etter skoletype. Barneskoler har lavere deltakelse enn 1-10 skoler og ungdomsskoler. Videre varierer deltakelsen noe etter landsdel: den er høyest i Oslo og Akershus og lavest på Sør- og Vestlandet. Aller høyest svarprosent finner vi blant ungdomsskoler i Midt- og Nord-Norge (77 prosent). Det er også noe variasjon etter antall elever ved skolen, der de største skolene deltar i større grad enn de mellomstore.

Tabell 2.6: Sammensetning av nettoutvalget av grunnskoler etter geografi og trinn, sammenliknet med populasjonen av grunnskoler (i parentes). Totalprosent.

	Barneskole	1 - 10 skole	Ungdomsskole	Alle
	%	%	%	%
Oslo og Akershus	8,5 (8,7)	2,3 (1,9)	4,5 (3,3)	15,3 (13,9)
Østlandet	15,3 (16,6)	4,9 (3,9)	5,7 (5,5)	25,8 (26,0)
Sør- og Vestlandet	18,9 (22,4)	9,1 (7,8)	6,6 (6,0)	34,5 (36,2)
Midt- og Nord-Norge	10,0 (11,1)	11,1 (9,9)	3,2 (2,9)	24,3 (23,9)
Alle	52,6 (58,8)	27,4 (23,5)	20,0 (17,7)	100,0

Tabell 2.7: Sammensetning av nettoutvalget av grunnskoler etter landsdel og elevtall, sammenliknet med populasjonen av grunnskoler (i parentes). Totalprosent.

	Under 100	100 - 299	300 og mer	Alle
	%	%	%	%
Oslo og Akershus	0,9 (0,7)	4,3 (4,1)	10,0 (9,1)	15,3 (13,9)
Østlandet	5,8 (5,7)	14,0 (13,2)	6,0 (7,0)	25,8 (26,0)
Sør- og Vestlandet	10,2 (11,1)	16,4 (15,2)	7,9 (9,9)	34,5 (36,2)
Midt- og Nord-Norge	14,0 (11,2)	5,3 (8,3)	5,1 (4,4)	24,3 (23,9)
Alle	30,9 (28,7)	40,0 (40,8)	29,1 (30,5)	100,0

Tabell 2.6 og 2.7 viser hvordan nettoutvalget, altså de grunnskolene som har deltatt i undersøkelsen, er sammensatt etter geografi, skoleslag og skolestørrelse sammenliknet med populasjonen av grunnskoler. Det er noen forskjeller mellom nettoutvalget og populasjonen. Barneskoler er noe underrepresentert, mens 1 – 10 skoler er svakt overrepresentert. Det er kun mindre forskjeller mellom

populasjonen av grunnskoler og de som deltar når det gjelder landsdel og skolestørrelse. Alt i alt virker utvalget å representere populasjonen på en god måte.

Vi har også sett på om driftsansvar og målform har hatt noen betydning for svarprosenten i undersøkelsen og nettoutvalgets representativitet i forhold til populasjonen av skoler. Av grunnskolene i nettoutvalget er 8,1 prosent private, mot 7,6 prosent i bruttoutvalget og 6,9 prosent i populasjonen. Private skoler er altså svakt overrepresentert i nettoutvalget sammenliknet med bruttoutvalget. Mens 21,0 prosent av skolene i bruttoutvalget og 21,4 prosent av populasjonen av grunnskoler har nynorsk som målform, gjelder dette 20,0 prosent av skolene som har besvart undersøkelsen. Disse forskjellene er ikke betydelige.

2.3 Videregåendeutvalget: 67 prosent deltakelse og noen skjevheter

131 videregående skoler var med i utvalget våren 2016. Utvalget av videregående skoler er hentet fra en populasjon på 392 skoler. Opprinnelig var populasjonen 393, og utvalget 132, men en skole ble lagt ned i løpet av skoleåret. Det er utfordrende å følge med på hvilke videregående skoler som finnes i Norge. Skoler legges ned, nye opprettes og eksisterende skoler slås sammen til større enheter. Populasjonene og utvalgene er konstruert på bakgrunn av diverse registre og søk på skolars hjemmesider.

Tabell 2.6: Populasjon, bruttoutvalg og nettoutvalg av videregående skoler fordelt etter fylke.

Fylke	Populasjon	Utvalg	Ikke svart	Ikke godkjent	Godkjent	Godkjent %
Akershus	36	12	2	0	10	83,3
Aust-Agder	9	2	0	0	2	100,0
Buskerud	18	5	0	0	5	100,0
Finnmark	11	2	0	1	1	50,0
Hedmark	17	5	1	0	4	80,0
Hordaland	53	17	3	1	13	76,5
Møre og Romsdal	25	9	3	0	6	66,7
Nord-Trøndelag	17	7	4	0	3	42,9
Nordland	13	5	1	1	3	60,0
Oppland	11	6	2	1	3	50,0
Oslo	32	11	3	0	8	72,7
Rogaland	33	10	3	0	7	70,0
Sogn og Fjordane	13	4	0	1	3	75,0
Sør-Trøndelag	27	9	2	1	6	66,7
Telemark	13	4	3	0	1	25,0
Troms	16	5	2	1	2	40,0
Vest-Agder	14	4	0	1	3	75,0
Vestfold	14	6	3	0	3	50,0
Østfold	20	8	3	0	5	62,5
Total	392	131	35	8	88	67,2

*Inkludert Svalbard.

I alt kunne besvarelser fra 88 skoler godkjennes. Det tilsvarer en deltakelse på 67 prosent. 44 skoler har ikke svart på undersøkelsen, eller ikke svart på nok spørsmål til at den kunne godkjennes. Seks av disse skolene ga beskjed om at de ikke ønsket å delta i undersøkelsen.

Svarprosenten varierer betydelig mellom fylkene. I Aust-Agder og Buskerud har alle videregående skolene deltatt. Telemark, hvor en av fire videregående skoler svarte på undersøkelsen, har lavest deltakelse.

Tabell 2.7: Sammensetning av nettoutvalget av videregående skoler etter geografi og elevtall, sammenliknet med populasjonen av videregående skoler (i parentes). Totalprosent.

	Under 250 %	250-599 %	600 og over %	Alle %
Oslo og Akershus	2,3 (2,0)	8,0 (6,4)	10,2 (8,9)	20,5 (17,3)
Østlandet	8,0 (7,1)	10,2 (7,9)	6,8 (8,7)	25,0 (23,7)
Sør- og Vestlandet	5,7 (11,2)	21,6 (15,6)	10,2 (10,7)	37,5 (37,5)
Midt- og Nord-Norge	4,5 (7,7)	6,8 (8,4)	5,7 (5,4)	17,0 (21,4)
Alle	20,5 (28,1)	46,6 (38,3)	33,0 (33,7)	100,0

Sammensetningen av nettoutvalget avviker noe fra populasjonen når det gjelder skolestørrelse og landsdeler (tabell 2.9). De minste skolene er underrepresentert, mens de mellomstore er overrepresentert. Den totale fordelingen mellom landsdelene ligger relativt nærme fordelingen i populasjonen, selv om videregående skoler fra Oslo og Akershus er noe overrepresentert, mens skoler fra Midt- og Nord-Norge er noe underrepresentert.

Tabell 2.8: Sammensetning av nettoutvalget av videregående skoler etter geografi og skoleslag, sammenliknet med populasjonen av videregående skoler (i parentes). Totalprosent.

	Studiespesialiserende %	Kombinert %	Yrkesfaglig %	Alle %
Oslo og Akershus	3,4 (4,6)	15,9 (12,0)	1,1 (0,8)	20,5 (17,3)
Østlandet	4,5 (4,6)	19,3 (18,4)	1,1 (0,8)	25,0 (23,7)
Sør- og Vestlandet	8,0 (7,4)	25,0 (25,3)	4,5 (4,8)	37,5 (37,5)
Midt- og Nord-Norge	1,1 (2,0)	13,6 (18,6)	2,3 (0,8)	17,0 (21,4)
Alle	17,0 (18,6)	73,9 (74,2)	9,1 (7,1)	100,0

Tabell 2.10 viser at de tre ulike skoleslagene er godt representert i nettoutvalget, riktignok med en svak overrepresentasjon av rene yrkesfaglige skoler. Ytterligere analyser viser at 18 prosent av de videregående skolene i nettoutvalget er private, mot 18 prosent i bruttoutvalget og 19 prosent i populasjonen. Det vil si at fordelingen i nettoutvalget ikke avviker fra vi finner i populasjonen.

2.4 Gjennomføring av undersøkelsene

Spørringene for Utdanningsdirektoratet ble gjennomført i perioden 2. mars til 15. april. Undersøkelsen ble gjennomført elektronisk for alle fire målgrupper. Det ble gitt i alt seks påminnelser om undersøkelsen. Sammenliknet med tidligere undersøkelser er deltakelsen litt lavere for fylkeskommuner, kommuner og videregående skoler. Svarprosenten for grunnskoler er på linje med det som har vært vanlig de siste årene. Tatt i betraktning at undersøkelsen er et ledd i styrkingen og styringen av skoler og skoleeiere hadde det vært ønskelig med høyere deltakelse. Selv om representativiteten er god for mange av gruppene ville høyere deltakelse gjort funnene sikrere.

Spørreskjemaet er utarbeidet i samarbeid mellom Utdanningsdirektoratet og NIFU.

Utdanningsdirektoratet laget det første utkastet. NIFU har kommet med forslag til forbedringer når det gjelder utformingen av spørsmålene, men har i hovedsak latt oppdragsgiverne selv bestemme innholdet i spørsmålene.

Respondentene fikk, i tillegg til en elektronisk lenke til selve undersøkelsen, også tilsendt en lenke til en pdf-fil som gjenga alle spørsmålene, slik at de kunne bruke denne som kladd før de fylte ut det elektroniske skjemaet. Fordi undersøkelsene er satt sammen av ulike temaer, har det vært nødvendig for skolene og skoleeierne å involvere flere informanter i besvarelsen. Det er særlig i kommunene og fylkene at det er nødvendig å involvere flere i besvarelsen av undersøkelsen, men dette gjelder også for enkelte skoler. Vi har fått få henvendelser fra respondentene om tekniske problemer i forbindelse med gjennomføringen.

For å få litt mer kunnskap om belastningen på respondentene, har vi bedt dem om å oppgi hvem som har besvart undersøkelsen.

Tabell 2.11: Hvem svarer på vegne av skolen? Flere svar er mulig.

	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Total
	%	%	%	%	%
Rektor	95	97	93	85	94
Assisterende rektor	4	0	2	11	4
Inspektør	2	1	6	6	3
Avdelingsleder	1	1	0	5	1
Andre	1	1	1	2	1
N	281	143	105	88	617

Ved grunnskolene var rektor i de aller fleste tilfellene involvert i besvarelsen. Ved noen av skolene var inspektør og assisterende rektor også med, enten i tillegg til eller i stedet for rektor. Ved de videregående skolene var rektor involvert i 85 prosent av tilfellene. Her spiller assisterende rektor en større rolle enn ved grunnskolene. Fordelingen avviker lite fra hva vi har funnet ved tidligere undersøkelser. Skolene kunne krysse av for mer enn ett alternativ. Det at summen overstiger 100 ved alle skoleslagene betyr at flere enn en person har vært involvert ved enkelte skoler.

En prosent har krysset av for kategorien andre. Deres svar på et åpent spørsmål viser at i gruppen andre finner vi daglige ledere, rådgivere og sekretærer.

Tabell 2.12: Hvem svarer på undersøkelsen på vegne av kommunen/fylkeskommunen? Flere svar er mulig.

	Kommune Antall	Fylkeskommune Antall
Rådmann, assisterende rådmann og lignende	5	0
Skolefaglig ansvarlig (fylkesutdanningssjef, assisterende fylkesutdanningssjef, utdanningsdirektør, skolesjef, oppvekstsjef, seksjonssjef for skole, kommunalsjef for utdanning og lignende)	78	11
Seksjonsleder, avdelingsleder og lignende stillinger på mellomledernivå	7	5
Rådgiver, konsulent, førstesekretær, sekretær og lignende)	17	3
Annen funksjon. Spesifiser.	1	0

I kommunene er det først og fremst skolefaglig ansvarlige som har besvart undersøkelsen. Skolefaglig ansvarlig har også svart i mange av fylkeskommunene, i tillegg til seksjonsledere. Vi ser at summen av de som har svart overstiger antallet skoleeiere som er med, noe som betyr at flere enn en person er involvert i noen av kommunene/fylkeskommunene.

3 Tilsyn – risikovurderinger

Fylkesmannen i hvert fylke har ansvar for å gjennomføre tilsyn med skoleeier, det vil si kommuner og fylkeskommuner. Dermed er både grunnskoler og videregående skoler gjenstand for tilsyn. I tillegg har Utdanningsdirektoratet ansvar for å føre tilsyn med friskoler og andre private skoler som får statstilskudd. Tilsyn gjennomføres for å påse at skoleeiere og skoler følger gjeldende lover og regelverk.

Hensikten med spørsmålene som ble stilt i Spørringene til skole-Norge våren 2016 var å undersøke effekten av og treffsikkerheten til det tilsyn som gjennomføres av Fylkesmannen. I tillegg ønsker Utdanningsdirektoratet generelt å innrette både Fylkesmannens tilsyn og sitt eget tilsyn på en mer helhetlig måte, og sørge for at tilsyn innrettes mot de temaene der sektoren ser at de har utfordringer.

Det er stilt likelydende spørsmål til både skoleeiere (fylkeskommuner og kommuner) og skoleledere. Det er stilt spørsmål om de har hatt tilsyn, i hvilken grad tilsynet treffer temaene i regelverket som oppfattes som utfordrende, om tilbakemeldingene fører til konkrete endringer ved skolen, og om informasjonen som kommer ut av tilsynene blir brukt. Skoleeiere og skoleledere har i tillegg fått et åpent spørsmål om temaer der de mener det bør være ført tilsyn.

I kapitlet vil vi først ta for oss hvordan skoleeierne har svart på spørsmålene og deretter se hvordan skoleledere har svart.

3.1 Skoleeieres svar

Tabell 3.1 viser at majoriteten av alle skoleeiere har hatt tilsyn fra Fylkesmannen i løpet av de siste fem årene. Blant fylkeskommunene, som har ansvar for videregående skoler har alle hatt tilsyn, mens tilsvarende tall for kommunene er 93 prosent. Kun 4 prosent av kommunene svarer at de ikke har hatt tilsyn fra Fylkesmannen.

Tabell 3.1: Har dere hatt tilsyn fra Fylkesmannen i løpet av de siste fem årene? Prosent, skoleeiere fordelt på kommune og fylkeskommune.

	Kommune %	Fylkeskommune %	Alle %
Ja	93	100	93
Nei	4	0	3
Vet ikke	4	0	3
Sum	100	100	100
N	107	15	122

Totalt sier over 90 prosent av både kommuner og fylker at Fylkesmannens tilsyn med skoler og skoleeiere i stor grad eller i noen grad treffer de temaene i regelverket som de opplever som utfordrende (tabell 3.2). Blant kommuner er det nesten halvparten, 47 prosent, som sier at tilsynet i stor grad treffer temaene som er utfordrende, mens 44 prosent sier at tilsynet i noen grad treffer.

Tabell 3.2: I hvilken grad treffer Fylkesmannens tilsyn hos skoler og skoleeiere de temaene i regelverket dere opplever som utfordrende? Prosent, skoleeiere fordelt på kommune og fylkeskommune.

	Kommune %	Fylkeskommune %	Alle %
I stor grad	47	40	46
I noen grad	44	60	46
I liten grad	3	0	2
Vet ikke	6	0	6
Sum	100	100	100
N	108	15	123

Skoleeierne ble også spurt om hva som burde være temaer for tilsyn, og 44 skoleeiere valgte å skrive inn et svar på dette spørsmålet. Det er stor variasjon i hvilke temaer skoleeierne er opptatt av. To temaer nevnes oftere enn andre: vurdering og opplæringsloven §9a, elevenes skolemiljø. Men mange andre temaer blir også tatt opp, liste over temaer som skoleeierne nevner finnes i vedlegg 3.1

Omtrent halvparten av fylkeskommunene og kommunene mener at tilbakemeldingene fra Fylkesmannen i tilsynsrapportene i stor grad fører til konkrete endringer på skolene, og nesten like mange mener at det gjør det i noen grad (tabell 3.3). Med andre ord ser det ut til at tilbakemeldingene fra Fylkesmannen ved tilsyn blir tatt til etterretning av skolene, og leder til endring.

Tabell 3.3: I hvilken grad fører tilbakemeldingene fra Fylkesmannen i tilsynsrapportene til konkrete endringer på skolene? Prosent, skoleeiere fordelt på kommune og fylkeskommune.

	Kommune %	Fylkeskommune %	Alle %
I stor grad	47	53	48
I noen grad	47	47	47
I liten grad	1	0	1
Vet ikke	6	0	5
Sum	100	100	100
N	108	15	123

Derimot brukes ikke i informasjon fra sammenstillinger og oppsummeringer fra Utdanningsdirektoratets tilsyn i endringsarbeidet på skolene i like stor grad, her svarer kun 25 prosent av kommunene og 7 prosent av fylkeskommunene i stor grad. Hoveddelen, i gjennomsnitt 55 prosent, sier at Utdanningsdirektoratets sammenstillinger og oppsummeringer brukes i noen grad.

Tabell 3.4: I hvilken grad bruker dere informasjon fra sammenstillinger og oppsummeringer fra Utdanningsdirektoratets tilsyn i endringsarbeidet på skolene? Prosent, skoleeiere fordelt på kommune og fylkeskommune.

	Kommune %	Fylkeskommune %	Alle %
I stor grad	25	7	23
I noen grad	55	60	55
I liten grad	15	27	16
Vet ikke	6	7	6
Sum	100	100	100
N	108	15	123

3.2 Skoleleders svar

Tabell 3.5 viser hvor stor andel av skolene som hatt tilsyn fra Fylkesmannen i løpet av de siste fem årene. I gjennomsnitt sier halvparten at de har hatt tilsyn, 43 prosent at de ikke har hatt tilsyn, mens 8 prosent ikke vet. Det er imidlertid signifikante forskjeller mellom skoleslag. Ved ungdomsskolene og 1-10-skolene har omtrent seks av ti hatt tilsyn, mens det ved barneskolene kun er fire av ti skoler som har hatt tilsyn. 46 prosent av de videregående skolene oppgir å ha hatt tilsyn de siste fem årene. Ved både barneskoler og videregående skoler oppgir halvparten at de ikke har hatt tilsyn de siste fem årene.

Tabell 3.5: Har dere hatt tilsyn fra Fylkesmannen i løpet av de siste fem årene? Prosent, etter skoleslag.

	Barneskole %	1-10 skole %	Ungdomsskole %	Videregående %	Alle %
Ja	42	58	62	46	50
Nei	49	34	33	49	43
Vet ikke	9	8	5	4	8
Sum	100	100	100	100	100
N	279	143	106	89	617

Dersom vi ser på fordelingen etter landsdel (tabell 3.6) fremtrer også interessante forskjeller, som er signifikante. Det er en klart lavere andel av skolene i Oslo og Akershus som har hatt tilsyn fra Fylkesmannen i løpet av de siste fem årene, kun 30 prosent sammenlignet med 50-60 prosent i resten av landet. Det er mulig at dette kan ha sammenheng med at Oslo og Akershus har felles Fylkesmann, som skal rekke over et stort antall skoler.

Tabell 3.6: Har dere hatt tilsyn fra Fylkesmannen i løpet av de siste fem årene? Prosent, etter landsdel.

	Oslo og Akershus %	Østlandet %	Sør- og Vestlandet %	Midt- og Nord- Norge %	Alle %
Ja	30	60	50	52	50
Nei	61	32	43	41	43
Vet ikke	9	8	7	7	8
Sum	100	100	100	100	100
N	98	157	217	145	617

Når vi undersøker fordelingen etter kommunestørrelse ser vi at det særlig er de små kommunene, med et innbyggertall under 3000 personer som har hatt tilsyn fra Fylkesmannen de siste fem årene. I små kommuner har 72 prosent hatt tilsyns, mens tilsvarende tall er 41 prosent for de største kommunene.

Tabell 3.7: Har dere hatt tilsyn fra Fylkesmannen i løpet av de siste fem årene? Prosent, etter kommunestørrelse.

	Under 3000 %	3000 til 9999 %	10.000 og mer %	Alle %
Ja	72	58	41	50
Nei	19	33	51	42
Vet ikke	9	10	7	8
Sum	100	100	100	100
N	85	126	317	528

Tabell 3.8 viser i hvor stor grad Fylkesmannens tilsyn treffer de temaene i regelverket som skolene oppfatter som utfordrende. Omtrent en tredel synes at Fylkesmannens tilsyn i stor grad tar opp temaer i regelverket de oppfatter som utfordrende, her er det små forskjeller mellom skoleslagene. Derimot er det større variasjon i andel som sier at de ikke vet eller at Fylkesmannens tilsyn i liten grad treffer. I gjennomsnitt er det en av fire som svarer «vet ikke», men ved barneskolene er den andelen en av tre. Ungdomsskolene skiller seg ut ved at de har en lavere andel som sier «vet ikke» og en litt større andel, 10 prosent, som i liten grad mener at Fylkesmannens tilsyn treffer de temaene de oppfatter som utfordrende. Dette kan henge sammen med at ungdomsskolene i større grad enn de andre skoleslagene har hatt tilsyn, og dermed har et bedre grunnlag for å ha en mening i saken. Det er ingen signifikante forskjeller mellom landsdeler eller mellom små og store kommuner.

Tabell 3.8: I hvilken grad treffer Fylkesmannens tilsyn de temaene i regelverket dere opplever som utfordrende? Prosent, etter skoleslag.

	Barneskole %	1-10 skole %	Ungdomsskole %	Videregående %	Alle %
I stor grad	32	34	33	38	34
I noen grad	32	44	41	36	37
I liten grad	3	1	10	2	4
Vet ikke	32	21	16	24	25
Sum	100	100	100	100	100
N	250	134	102	84	570

Tabell 3.9 viser i hvilken grad tilbakemeldingene fra Fylkesmannen i tilsynsrapportene fører til konkrete endringer på skolen. I gjennomsnitt svarer 37 prosent at tilbakemeldingene i stor grad fører til konkrete endringer, mens 36 prosent sier at det i noen grad gjør det. Det er noen små forskjeller mellom skoleslag, andelen som sier i stor grad er noe høyere på ungdomsskoler og 1-10-skoler, 43 prosent. Det er imidlertid i gjennomsnitt en firedel som svarer «vet ikke» og dette gjelder særlig på barneskolene der 29 prosent svarer at de ikke vet om tilbakemeldingene fører til konkrete endringer på skolen.

163 av de spurte skolelederne svarte på hva de syntes burte være tema for Fylkesmannens tilsyn. I likhet med skoleeierne er det stor variasjon i tema, den fulle listen finnes i vedlegg 3.2. Men det er også her noen temaer som nevnes oftere enn andre: elevenes skolemiljø, både fysisk og psykososialt (opplæringsloven §9a), vurdering, tilpasset opplæring og spesialundervisning. I tillegg blir også ressursituasjonen i skolen og pedagogisk praksis nevnt av flere. De siste to temaene er ikke direkte knyttet opp til loven og er dermed innspill som går utover det som i dag dekkes av tilsynet.

Tabell 3.9: I hvilken grad fører tilbakemeldingene fra Fylkesmannen i tilsynsrapportene til konkrete endringer på skolen? Prosent, etter skoleslag.

	Barneskole %	1-10 skole %	Ungdomsskole %	Videregående %	Alle %
I stor grad	34	43	43	30	37
I noen grad	36	35	33	42	36
I liten grad	1	2	6	6	3
Vet ikke	29	20	18	23	24
Sum	100	100	100	100	100
N	245	130	100	84	559

Det er også forskjeller etter landsdel, andelen som svarer «i stor grad» er vesentlig lavere i Oslo og Akershus og på Sør- og Vestlandet enn på Østlandet for øvrig. Her er det bare en av tre som sier at tilbakemeldingene fra Fylkesmannen i tilsynsrapportene i stor grad fører til konkrete endringer på skolen. I Oslo og Akershus er det også en stor andel som oppgir at de ikke vet om tilbakemeldingene fra Fylkesmannen i tilsynsrapportene fører til konkrete endringer.

Tabell 3.10: I hvilken grad fører tilbakemeldingene fra Fylkesmannen i tilsynsrapportene til konkrete endringer på skolen? Prosent, etter landsdel.

	Oslo og Akershus %	Østlandet %	Sør- og Vestlandet %	Midt- og Nord- Norge %	Alle %
I stor grad	33	46	34	36	37
I noen grad	27	34	40	40	36
I liten grad	1	1	6	1	3
Vet ikke	39	19	21	23	24
Sum	100	100	100	100	100
N	92	145	192	130	559

Tabell 3.11 viser at fire av ti skoler svarer at tilbakemeldingene fra Fylkesmannen i tilsynsrapportene i stor grad fører til konkrete endringer på skolen, og her er det små forskjeller etter kommunestørrelse. Derimot er det forskjell i andel som ikke vet om tilbakemeldingene fører til endring, ved at det er en større andel av skolene i store kommuner svarer «vet ikke». Over 80 prosent av de som bor i små og mellomstore kommuner sier at tilbakemeldingene fra Fylkesmannen i stor eller noen grad fører til endring, mens tilsvarende andel i de store kommunene er under 70 prosent.

Tabell 3.11: I hvilken grad fører tilbakemeldingene fra Fylkesmannen i tilsynsrapportene til konkrete endringer på skolen? Prosent, etter kommunestørrelse.

	Under 3000 %	3000 til 9999 %	10.000 og mer %	Alle %
I stor grad	41	44	36	39
I noen grad	40	38	33	35
I liten grad	0	2	3	2
Vet ikke	19	17	29	24
Sum	100	100	100	100
N	80	109	286	475

Tabell 3.12 viser i hvilken grad ulike skoleslag bruker informasjon fra sammenstillinger og oppsummeringer fra Utdanningsdirektoratets tilsyn i endringsarbeidet på skolen. Her er det ingen signifikante forskjeller mellom ulike typer skoleslag, og det er heller ikke noen forskjeller etter landsdel eller kommunestørrelse. Ved alle typer skoler svarer litt over 40 prosent at de bruker informasjonen i noen grad, og ved en tredel av barneskolene og 1-10-skolene brukes informasjonen i stor grad. Størst andel som svarer «vet ikke» finner vi ved barneskolene og de videregående skolene, der sier en av fem at de ikke vet om skolen bruker informasjon fra sammenstillinger og oppsummeringer fra Utdanningsdirektoratets tilsyn i sitt endringsarbeid.

Tabell 3.12: I hvilken grad bruker dere informasjon fra sammenstillinger og oppsummeringer fra Utdanningsdirektoratets tilsyn i endringsarbeidet på skolen? Prosent, etter skoleslag.

	Barneskole %	1-10 skole %	Ungdomsskole %	Videregående %	Alle %
I stor grad	30	33	24	18	28
I noen grad	41	43	43	48	43
I liten grad	9	10	17	13	11
Vet ikke	20	15	17	21	18
Sum	100	100	100	100	100
N	246	135	103	87	571

3.3 Oppsummering

Fylkesmannen har ansvar for å gjennomføre tilsyn med skoleeiere og skoler mens Utdanningsdirektoratet har ansvar for å føre tilsyn med friskoler og andre private skoler som får statstilskudd. I årets spørreundersøkelse undersøkes omfang, treffsikkerhet og konsekvenser av det tilsyn som gjennomføres av Fylkesmannen. Hensikten er å kunne innrette fremtidig tilsyn på en mer helhetlig måte, og bidra til at tilsyn innrettes mot de temaene der sektoren ser at de har utfordringer. Spørsmålene er stilt til skoleeiere (fylkeskommuner og kommuner) og skoleledere.

Nesten alle skoleeierne sier at de har hatt tilsyn de siste 5 årene, mens dette er tilfelle for halvparten av skolene. Det er en klart større andel av ungdomsskolene og 1-10-skolene, 62 respektive 58 prosent, som har hatt tilsyn, sammenlignet med 42 prosent av barneskolene. Det er også forskjeller etter landsdel og kommunestørrelse. Det er en noe mindre andel av skolene i Oslo og Akershus som har hatt tilsyn, sammenlignet med resten av landet. I de minste kommunene har 72 prosent hatt tilsyn, mens det er 58 prosent av de mellomstore og 41 prosent av de store kommunene som har hatt tilsyn.

Totalt sier over 90 prosent av både kommuner og fylker at Fylkesmannens tilsyn med skoler og skoleeiere i stor grad eller i noen grad treffer de temaene i regelverket som de opplever som utfordrende. Tilsvarende andel for skolene er 60-70 prosent. Her skiller seg ungdomsskolene ut ved at det er en litt større andel, totalt 10 prosent, som sier at de ikke synes at Fylkesmannens tilsyn treffer de temaene de oppfatter som utfordrende. En firedel av skolene svarer «vet ikke» på spørsmålet.

Nesten halvparten av skoleeierne sier at tilbakemeldingene fra Fylkesmannen i tilsynsrapportene i stor grad fører til konkrete endringer på skolen, mens tilsvarende tall for skolene er 37 prosent. Det er noen små forskjeller mellom skoleslag, andelen som sier i stor grad er noe høyere på ungdomsskoler og 1-10-skoler, 43 prosent. En firedel av skolene svarer «vet ikke» på spørsmålet. Det er også forskjeller etter landsdel, særlig er det en stor andel, 39 prosent, av skolene i Oslo og Akershus som ikke vet om tilbakemeldingene brukes til konkrete endringer på skolen.

Det er ingen signifikante forskjeller mellom ulike typer skoleslag, og heller ikke etter landsdel eller kommunestørrelse i hvilken grad ulike skoleslag bruker informasjon fra sammenstillinger og oppsummeringer fra Utdanningsdirektoratets tilsyn i endringsarbeidet på skolen. Ved alle typer skoler svarer litt over 40 prosent at de bruker informasjonen i noen grad, og ved en tredel av barneskolene og 1-10-skolene brukes informasjonen i stor grad.

4 Kjennskap til Utdanningsdirektoratets statistikkssystem

Statistikkportalen (USS) ble lansert i desember 2015 og er Utdanningsdirektoratets nettjeneste for statistikk om grunnopplæringen i Norge. I portalen får man tilgang til statistikk om skoler, fag- og yrkesopplæring og Oppfølgingstjenesten. Bruk av portalen og kjennskap til denne er en sentral del av gevinstrealiseringen. Spørsmålene som stilles handler om kjennskap til systemet, hvor ofte det blir brukt og opplevd nytteverdi. Spørsmålene stilles til både skoleledere og skoleeiere. I spørningene våren 2015 ble respondentene stilt lignende spørsmål, da om Skoleporten, GSI og BASIL. Tallene er derfor ikke direkte sammenlignbare, men vi ser også på tidligere svar der dette er formålstjenlig.

4.1 Halvparten av skolelederne kjenner til Statistikkportalen

Tabell 4.1 viser at omtrent halvparten av skolelederne oppgir at de kjenner til Utdanningsdirektoratets nye statistikkportal. Dette fordeler seg noe ujevnt mellom de ulike skoletypene hvor ungdomsskole skårer høyest og barneskole lavest. Våren 2015 oppga nesten 100 prosent av skolelederne at de kjente til Skoleporten. Tilsvarende tall ble rapportert for GSI, med unntak av de videregående skolene (32 prosent).

Videre analyser viser at det små forskjeller i kjennskap til portalen mellom landsdelene (samtlige skårer rundt 50 prosent). Midt- og Nord-Norge skiller seg likevel noe fra resten hvor 60 prosent oppgir at de kjenner til den.

Tabell 4.1: Kjenner du til Utdanningsdirektoratets nye statistikkportal? Prosent, skoleledere fordelt på skoletype.

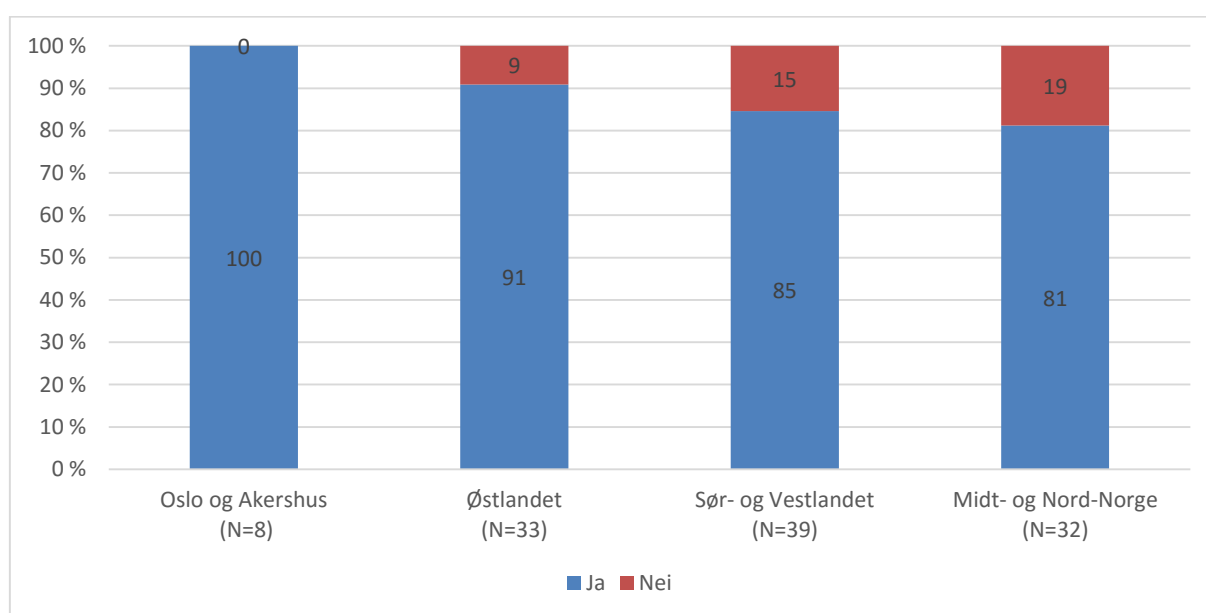
	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Total
	%	%	%	%	%
Ja	40	62	68	54	52
Nei	60	38	32	46	48
<i>N</i>	<i>280</i>	<i>146</i>	<i>107</i>	<i>91</i>	<i>624</i>

Skoleeierne svarer annerledes enn skolelederne (se tabell 4.2). I denne gruppen oppgir omtrent 90 prosent at de kjenner til Statistikkportalen, både på kommunalt og fylkeskommunalt nivå. Våren 2015 svarte nesten 100 prosent av skoleeierne at de kjente til Skoleporten og GSI (45 prosent kjente til BASIL). En mulig grunn til at skoleeierne skårer noe lavere våren 2016 kan være at bruken av Statistikkportalen ennå ikke er innarbeidet. En gjennomgang viser at dette gjelder alle svarfordelingene i årets undersøkelse, sammenlignet med svarene i 2015.

Tabell 4.2: Kjenner du til Utdanningsdirektoratets nye Statistikkportal? Prosent, skoleeiere fordelt på kommune/fylkeskommune.

	Kommune	Fylkeskommune	Total
	%	%	%
Ja	87	93	87
Nei	13	7	13
N	112	15	127

Det er noe spredning i kjennskap til portalen blant skoleeiere når man sorterer på landsdel. Figur 4.1 viser at samtlige skoleeiere i Oslo og Akershus kjenner til den, mens 19 prosent i Midt- og Nord-Norge oppgir å ikke kjenne til portalen. Merk at tallene gjelder kommuner og at antall respondenter i de ulike gruppene er noe lav og varierer mellom landsdelene. Man bør derfor være forsiktig med å trekke konklusjoner basert på tallene under.

Figur 4.1: Kjenner du til Utdanningsdirektoratets nye statistikkportal? Prosent, skoleeiere (kommune) fordelt på landsdel.

4.2 Moderat bruk av Statistikkportalen

Tabell 4.3 (neste side) viser at av de skolelederne som kjenner til Utdanningsdirektoratets nye portal, så oppgir 66 prosent av disse, skolene sett under ett, at de benytter denne «sjeldnere enn hver måned». Videre viser tabellen at ungdomsskolene rapporterer om å bruke portalen hyppigst («en til tre ganger per måned»). Så å si ingen oppgir å bruke den «ukentlig eller oftere». Lignende tall fant man for GSI og BASIL i 2015, men en noe større andel oppga å bruke Skoleporten «ukentlig eller oftere» eller «en til tre ganger pr måned».

Tabell 4.3: Hvor ofte bruker du Utdanningsdirektoratets nye statistikkportal? Prosent, skoleledere fordelt på skoletype.

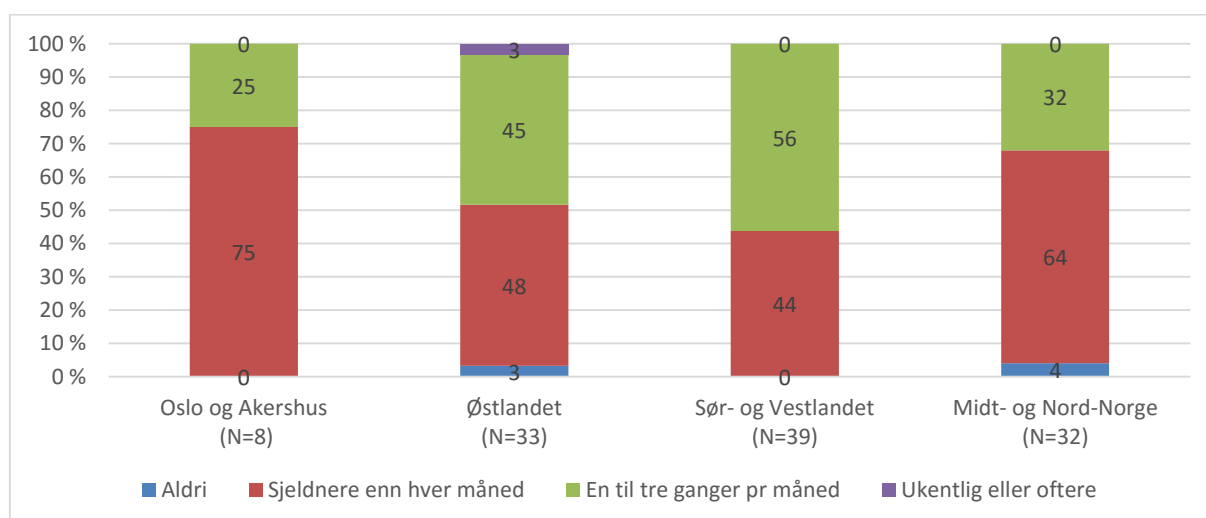
	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Total
	%	%	%	%	%
Aldri	10	4	4	0	6
Sjeldnere enn hver måned	72	64	53	75	66
En til tre ganger pr måned	18	30	41	23	27
Ukentlig eller oftere	0	1	1	2	1
<i>N</i>	111	89	73	48	321

I tabell 4.4 vises svarfordelingen på tilsvarende spørsmål som ble stilt til skoleeiere. Tallene er fordelt på kommune og fylkeskommune. Samlet oppgir 53 prosent av skoleeierne at de sjeldent bruker portalen, mens 41 prosent oppgir at de bruker denne en til tre ganger per måned. På fylkeskommunalt nivå oppgir 21 prosent at de bruker portalen ukentlig eller oftere. Det ser dermed ut som det er en forskjell i bruk av verktøyet mellom kommunalt og fylkeskommunalt nivå. Denne forskjellen i bruk fant man også i 2015 (gjelder primært bruk av Skoleporten).

Tabell 4.4: Hvor ofte bruker du Utdanningsdirektoratets nye statistikkportal? Prosent, skoleeiere fordelt på kommune/fylkeskommune.

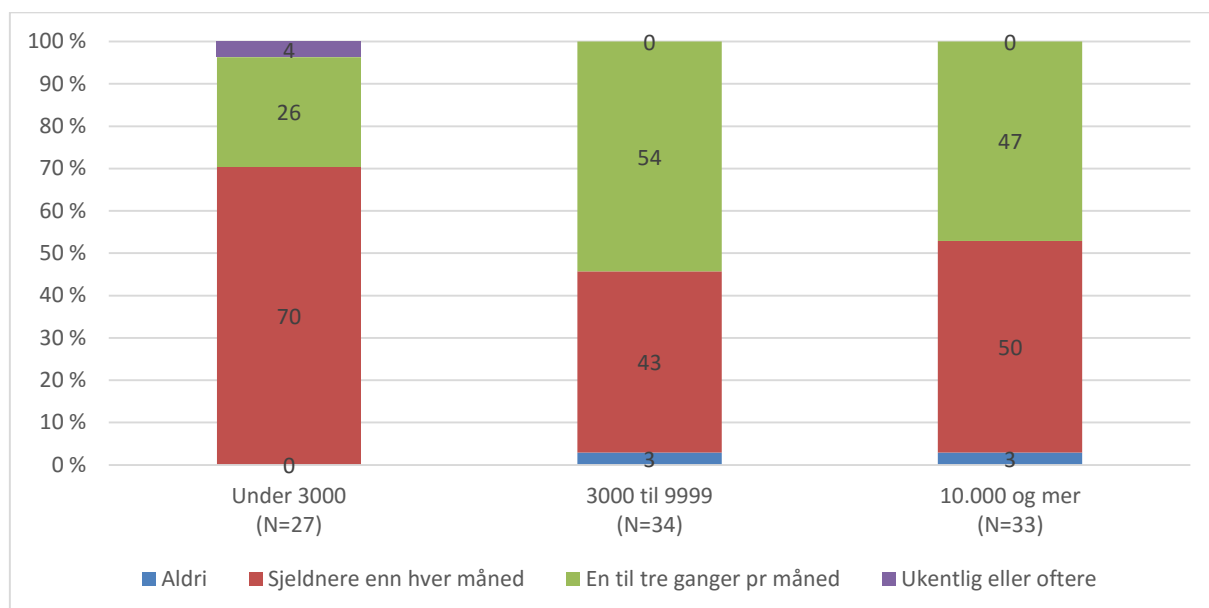
	Kommune	Fylkeskommune	Total
Aldri	2	0	2
Sjeldnere enn hver måned	53	50	53
En til tre ganger pr måned	44	29	41
Ukentlig eller oftere	1	21	4
<i>N</i>	96	14	110

Sortert på landsdel ser det ut som at det skoleeierne i Oslo og Akershus, samt Midt- og Nord-Norge som bruker portalen sjeldnest (figur 4.2). Den er hyppigst brukt på Sør- og Vestlandet. Merk at denne figuren kun viser kommuner.

Figur 4.2: Hvor ofte bruker du Utdanningsdirektoratets nye statistikkportal? Prosent, skoleeiere (kommune) fordelt på landsdel.

Figur 4.3 viser videre viser at det er i de mellomstore og de største kommunene Statistikkportalen benyttes oftest. I kommuner med under 3000 innbyggere oppgir 70 prosent av skoleeierne at de sjeldnere enn hver måned bruker den. Man fant et lignende mønster i 2015, men forskjellene mellom de minste og mellomstore kommunene var ikke like stor som i årets spørringer.

Figur 4.3: Hvor ofte bruker du Utdanningsdirektoratets nye statistikkportal? Prosent, skoleeiere (kommune) fordelt på kommunestørrelse.

4.3 Statistikkportalen oppleves som nyttig

Både skolelederne og skoleeierne ble stilt spørsmål om hvorvidt de opplever Statistikkportalen som nyttig. I tabell 4.5 kan man lese at 79 prosent svarer «ja, i noen grad» på dette spørsmålet. 12 prosent svarer i stor grad. Skolene skårer noe ujevnt når man ser disse svarkategoriene hver for seg, men samlet oppgir rundt 90 prosent at portalen oppleves som nyttig i noen eller stor grad. Ingen oppgir at portalen ikke oppleves som nyttig. En analyse av svarene sortert på landsdel viser at det er små forskjeller mellom disse.

Sammenlignet med svarene i 2015, er det færre som svarer «ja, i stor grad» i 2016. Dette gjelder både når man sammenligner med Skoleporten og med GSI.

Tabell 4.5: Opplever du Utdanningsdirektoratets nye statistikkportal som nyttig? Prosent, skoleledere fordelt på skoletype.

	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Total
	%	%	%	%	%
Nei, ikke i det hele tatt	0	0	0	0	6
Nei, i liten grad	8	8	12	8	9
Ja, i noen grad	85	80	70	77	79
Ja, i stor grad	6	12	19	15	12
N	96	84	69	48	297

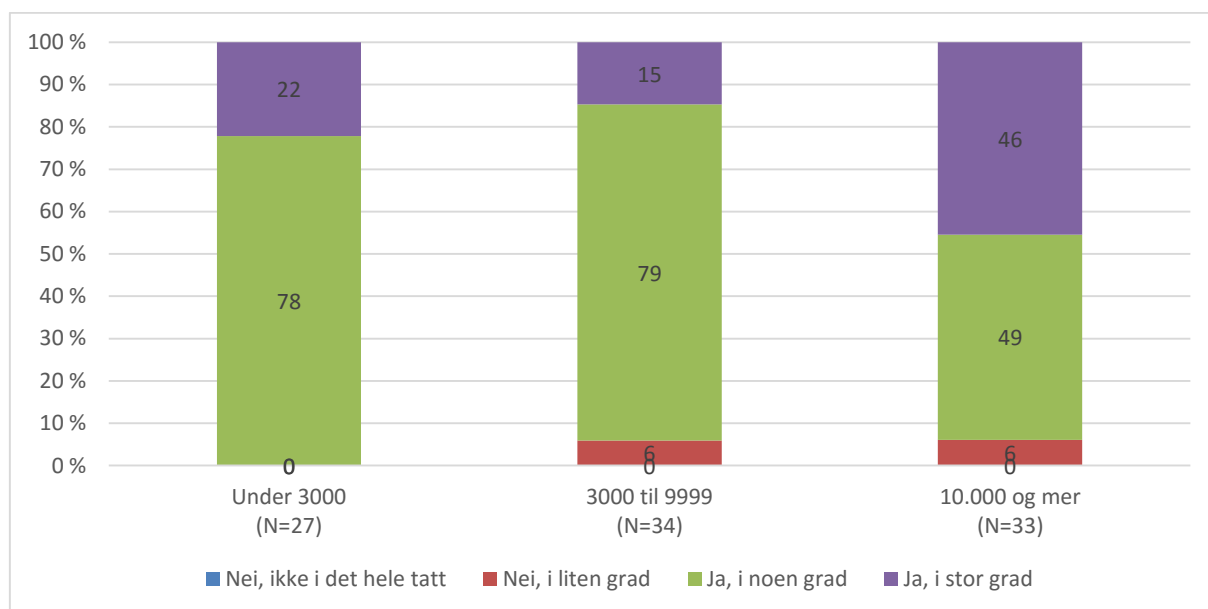
Vi finner lignende mønster i svarene til skoleeierne, både på kommunalt og fylkeskommunalt nivå. Tabell 4.6 viser at samlet rapporter 68 prosent av skoleeierne at portalen oppleves som nyttig i noen grad, mens 28 prosent rapporterer om stor nytteverdi. Det er små forskjeller i svarene når man

sammenligner kommune og fylkeskommune. Funnene samsvarer med resultatene fra spørringene våren 2015.

Tabell 4.6: Opplever du Utdanningsdirektoratets nye statistikkportal som nyttig? Prosent, skoleeiere fordelt på kommune/fylkeskommune.

	Kommune	Fylkeskommune	Total
	%	%	%
Nei, ikke i det hele tatt	0	0	0
Nei, i liten grad	4	0	4
Ja, i noen grad	68	64	68
Ja, i stor grad	28	36	28
N	94	14	108

Figur 4.4 viser at det er noe variasjon i opplevd nytteverdi når man sorterer på kommunestørrelse. Det er spesielt skoleeiere i de større kommunene som er mest positive. Likevel, når man ser de to positive svarkategoriene samlet («ja, i noen grad», «ja, i stor grad»), skårer skoleeierne relativt likt uavhengig av antall innbyggere i kommunen.

Figur 4.4: Opplever du Utdanningsdirektoratets nye statistikkportal som nyttig? Prosent, skoleeiere (kommune) fordelt på kommunestørrelse.

4.4 Oppsummering

Statistikkportalen ble lansert i desember 2015 og gir tilgang til statistikk om skoler, fag- og yrkesopplæring og Oppfølgingstjenesten. Både skoleledere og skoleeiere ble stilt spørsmål om kjennskap til portalen, bruk av den og opplevd nytteverdi. Lignende spørsmål ble stilt våren 2015 om Skoleporten, GSI og BASIL.

Omtrent halvparten av skolelederne oppgir at de kjenner til den nye Statistikkportalen, men fordelingen er noe ujevn mellom skoletypene. Ungdomsskolene skårer høyest og barneskolene lavest. Skoleeierne sine svar fordeler seg noe annerledes enn skolelederne, hvor omtrent 90 prosent oppgir at de kjenner til Statistikkportalen. Det er noe spredning i kjennskap til portalen blant skoleeiere på kommunalt nivå når man sorterer på landsdel. Samtlige skoleeiere i Oslo og Akershus kjenner til den, mens 19 prosent oppgir å ikke kjenne til portalen i Midt- og Nord-Norge.

Når det kommer til bruk av portalen, oppgir 66 prosent av skolene sett under ett at de benytter denne «sjeldnere enn hver måned». Det er ungdomsskolene som rapporterer at de bruker portalen hyppigst. Så å si ingen oppgir å bruke den «ukentlig eller oftere». Blant skoleeierne oppgir 53 prosent at de sjeldent bruker portalen, mens 41 prosent oppgir at de bruker denne en til tre ganger per måned. Bruken er noe høyere på fylkeskommunalt nivå, hvor 21 prosent oppgir at de bruker portalen ukentlig eller oftere. Videre er det skoleeierne i Oslo og Akershus og Midt- og Nord-Norge som oppgir å bruke portalen sjeldnest. På kommunalt nivå er det de mellomstore og de største kommunene som benytter Statistikkportalen.

Nytteverdien oppleves som høy. Blant skolelederne svarer 79 prosent «ja, i noen grad» på dette spørsmålet. 12 prosent svarer «ja, i stor grad». Skolene skårer noe ujevnt når man ser disse svarkategoriene hver for seg, men samlet oppgir rundt 90 prosent at portalen oppleves som nyttig i noen eller stor grad. Ingen oppgir at portalen ikke oppleves som nyttig. Tilsvarende resultater finner man for skoleeierne, både på kommunalt og fylkeskommunalt nivå. 68 prosent av skoleeierne rapportere at portalen oppleves som nyttig i noen grad, mens 28 prosent rapporterer om stor nytteverdi. Det er noe variasjon i opplevd nytteverdi når man sorterer på kommunestørrelse. Det er spesielt skoleeiere i de større kommunene som er mest positive. Likevel, når man ser de to positive svarkategoriene samlet, skårer skoleeierne relativt likt uavhengig av antall innbyggere i kommunen.

5 PPT og læringsmiljø

Pedagogisk-Psykologisk tjeneste (PPT) er den kommunale eller fylkeskommunale rådgivningstjenesten, som hjelper barn og ungdom. PPT gir skoler råd og veiledning for å tilrettelegge for barn og ungdommer som trenger det (systemrettet støtte), og bistår også med tilrettelegging for elever med særskilte behov (individrettet støtte).

NOU 2015:2 *Å høre til. Virkemidler for et psykososialt skolemiljø* foreslår endringer i PPTs mandat, slik at skolene kan få støtte fra PPT til arbeid med det psykososiale læringsmiljøet ved skolen, uavhengig av om behovet er knyttet til elever med særskilte behov. For å kunne vurdere behov for og konsekvenser av endringene i PPTs mandat, trengs et bedre kunnskapsgrunnlag om hvordan dagens arbeid med læringsmiljø i kommunene ser ut, og hvordan/om PPT er en del av dette arbeidet.

I dag er det etablert ulike støttefunksjoner for skolenes arbeid med læringsmiljø i mange kommuner, men det er lite kunnskap både om hvor utbredt dette er og hvilke konsekvenser det har for PPTs arbeid. En av hensiktene med spørsmålene er derfor å kartlegge hva PPT bruker tiden sin på og hvilken type støtte og til hva som finnes i kommunene/fylkene. Eksempel på tiltak/støttefunksjoner kan være bistand til forebyggende læringsmiljøarbeid, støtte til interne kompetanse og utviklingsprosjekter, bistand til å håndtere mobbing og krenkelser eller bistand til å løse spesielt vanskelige saker i læringsmiljøet der skolen (eller barnehagen) føler at egen kompetanse ikke strekker til. I noen kommuner er denne støttefunksjonen organisert i PPT, i andre er den organisert som selvstendige enheter.

Spørsmålene er stilt til både skoleeiere og til skoleledere. Spørsmålene til skoleeiere er delt i to, et sett med spørsmål til kommuner (tabell 5.2 og 5.4 til 5.7) og et sett med spørsmål til fylkeskommunene (tabell 5.8 og 5.9). Deler av spørsmålene til skoleledere er stilt til alle, mens andre spørsmål er stilt til enten grunnskoler (tabell 5.16 og 5.17) eller videregående skoler (tabell 5.18).

5.1 Skoleeiere

Spørsmålet om gjennomsnittlig saksbehandlingstid for å utrede behov for spesialundervisning for enkeltelever i grunnopplæringen gikk til både kommuner og fylkeskommuner. I kommunene er gjennomsnittlig saksbehandlingstid 72,5 dager, men dersom vi deler inn kommunene etter størrelse ser vi at de små kommunene har mye kortere saksbehandlingstid enn kommuner med mer enn 3000 innbyggere (tabell 5.1). Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i de store og mellomstore kommunene er 82-83 dager. I fylkeskommunene derimot er det kortest saksbehandlingstid, kun 32 dager, og her er det også et forholdsvis lavt standardavvik, noe som indikerer at det ikke er store forskjeller mellom ulike fylkeskommuner i hvor lang tid det tar ut utrede behov for spesialundervisning for enkeltelever i grunnopplæringen.

Tabell 5.1: Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, utredning av behov for spesialundervisning for enkeltelever i grunnopplæringen. Antall dager, etter kommunestørrelse og type skoleeier.

	Under 3000	3000 til 9999	10.000 og mer	Kommuner	Fylkeskommuner
Gjennomsnitt	52,0	82,2	83,0	72,5	32,0
Standardavvik	31,8	58,9	63,3	54,6	17,9
<i>N</i>	27	27	28	82	14

Spørsmålet om gjennomsnittlig saksbehandlingstid for å utrede behov for spesialpedagogisk hjelp for barn i førskolealder gikk bare til kommuner (tabell 5.2), men også her ser vi samme mønster som i tabell 5.1. I gjennomsnitt tar en utredning av behov for spesialpedagogisk hjelp for barn i førskolealder 64 dager, men gjennomsnittet er i små kommuner lavere (43 dager) enn i mellomstore og store kommuner (73 dager). Standardavviket er også lavest blant de små kommunene, noe som indikerer at det er minst forskjeller i gjennomsnittlig behandlingstid der.

Tabell 5.2: Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, utredning av behov for spesialpedagogisk hjelp for barn i førskolealder. Antall dager, etter kommunestørrelse.

	Under 3000	3000 til 9999	10.000 og mer	Alle
Gjennomsnitt	46,3	72,6	73,0	63,7
Standardavvik	30,5	48,9	47,3	44,2
<i>N</i>	27	27	25	79

Tabell 5.3 viser også et spørsmål som gikk til både kommuner og fylkeskommuner, som gjelder fordelingen av PPTs arbeid på individ- og systemrettede saker. Det er vanligst i alle kommuner at PPT bruker mest tid på individrettede saker og i tillegg noe tid på systemrettede saker, mens det i fylkeskommuner er vanligere å bruke omtrent like mye tid på individrettede saker og systemrettede saker. Det er bare mindre forskjeller etter kommunestørrelse, i de små kommunene svarer 94 prosent at PPT enten bruker mest tid på individrettede saker og i tillegg noe tid på systemrettede saker, eller at PPT bruker omtrent like mye tid på individrettede og systemrettede saker.

Tabell 5.3: Fordelingen av PPTs arbeid på individ- og systemrettede saker, etter kommunestørrelse. Prosent, etter kommunestørrelse og type skoleeier.

	Under 3000 %	3000 til 9999 %	10.000 og mer %	Kommuner %	Fylkeskommuner %
PPT bruker nesten all tid på individrettede saker	6	17	14	13	7
PPT bruker mest tid på individrettede saker, men noe på systemrettet arbeid	65	57	68	63	29
PPT bruker omtrent like mye tid på individrettede saker og systemrettet arbeid	29	20	14	21	64
PPT bruker mest tid på systemrettet arbeid, men noe på individrettede saker	0	6	4	3	0
PPT bruker nesten all tid på systemrettede saker	0	0	0	0	0
Sum	100	100	100	100	100
<i>N</i>	31	35	28	94	14

Tabell 5.4 viser hvilke instanser som tilbyr kommunal/interkommunal støtte til skole/barnehager for kompetanse- og organisasjonsutvikling i læringsmiljøarbeid. Her kunne kommunene svare på flere av alternativene, derfor summerer det ikke til 100 prosent. Vanligst er det å gi støtte til kompetanse- og organisasjonsutvikling i læringsmiljøarbeid ved skoler og barnehager gjennom PPT, hele 61 prosent

krysser av dette alternativet. Det er også nærmere en tredel som svarer andre, og eksempler på hva de svarer her er læringsmiljøsender, pedagogisk senter og ulike former for tverrfaglige team. Eller brukes de andre alternativene forholdsvis lite.

Tabell 5.4: Kryss av alle aktuelle alternativ for hvordan det tilbys kommunal/interkommunal støtte til skole/barnehager for kompetanse- og organisasjonsutvikling i arbeid med læringsmiljøet? Antall svar og andel som svart av kommunene.

	Antall	Andel svart
Nei	11	9,5
Ja, hos PPT	71	61,2
Ja, hos Læringsmiljøteam	14	12,1
Ja, hos Ambulerende team	7	6,0
Ja, hos Beredskapsteam	5	4,3
Ja, hos skolehelsetjenesten	14	12,1
Ja, hos andre	34	29,3

Det er variasjoner mellom landsdeler i forhold til i hvilken grad disse støttetjenestene for kompetanse- og organisasjonsutvikling i arbeid med læringsmiljøet er samlokalisert. I gjennomsnitt svarer halvparten av kommunene at det ikke er samlokalisert, men her skiller seg Oslo og Akershus ut ved at 71 prosent av skoleeierne svarer at det er det. Men dette kan henge sammen med størrelse, og det er også viktig å huske på at det er få skoleeiere i gruppen Oslo og Akershus, kun 7. Med andre ord betyr det at 5 skoleeiere svarer «ja» på spørsmålet og 2 svarer «nei».

Tabell 5.5: Er noen av støttetjenestene for kompetanse- og organisasjonsutvikling i arbeid med læringsmiljøet samlokalisert? Prosent av kommuner, etter landsdel.

	Oslo og Akershus %	Østlandet %	Sør- og Vestlandet %	Midt- og Nord- Norge %	Alle %
Ja	71	30	52	23	39
Nei	29	63	45	55	52
Vet ikke	0	7	3	23	9
Sum	100	100	100	100	100
N	7	27	29	22	85

Skoleeierne fikk også spørsmål om hvilke instanser som tilbyr kommunal/interkommunal støtte til skole/barnehager for å løse spesielt vanskelige saker i læringsmiljøet, f.eks. alvorlig mobbing. Tabell 5.6 viser at det er vanligst at slik støtte gis gjennom PPT, det svarer 7 av 10 respondenter. Men i tillegg ser det ut til at skolehelsetjenesten har en relativt sentral rolle her, 3 av 10 respondenter svarer dette. 28 prosent svarer annet, og her er det mange ulike instanser som nevnes. Derimot er det generelt få, 4-9 prosent som svarer et av de andre alternativene.

Tabell 5.6: Kryss av alle aktuelle alternativ for hvordan det tilbys kommunal/interkommunal støtte til skole/barnehager for å løse spesielt vanskelige saker i læringsmiljøet, f.eks. alvorlig mobbing? Antall svar og andel som svart av kommunene.

	Antall	Andel svart
Nei	5	4,3
Ja, hos PPT	80	69,0
Ja, hos Læringsmiljøteam	11	9,5
Ja, hos Ambulerende team	9	7,8
Ja, hos Beredskapsteam	8	6,9
Ja, hos skolehelsetjenesten	35	30,2
Ja, hos andre	32	27,6

I tabell 5.7 fremkommer omtrent samme bilde som tilsvarende tabell i forhold til i hvilken grad disse støttetjenestene for kompetanse- og organisasjonsutvikling i arbeid med læringsmiljøet er samlokalisert (tabell 5.5). I gjennomsnitt svarer halvparten av kommunene at støttetjenester for å løse spesielt vanskelige saker i læringsmiljøet ikke er samlokalisert, men også her skiller seg Oslo og Akershus ut ved at 71 prosent av skoleeierne svarer at det er det. Nok en gang må vi påpeke antallet skoleeiere som har svart, dermed er det 5 skoleeiere svarer «ja» på spørsmålet og 2 svarer «nei» om støttetjenester til å løse spesielt vanskelige saker i læringsmiljøet er samlokalisert.

Tabell 5.7: Er noen av støttetjenestene for å løse spesielt vanskelige saker i læringsmiljøet samlokalisert? Prosent av kommuner, etter landsdel.

	Oslo og Akershus %	Østlandet %	Sør- og Vestlandet %	Midt- og Nord- Norge %	Alle %
Ja	71	27	43	27	35
Nei	29	57	53	58	54
Vet ikke	0	17	3	15	11
Sum	100	100	100	100	100
<i>N</i>	7	30	30	26	93

De neste to spørsmålene er rettet til fylkeskommuner, og siden det kun er 15 fylkeskommuner som har svart setter vi ikke opp prosenttall. Det er vanligst å søke støtte hos PPT, både i forhold til å få støtte til kompetanse- og organisasjonsutvikling i arbeid med læringsmiljø og i forhold til å få støtte til å løse spesielt vanskelige saker i læringsmiljøet. Det er generelt få av de andre alternativene som blir brukt.

Tabell 5.8: Kryss av alle aktuelle alternativ for hvordan det tilbys kommunal/interkommunal støtte til kompetanse- og organisasjonsutvikling i arbeid med læringsmiljø og støtte til å løse spesielt vanskelige saker i læringsmiljøet? Antall svar, fylkeskommuner. N=15

	Støtte til kompetanse- og org.utvikling i arbeid med læringsmiljø	Støtte til å løse spesielt vanskelige saker i læringsmiljøet
Nei	1	0
Ja, hos PPT	12	13
Ja, hos Læringsmiljøteam	3	4
Ja, hos Ambulerende team	1	1
Ja, hos Beredskapsteam	1	1
Ja, hos skolehelsetjenesten	3	4
Ja, fra kommunale tjenester i elevens bostedskommune	0	0
Ja, hos andre	3	4

Når det gjelder støtte til kompetanse- og organisasjonsutvikling i arbeid med læringsmiljø er dette samlokalisert i 7 av 15 fylkeskommuner, mens det bare er 5 av 15 som svarer at støtte til å løse spesielt vanskelige saker i læringsmiljøet er samlokalisert i deres fylke. Derimot svarer 8 fylkeskommuner nei på det spørsmålet.

Tabell 5.9: Er noen av støttetjenestene samlokalisert? Antall svar, fylkeskommuner.

	Støtte til kompetanse- og org.utvikling i arbeid med læringsmiljø	Støtte til å løse spesielt vanskelige saker i læringsmiljø
Ja	7	5
Nei	5	8
Vet ikke	1	1
Ubesvart	2	1
<i>N</i>	<i>15</i>	<i>15</i>

5.2 Skoleledere

Spørsmålet om hvordan skolen jobber med å vurdere og prøve ut tiltak innenfor det ordinære opplæringstilbudet før skolen henviser til PPT gikk til skoleledere ved grunnskoler og ved videregående skoler (tabell 5.10). Det vanligste er at lærere samarbeider om dette, i team eller grupper, dette gjelder for nesten halvparten av 1-10-skolene og ungdomsskolene, for 43 prosent av barneskolene og for 39 prosent av de videregående skolene. Men en av tre skoler har også ansatt en spesialpedagog eller liknende, som har ansvar for å vurdere og prøve ut tiltak innenfor det ordinære opplæringstilbudet før skolen henviser til PPT. Her er det kun små forskjeller mellom skoleslagene.

Tabell 5.10: Hvordan jobber skolen med å vurdere og prøve ut tiltak innenfor det ordinære opplæringsstilbudet før skolen henviser til PPT? Prosent, etter skoleslag.

	Barne- skole %	1-10 skole %	Ungdoms- skole %	Videre- gående %	Alle %
Den enkelte lærer har primært ansvaret	12	10	6	15	11
Team/grupper av lærere samarbeider	43	49	48	39	45
Skolen har en ansatt spesialpedagog eller liknende som kobles på	36	31	38	31	34
Annet	9	10	9	16	10
Sum	100	100	100	100	100
<i>N</i>	280	143	104	88	615

Skolelederne fikk tre spørsmål om PPT som alle skoleslagene besvarte (vist i tabell 5.11, 5.12 og 5.13). Det er stor grad av enighet i at skolen får tilstrekkelig støtte fra PPT ved utredning av behov for spesialundervisning, og her er det ikke signifikante forskjeller mellom skoleslagene. I gjennomsnitt svarer 84 prosent at de er enige, og bare 16 prosent at de er uenige i påstanden.

Tabell 5.11: Skolen får tilstrekkelig støtte fra PPT ved utredning av behov for spesialundervisning. Prosent, etter skoleslag.

	Barneskole %	1-10 skole %	Ungdomsskole %	Videregående %	Alle %
Helt enig	45	48	40	36	44
Litt enig	43	37	39	40	40
Litt uenig	10	13	13	19	12
Helt uenig	3	2	7	5	4
Sum	100	100	100	100	100
<i>N</i>	280	143	104	88	615

Omtrent to tredeler er enige i at saksbehandlingstiden hos PPT er forsvarlig, mens en tredel er uenig. Her er det heller ikke noen signifikante forskjeller mellom skoleslagene.

Tabell 5.12: Saksbehandlingstiden hos PPT er forsvarlig. Prosent, etter skoleslag.

	Barneskole %	1-10 skole %	Ungdomsskole %	Videregående %	Alle %
Helt enig	29	31	25	34	29
Litt enig	35	40	39	34	37
Litt uenig	25	22	24	24	24
Helt uenig	11	7	12	8	10
Sum	100	100	100	100	100
<i>N</i>	280	144	104	88	616

Den siste påstanden dreide seg om PPT arbeider systemrettet for å støtte skolen i dens arbeid med å legge bedre til rette for elever med særskilte behov. Her er også hoveddelen av skolelederne enige, litt over 70 prosent sier seg enige mens 26 prosent er uenig. Det er ingen signifikante forskjeller mellom skoleslagene.

Tabell 5.13: PPT arbeider systemrettet for å støtte skolen i dens arbeid med å legge bedre til rette for elever med særskilte behov. Prosent, etter skoleslag.

	Barneskole %	1-10 skole %	Ungdomsskole %	Videregående %	Alle %
Helt enig	33	37	31	28	33
Litt enig	43	40	35	47	41
Litt uenig	18	17	20	17	18
Helt uenig	6	6	14	8	8
Sum	100	100	100	100	100
<i>N</i>	280	144	104	88	616

Tabell 5.14 viser hvor lang saksbehandlingstid det vanligvis er hos PPT, og her er det signifikante forskjeller etter skoleslag. Ved de videregående skolene svarer over halvparten av saksbehandlingstiden er omtrent en måned, mens det gjelder for en av fem eller færre av skolelederne i grunnskolen. Dette funnet stemmer godt med hva skoleeierne svarte i tabell 5.1. Grunnskolene oppgir alle lenger saksbehandlingstid. Ved barneskolene svarer 3 av 10 skoleledere at saksbehandlingstiden er omtrent 3 måneder, men omtrent en av fem sier også at det tar omtrent 2 måneder og mellom 3 og 6 måneder. Ved 1-10-skolene sier en av fire at saksbehandlingstiden er omtrent 2 respektive 3 måneder, mens en av fem sier at den er mellom 3 og 6 måneder. Ved ungdomsskolene ser det ut til at saksbehandlingstiden ofte er omtrent 2-3 måneder. Med andre ord kan det se ut til at saksbehandlingstiden er kortere jo høyere skoletrinn en kommer opp på. Men generelt er variasjonen i saksbehandlingstiden mye større i grunnskolen, og da særlig i barneskolene og 1-10-skolene.

Tabell 5.14: Hvor lang saksbehandlingstid er det vanligvis hos PPT? Prosent, etter skoleslag.

	Barneskole %	1-10 skole %	Ungdomsskole %	Videregående %	Alle %
Omtrent 1 måned	13	21	15	56	21
Omtrent 2 måneder	26	26	32	28	27
Omtrent 3 måneder	30	24	33	10	26
Mellom 3 og 6 måneder	23	22	16	6	19
Over 6 måneder	8	6	5	0	6
Sum	100	100	100	100	100
<i>N</i>	275	141	101	81	598

I underkant av halvparten av skolene svarer «ja» på at PPT har deltatt i noen av skolens skoleutviklingsprosjekter, mens litt over halvparten svarer «nei». Det er ikke signifikante forskjeller mellom skolelag.

Tabell 5.15: Har PPT deltatt i noen av skolens skoleutviklingsprosjekter? Prosent, etter skoleslag.

	Barneskole %	1-10 skole %	Ungdomsskole %	Videregående %	Alle %
Ja	49	43	47	44	47
Nei	51	57	53	56	53
Sum	100	100	100	100	100
<i>N</i>	276	141	103	86	606

De neste spørsmålene (tabell 5.16 og 5.17) gikk bare til grunnskolene, og dreide seg om skolen kan søke hjelp kommunalt/interkommunalt, dels til kompetanse- og organisasjonsutvikling i arbeid med læringsmiljøet og dels for arbeid med spesielt vanskelige saker i læringsmiljøet, for eksempel alvorlig mobbing.

Tabell 5.16 viser at det er vanligst å søke hjelp hos PPT for å få støtte til kompetanse- og organisasjonsutvikling i arbeid med læringsmiljøet, dette gjør i gjennomsnitt 64 prosent av grunnskolene. Her kunne skolene krysse for alle aktuelle alternativer, og tabellen viser andel som sa at de bruker den gitte støttetjenesten. 40 prosent av skolene sier at de også søker hjelp hos Skolehelsetjenesten. Ved ungdomsskolene sier en av fem skoleledere at de også søker hjelp hos Læringsmiljøteam og Ambulerende team. Ellers er det generelt små forskjeller mellom skoleslagene.

Tabell 5.16: Kan skolen søke hjelp kommunalt/interkommunalt til kompetanse- og organisasjonsutvikling i arbeid med læringsmiljøet? Prosent, etter skoleslag.

	Barneskole	1-10 skole	Ungdoms- skole	Alle
	%	%	%	%
Nei	7	10	8	8
Nei, vi har kompetanse internt på skolen og jobber med læringsmiljøet uten å trekke inn eksterne	11	12	16	12
Ja, hos PPT	69	61	56	64
Ja, hos Læringsmiljøteam	17	7	22	15
Ja, hos Ambulerende team	16	7	21	14
Ja, hos Beredskapsteam	7	2	11	6
Ja, hos Skolehelsetjenesten	43	42	32	40
Ja, hos andre	16	17	17	17

Skolelederne fikk også tilsvarende spørsmål om arbeid med spesielt vanskelige saker i læringsmiljøet, for eksempel alvorlig mobbing (tabell 5.17). Også her ser vi at det er vanligst å søke hjelp hos PPT, men at halvparten av skolene sier at de søker hjelp hos Skolehelsetjenesten. I likhet med det andre spørsmålet sier en av fem skoleledere ved ungdomsskolene at de også søker hjelp hos Læringsmiljøteam og Ambulerende team. Ellers er det generelt små forskjeller mellom skoleslagene.

Tabell 5.17: Kan skolen søke hjelp kommunalt/interkommunalt for arbeid med spesielt vanskelige saker i læringsmiljøet, for eksempel alvorlig mobbing. Prosent, etter skoleslag.

	Barneskole	1-10 skole	Ungdoms- skole	Alle
	%	%	%	%
Nei	6	7	3	6
Nei, vi har kompetanse internt på skolen og jobber med læringsmiljøet uten å trekke inn eksterne	7	4	8	6
Ja, hos PPT	62	64	62	63
Ja, hos Læringsmiljøteam	15	6	17	13
Ja, hos Ambulerende team	16	8	22	15
Ja, hos Beredskapsteam	12	9	21	13
Ja, hos Skolehelsetjenesten	50	58	45	51
Ja, hos andre	15	15	21	16

Tilsvarende spørsmål som vises i tabell 5.16 og 5.17 gikk også til skolelederne i videregående - se tabell 5.18. Her fremtrer i stor grad samme mønster som for grunnskolene: det er vanligst å søke hjelp hos PPT og Skolehelsetjenesten. Men for å få støtte til kompetanse- og organisasjonsutvikling i arbeid med læringsmiljøet sier også en tredel av skolelederne i videregående at de har kompetanse internt på skolen og jobber med læringsmiljøet uten å trekke inn eksterne. Dersom vi ser på støtte til arbeid med spesielt vanskelige saker i læringsmiljøet, for eksempel alvorlig mobbing svarer en av fem skolelederne i videregående at de har kompetanse internt på skolen og jobber med læringsmiljøet uten å trekke inn eksterne. Ellers er det generelt få som bruker noen av de andre alternative støttefunksjonene som var oppgitt i spørsmålet.

Tabell 5.18: Kan skolen søke hjelp fylkeskommunalt i arbeid med læringsmiljøet? Antall og prosentandel. Total N = 96.

	Støtte til kompetanse- og org.utvikling i arbeid med læringsmiljø		Støtte til å løse spesielt vanskelige saker i læringsmiljøet	
	Antall	%	Antall	%
Nei	12	13	8	8
Nei, vi har kompetanse internt på skolen og jobber med læringsmiljøet uten å trekke inn eksterne	32	33	20	21
Ja, hos PPT	48	50	59	61
Ja, hos Læringsmiljøteam	6	6	3	3
Ja, hos Ambulerende team	2	2	4	4
Ja, hos Beredskapsteam	4	4	6	6
Ja, hos Skolehelsetjenesten	33	34	44	46
Ja, fra kommunale tjenester i elevens bostedskommune	9	9	7	7
Ja, hos andre	15	16	20	21

5.3 Oppsummering

Pedagogisk-Psykologisk tjeneste (PPT) er den kommunale eller fylkeskommunale rådgivningstjenesten, som hjelper barn og ungdom. PPT gir skoler råd og veiledning for å tilrettelegge for barn og ungdommer som trenger det (systemrettet støtte), og bistår også med tilrettelegging for elever med særskilte behov (individrettet støtte).

I dag er det etablert ulike støttefunksjoner for skolenes arbeid med læringsmiljø i mange kommuner, men det er lite kunnskap både om hvor utbredt dette er og hvilke konsekvenser det har for PPTs arbeid. En av hensiktene med spørsmålene er derfor å kartlegge hva PPT bruker tiden sin på og hvilken type støtte og til hva som finnes i kommunene/fylkene.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for å utrede behov for spesialundervisning for enkeltelever i grunnopplæringen, er 72,5 dager i kommunene, men kun 32 dager i fylkeskommunene. Det er imidlertid forskjeller mellom kommuner etter kommunestørrelse, ved at de små kommunene har mye kortere saksbehandlingstid enn kommuner med mer enn 3000 innbyggere. Kommunene fikk i tillegg spørsmål om gjennomsnittlig saksbehandlingstid for å utrede behov for spesialpedagogisk hjelp for barn i førskolealder, og den er i gjennomsnitt 64 dager. Men her ser vi samme mønster, at saksbehandlingstiden er kortere i små kommuner enn i større.

Det er vanligst i alle kommuner at PPT bruker mest tid på individrettede saker og i tillegg noe tid på systemrettede saker, mens det i fylkeskommuner er vanligere å bruke omtrent like mye tid på individrettede saker og systemrettede saker.

Det var flere spørsmål som går på hvilke instanser som tilbyr kommunal/interkommunal støtte, både til skole/barnehager for kompetanse- og organisasjonsutvikling i læringsmiljøarbeid og støttetjenester for å løse spesielt vanskelige saker i læringsmiljøet. Disse spørsmålene har gått til kommuner respektive fylkeskommuner (med to identiske spørsmål, men kun med lignende svaralternativer). I alle tilfeller svarer både kommuner og fylkeskommuner at de oftest får hjelp gjennom PPT.

Når det gjelder hvordan skolen jobber med å vurdere og prøve ut tiltak innenfor det ordinære opplæringstilbudet før skolen henviser til PPT er det vanligst at lærere samarbeider om dette, i team eller grupper. En av tre skoler har også ansatt en spesialpedagog eller liknende, som har ansvar for å vurdere og prøve ut tiltak innenfor det ordinære opplæringstilbudet før skolen henviser til PPT.

Skolelederne fikk tre spørsmål om PPT som alle skoleslagene besvarte. Det er stor grad av enighet i at skolen får tilstrekkelig støtte fra PPT ved utredning av behov for spesialundervisning, og omtrent to tredeler er enige i at saksbehandlingstiden hos PPT er forsvarlig. Den siste påstanden dreide seg om PPT arbeider systemrettet for å støtte skolen i dens arbeid med å legge bedre til rette for elever med særskilte behov, og her er det også relativt stor grad av enighet (litt over 70 prosent).

Ved de videregående skolene svarer over halvparten at saksbehandlingstiden hos PPT vanligvis er omtrent en måned, mens det gjelder for en av fem eller færre av skolelederne i grunnskolen. Dette funnet stemmer godt med hva skoleeierne svarte. Grunnskolene oppgir alle lenger saksbehandlingstid.

Skolelederne fikk også spørsmål om hvor de søkte hjelp for å få støtte til kompetanse- og organisasjonsutvikling i arbeid med læringsmiljøet, og hvor de kan få støtte til arbeid med spesielt vanskelige saker i læringsmiljøet, for eksempel alvorlig mobbing. Disse spørsmålene ble besvart av både grunnskoler og videregående skoler. I alle tilfeller sier størst andel at de søker støtte hos PPT. I forhold til arbeid med spesielt vanskelige saker i læringsmiljøet, for eksempel alvorlig mobbing sier også mange at de søker hjelp hos Skolehelsetjenesten. De videregående skolene skiller seg noe ut her ved at en relativt stor andel også svarer «vi har kompetanse internt på skolen og jobber med læringsmiljøet uten å trekke inn eksterne».

6 Aktivt skoleeierskap

Aktivt skoleeierskap dreier seg blant annet om at kommuner og fylkeskommuner aktivt bruker sitt helhetlige kvalitetssystem til styring og ledelse av kvalitetsutviklingsarbeidet. Målet er at de folkevalgte skal ivareta skoleeieransvaret gjennom at kommune- og fylkesadministrasjonen utvikler skoleorganisasjonen, lederne og lærerne for å legge til rette for best mulig opplæring, slik at elevenes læringsutbytte bedres og fullføringsgraden i videregående opplæring økes. Dette krever at skoleeierne, men også skolene, evner å utnytte kunnskapen som foreligger om elevenes resultater og læringsmiljø. Det krever også at skoleeier tar et aktivt eieransvar for skoleutvikling, blant annet gjennom kompetanseutviklende tiltak og lignende.

Tidligere spørringer har undersøkt viktige sider ved skoleeierskapet, men det er behov for en mer samlet vurdering av hvordan skoleledere i grunnskole og videregående opplever sin skoleeier. Målet er å få mer kunnskap om hvordan skoleeierne fyller sin rolle, slik de er pålagt gjennom lov, men også slik skoleeierrollen mer generelt er definert i Kunnskapsløftet.

Spørsmålene som stilles handler om hvorvidt skoleledere i grunnskolen og videregående har hatt kontakt med representanter for skoleeier, slik som politikere og ansatte i kommunen/fylkeskommunen. Videre blir skolelederne spurt om hvorvidt de har vært i kontakt med skoleeier for å diskutere ulike tema og om det foreligger tydelige føringer på utvalgte områder.

6.1 Mer kontakt med ansatte enn politikere

Skolelederne på både kommunalt og fylkeskommunalt nivå ble stilt spørsmål om hvor ofte de er i kontakt med politikere. Tallene vises i tabell 6.1.

Tabell 6.1: Hvor ofte er du i kontakt med kommunale eller fylkeskommunale politikere? Prosent, skoleledere fordelt på skoletype.

	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Total
	%	%	%	%	%
Oftere enn en gang i uka	3	10	5	2	5
Ukentlig	7	9	7	2	7
Månedlig	24	23	26	23	24
Hvert halvår	31	31	26	44	32
Sjeldnere enn hvert halvår	35	27	35	29	32
<i>N</i>	282	147	110	87	626

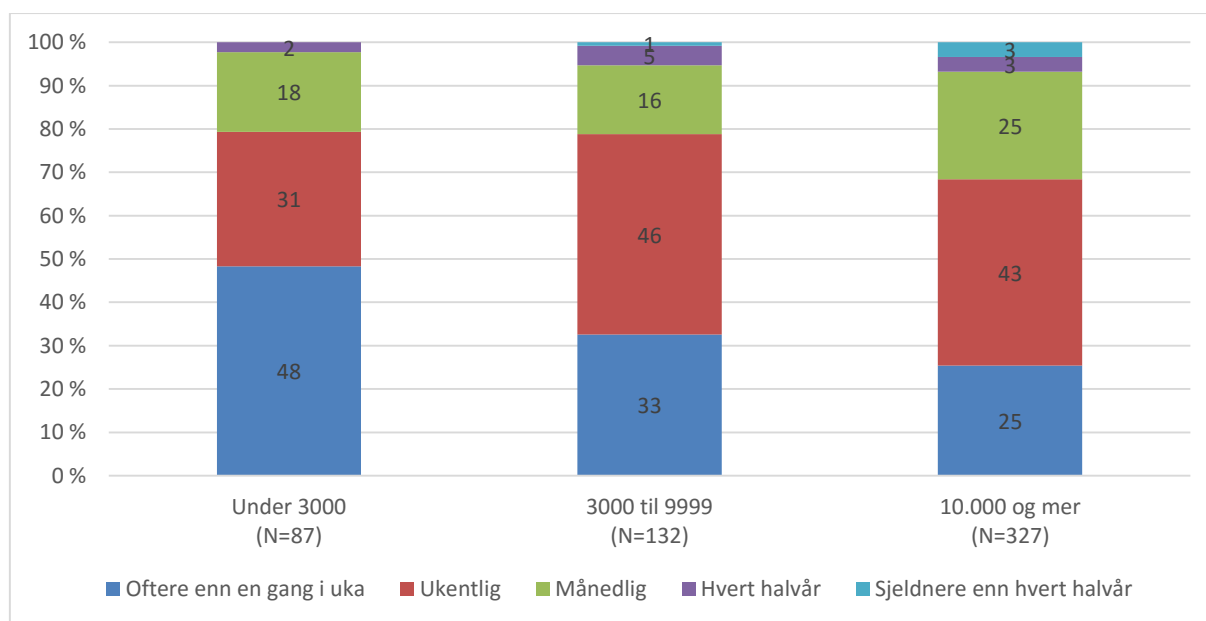
Samlet oppgir 64 prosent at de har en slik kontakt halvårlig eller sjeldnere. 1-10 skolene er de som oppgir å ha hyppigst kontakt (19 prosent, ukentlig eller oftere). Tilsvarende tall for videregående skoler er 4 prosent. Det er en relativt lik andel av skolene som oppgir å ha kontakt månedlig (24 prosent). Videre viser analyser at når man sorterer på landsdel så skårer skolene relativt jevn, men en noe hyppigere kontakt rapporteres fra skolelederne i Midt- og Nord-Norge. Forskjellene er fra 2 til 6 prosent.

Tabell 6.2 viser at skoleledernes kontakt med ansatte i kommunen eller fylkeskommunen er mer hyppig sammenlignet med kontakt med politikere. Samlet sett oppgir hele 73 prosent at de har kontakt med ansatte ukentlig eller oftere enn dette. Det er 1-10 skolene som oppgir å ha hyppigst kontakt, men dersom man summerer «ukentlig» og «oftere enn en gang i uka» skårer skolene relativt likt. Det er svært få skoler som oppgir at de sjelden er i kontakt med ansatte i kommunen eller fylkeskommunen.

Tabell 6.2: Hvor ofte er du i kontakt med ansatte i kommunen eller fylkeskommunen? Prosent, skoleledere fordelt på skoletype.

	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Total
	%	%	%	%	%
Oftere enn en gang i uka	29	37	28	32	31
Ukentlig	43	36	46	46	42
Månedlig	23	18	23	18	21
Hvert halvår	3	6	2	5	4
Sjeldnere enn hvert halvår	2	3	1	0	2
<i>N</i>	289	147	110	85	631

Figur 6.1 viser videre at det er skolelederne i de minste kommunene som oppgir å ha hyppigst kontakt med ansatte på kommunalt nivå. Merk at figuren kun viser tall for grunnskoler. 46 prosent av skolelederne oppgir å ha kontakt oftere enn en gang i uka. Det jevner seg likevel ut når man ser svarkategoriene «ukentlig» og «oftere enn en gang i uka» under ett.

Figur 6.1: Hvor ofte er du i kontakt med ansatte i kommunen eller fylkeskommunen? Prosent, skoleledere fordelt på kommunestørrelse.

6.2 Diskusjoner med skoleeier – grunnskole og videregående

Skolelederne i grunnskolen og videregående ble stilt spørsmål om hvorvidt de har diskutert ulike tema med skoleeier de siste 12 månedene, hvorvidt det foreligger føringer for de samme områdene og om skoleeier har forventninger til disse. Tabell 6.3 og 6.4 viser skoleledernes svar på førstnevnte. Merk at tallene viser til andel skoleledere som svarer «ja». I tabellen illustreres også høyeste og laveste skåre med henholdsvis grønn og gul farge.

Tabell 6.3: Har du i løpet av de siste 12 månedene diskutert følgende tema med skoleeier? Prosent som svarer ja, skoleledere grunnskole fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord- Norge	Total
	%	%	%	%	%
Resultat på nasjonale prøver	84	83	86	78	83
Resultat på kartleggingsprøver	65	54	51	46	53
Resultat på eksamen	37	32	34	43	36
Andel som fullfører videregående skole	19	20	23	27	23
Resultat på elevundersøkelsen	82	81	77	70	77
Kompetanseutvikling for lærere	82	84	81	82	82
Kompetanseutvikling for skoleledere	63	50	49	46	51
Pedagogisk praksis	77	60	68	54	64
Samhandling med andre tjenester (f.eks. NAV)	72	72	72	76	73
N	83	148	196	136	563

Tabell 6.3 viser at «resultater på nasjonale prøver» og «kompetanseutvikling for lærere» er de temaene som flest skoleledere i grunnskolen har diskutert med skoleeier. Videre ser vi at det generelt er en jevn fordeling av andel skoleledere i de ulike landsdelene som svarer «ja». Man kan likevel merke seg at det er skolelederne i Midt- og Nord-Norge som har flest lavest skårer, sammenlignet med de øvrige. At skolelederne generelt skårer lavere på hvorvidt de diskuterer «andel elever som fullfører videregående skole» er kanskje ikke oppsiktsvekkende, da dette er resultater som representerer grunnskolen.

Tilsvarende tall for skoleledere i videregående skole vises i tabell 6.4. Sammenlignet med spørsmålene stilt til grunnskolene, stilles det her ikke spørsmål om kartleggingsprøver. De temaene som flest oppgir å ha diskutert med skoleeiere er «andel som fullfører videregående skole» og «resultat på elevundersøkelsen». Andel som oppgir at de diskuterer «nasjonale prøver» med skoleeier er lav, men det er ikke overraskende da nasjonale prøver kun gjennomføres i grunnskolen. Man kan merke seg at Østlandet skårer høyest på flere områder, sammenlignet med de andre. Videre oppgir 100 prosent av respondentene i Midt- og Nord-Norge at de diskuterer fullføring av videregående skole med skoleeier og 82 prosent at de diskuterer «samhandling med andre tjenester». Generelt finner man de laveste skårene blant skolelederne i Oslo og Akershus. Forskjellene varierer fra tema til tema.

Tabell 6.4: Har du i løpet av de siste 12 månedene diskutert følgende tema med skoleeier? Prosent som svarer ja, skoleledere videregående fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Total
	%	%	%	%	%
Resultat på nasjonale prøver	6	22	22	18	18
Resultat på eksamen	78	87	78	76	80
Andel som fullfører videregående skole	72	87	86	100	86
Resultat på elevundersøkelsen	83	87	86	82	85
Kompetanseutvikling for lærere	72	83	75	88	79
Kompetanseutvikling for skoleledere	61	65	64	59	63
Pedagogisk praksis	67	83	72	76	74
Samhandling med andre tjenester (f.eks. NAV)	39	57	53	82	56
<i>N</i>	18	23	36	17	94

6.3 Føringer fra skoleeier – grunnskole og videregående

Skolelederne ble videre stilt spørsmål om hvorvidt det foreligger føringer fra skoleeier for tilsvarende områder som vist i tabell 6.3 og 6.4. Resultatene vises i tabell 6.5 og 6.6.

Tabell 6.5: Foreligger det føringer fra skoleeier for følgende områder? Prosent som svarer ja, skoleledere grunnskole fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Total
	%	%	%	%	%
Resultat på nasjonale prøver	82	68	70	66	70
Resultat på kartleggingsprøver	64	40	43	37	44
Resultat på eksamen	29	24	22	24	24
Andel som fullfører videregående skole	24	11	11	12	13
Resultat på elevundersøkelsen	75	57	63	60	63
Kompetanseutvikling for lærere	81	66	68	72	70
Kompetanseutvikling for skoleledere	61	34	43	35	42
Pedagogisk praksis	58	42	52	40	47
Samhandling med andre tjenester (f.eks. NAV)	72	57	58	57	60
Samarbeid med arbeidsliv, overgang skole-bedrift	11	6	10	8	9
<i>N</i>	83	148	196	136	563

De to områdene som flest skoleledere i grunnskolen oppgir at det foreligger føringer fra skoleeier er «resultater på nasjonale prøver» og «kompetanseutvikling for lærere». Dette er også de to temaene som flest skoleledere i grunnskolen har diskutert med skoleeier – jamfør tabell 6.3. Skoleledernes svar varierer mellom landsdelene. Man kan merke seg at Oslo og Akershus har de høyeste skårene på samtlige tema og Østlandet flest av de laveste skårene. Generelt skåres «samarbeid med arbeidsliv, overgang skole-bedrift» lavt. Dette trenger ikke å være overraskende da dette er svar fra skoleledere i grunnskolen. Tilsvarende tall for skolelederne i videregående skole vises i tabell 6.6.

Tabell 6.6: Foreligger det føringer fra skoleeier for følgende områder? Prosent som svarer ja, skoleledere videregående fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Total
	%	%	%	%	%
Resultat på nasjonale prøver	17	13	14	6	13
Resultat på eksamen	44	57	47	47	49
Andel som fullfører videregående skole	78	78	83	94	83
Resultat på elevundersøkelsen	78	78	75	76	77
Kompetanseutvikling for lærere	67	61	78	76	71
Kompetanseutvikling for skoleledere	67	61	78	76	71
Pedagogisk praksis	72	65	64	47	63
Samhandling med andre tjenester (f.eks. NAV)	39	26	44	53	40
Samarbeid med arbeidsliv, overgang skole-bedrift	44	61	47	65	53
<i>N</i>	<i>18</i>	<i>23</i>	<i>36</i>	<i>17</i>	<i>94</i>

Svarene fra skolelederne i videregående skole varierer fra tema til tema og mellom landsdelene. De to områdene som flest skoleledere i videregående oppgir at det foreligger føringer fra skoleeier er «andel som fullfører videregående» og «resultat på elevundersøkelsen». Det er ikke noen av landsdelene som peker seg ut i en spesiell positiv eller negativ retning. Tilsvarende som i tabell 6.4, er det skolene Midt- og Nord-Norge som i størst grad opplever at skoleeier gir føringer når det gjelder fullføring av videregående skole.

6.4 Forventninger fra skoleeier – grunnskole og videregående

Skolelederne i både grunnskolen og videregående ble stilt spørsmål om i hvilken grad de opplever forventninger fra skoleeier for de samme tematiske områdene. Tallene for grunnskole, alle respondentene sett under ett, vises i tabell 6.7. Samlet sett skårer 80 prosent av skolelederne at de opplever dette «i stor grad» eller «i noen grad». Unntaket er «samarbeid med arbeidsliv, overgang skole-bedrift» hvor 55 prosent oppgir at det foreligger føringer fra skoleeier «i liten grad».

Tabell 6.8 (se vedlegg 6.1 for hele fordelingen) viser andel skoleledere i grunnskolen som svarer «i stor grad», fordelt på landsdel. Oslo og Akershus er landsdelen som skårer høyest på alle de tematiske områdene. Midt- og Nord-Norge skårer lavest på alle områdene utenom «kompetanseutvikling for lærere», «samhandling med andre tjenester (f.eks. NAV)», samt «samarbeid med arbeidsliv, overgang skole-bedrift». Generelt varierer skårene, med noen større og noen mindre forskjeller mellom landsdelene.

Tabell 6.7: I hvilken grad opplever du at skoleeier har klare forventninger til følgende? Prosent, skoleledere grunnskole.

	I stor grad %	I noen grad %	I liten grad %	N
Resultat på nasjonale prøver	65	32	4	533
Resultat på kartleggingsprøver	40	41	18	514
Resultat på eksamen	60	33	8	366
Andel som fullfører videregående skole	48	33	19	359
Resultat på elevundersøkelsen	63	35	2	522
Kompetanseutvikling for lærere	63	33	5	521
Kompetanseutvikling for skoleledere	43	40	17	494
Pedagogisk praksis	49	36	15	501
Samhandling med andre tjenester (f.eks. NAV)	44	46	10	504
Samarbeid med arbeidsliv, overgang skole-bedrift	10	34	55	364

Tabell 6.8: I hvilken grad opplever du at skoleeier har klare forventninger til følgende? Prosent som svarer i stor grad, skoleledere grunnskole fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus %	Østlandet %	Sør- og Vestlandet %	Midt- og Nord-Norge %	N
Resultat på nasjonale prøver	84	68	63	52	344
Resultat på kartleggingsprøver	66	34	43	28	207
Resultat på eksamen	78	67	54	51	219
Andel som fullfører videregående skole	68	46	48	38	172
Resultat på elevundersøkelsen	81	64	63	52	330
Kompetanseutvikling for lærere	83	65	56	57	326
Kompetanseutvikling for skoleledere	66	43	37	36	212
Pedagogisk praksis	72	41	53	38	247
Samhandling med andre tjenester (f.eks. NAV)	59	46	39	40	222
Samarbeid med arbeidsliv, overgang skole-bedrift	22	5	12	7	38

Tilsvarende tall for skolelederne i videregående skole vises i tabell 6.9 og 6.10 (neste side). Tallene i tabell 6.9 viser at samlet sett skårer 80 prosent av skolelederne eller flere, at de opplever forventninger fra skoleeier «i stor grad» eller «i noen grad» på de fleste tematiske områdene. Unntakene her er forventninger hva angår nasjonale prøver og samhandling med andre tjenester. Det er muligens overraskende at 49 prosent av skoleledere i videregående skole oppgir at skoleeier har

klare forventninger til nasjonale prøver, når disse ikke gjennomføres i videregående skole. En mulig feilkilde her kan være lav *N*, så tallene bør leses med forsiktighet.

Tabell 6.9: I hvilken grad opplever du at skoleeier har klare forventninger til følgende? Prosent, skoleledere videregående.

	I stor grad %	I noen grad %	I liten grad %	<i>N</i>
Resultat på nasjonale prøver	20	29	51	55
Resultat på eksamen	50	41	9	92
Andel som fullfører videregående skole	92	5	2	91
Resultat på elevundersøkelsen	64	33	2	90
Kompetanseutvikling for lærere	45	46	9	89
Kompetanseutvikling for skoleledere	42	52	7	89
Pedagogisk praksis	45	40	15	91
Samhandling med andre tjenester (f.eks. NAV)	19	57	24	84
Samarbeid med arbeidsliv, overgang skole-bedrift	57	29	14	83

Tabell 6.10 (se vedlegg 6.2 for hele fordelingen) viser andel skoleledere i videregående som svarer «i stor grad», fordelt på landsdel.

Tabell 6.10: I hvilken grad opplever du at skoleeier har klare forventninger til følgende? Prosent som svarer i stor grad, skoleledere videregående fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus %	Østlandet %	Sør- og Vestlandet %	Midt- og Nord-Norge %	<i>N</i>
Resultat på nasjonale prøver	45	15	15	9	11
Resultat på eksamen	61	73	31	47	46
Andel som fullfører videregående skole	89	95	88	100	84
Resultat på elevundersøkelsen	61	76	59	65	58
Kompetanseutvikling for lærere	50	38	52	35	40
Kompetanseutvikling for skoleledere	50	32	47	35	37
Pedagogisk praksis	83	45	26	41	41
Samhandling med andre tjenester (f.eks. NAV)	11	21	20	24	16
Samarbeid med arbeidsliv, overgang skole-bedrift	59	68	50	53	47

Tabellen viser at det ikke er noe klart mønster i hvordan skolelederne i videregående skårer, sortert på landsdel. Riktignok har Sør- og Vestlandet flere gule ruter enn de andre landsdelene, men forskjellene er i de fleste tilfellene likevel små.

6.5 Skoleeier tar tak i utfordringer og legger til rette for nettverk

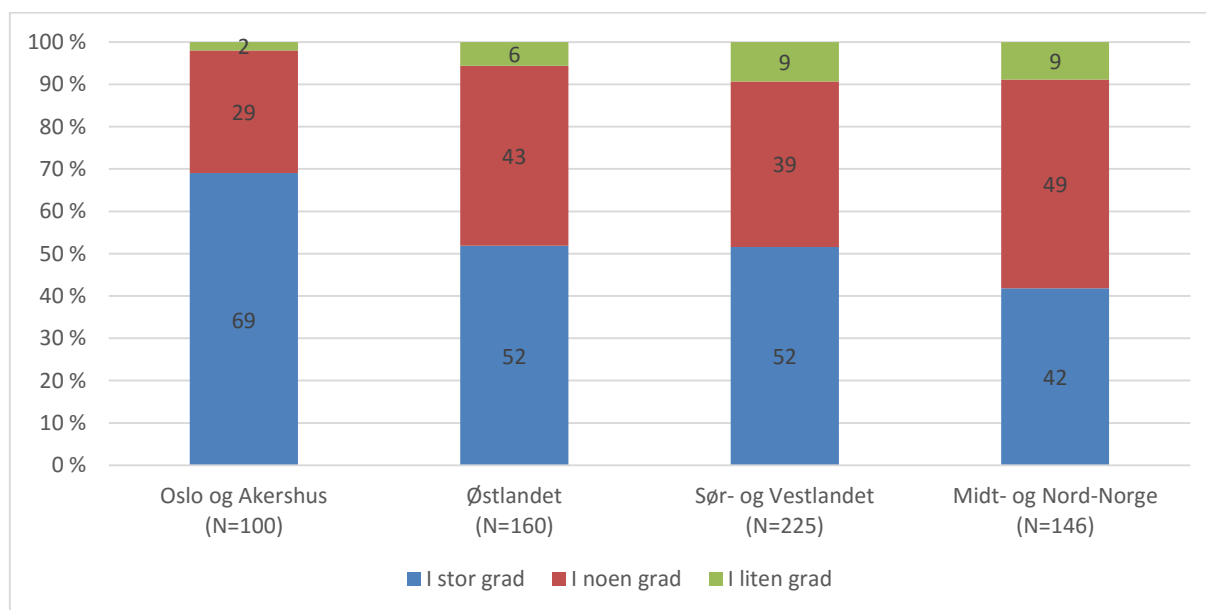
Avslutningsvis ble skoleledere grunnskole og videregående stilt spørsmål om i hvilken grad de opplever at skoleeier tar tak i utfordringer i sektoren, samt legger til rette for nettverksbygging. Tabell 6.11 viser svarene på førstnevnte, fordelt på skoletype.

Tabell 6.11: I hvilken grad opplever du at skoleeier tar tak i utfordringer i sektoren? Prosent, skoleledere fordelt på skoletype.

	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Total
	%	%	%	%	%
I stor grad	53	47	52	58	52
I noen grad	40	45	41	36	41
I liten grad	7	9	7	5	7
N	284	148	108	91	631

Tabellen viser at godt over 90 prosent av skolelederne opplever at skoleeier tar tak i utfordringer i stor eller noen grad. Det er en svært liten andel som rapporterer «i liten grad». Skårene fordeles relativt jevnt mellom skoletypene, men videregående skårer noe høyere. Dette gjelder ikke når man ser svarkategoriene «i noen grad» og «i stor grad» samlet.

Figur 6.2 viser fordelingen på samme spørsmål, fordelt på landsdel. Fordelingen er relativt jevn, men det er en høyere andel som oppgir at skoleeier tar tak i utfordringer i Oslo og Akershus, sammenlignet med de øvrige landsdelene.

Figur 6.2: I hvilken grad opplever du at skoleeier tar tak i utfordringer i sektoren? Prosent, skoleledere fordelt på landsdel.

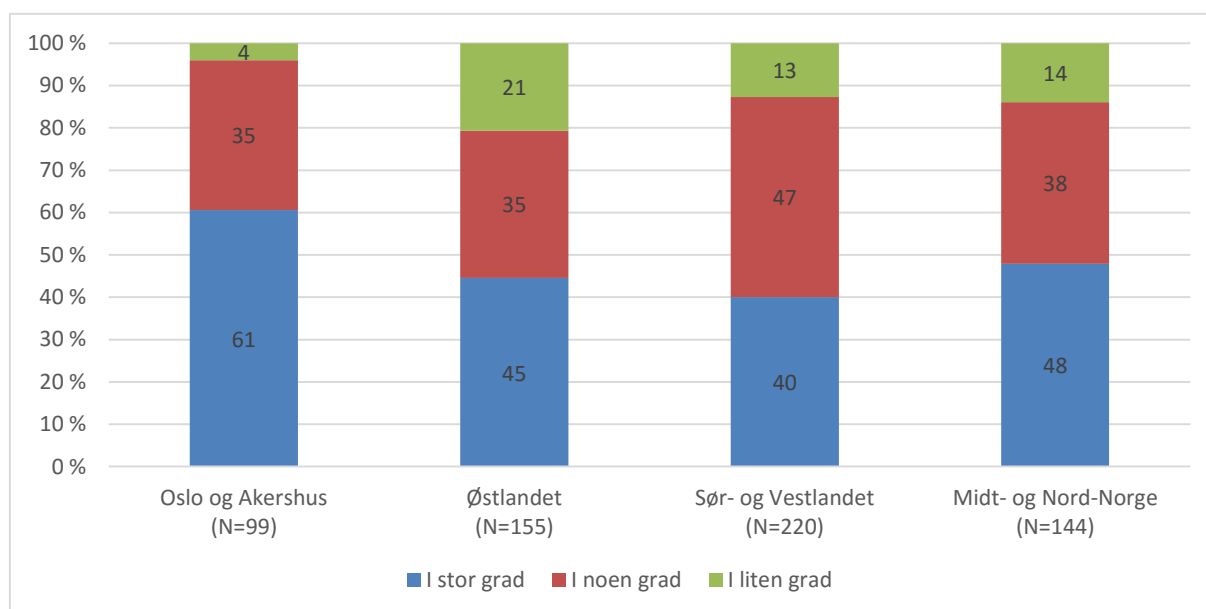
Tabell 6.12 viser respondentenes svar på hvorvidt de opplever at skoleeier legger til rette for nettverk mellom skolene.

Tabell 6.12: I hvilken grad legger skoleeier til retter for nettverk mellom skoler i kommunen? Prosent, skoleledere fordelt på skoletype.

	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Total
	%	%	%	%	%
I stor grad	47	42	56	40	46
I noen grad	41	42	35	41	40
I liten grad	13	16	8	20	14
N	280	144	108	86	618

Skolelederne i ungdomsskolene er de som i størst grad oppgir at det legges til rette for nettverk. Generelt mener 80 prosent eller flere at skoleeier gjør dette i noen eller stor grad. Sammenlignet på tvers er det skolelederne i videregående som har den største andelen som oppgir «i liten grad».

Figur 6.3 viser at det er skolelederne i Oslo og Akershus som i høyest grad oppgir at skoleeier legger til rette for nettverk. Det er størst andel av skolelederne på Østlandet som oppgir «i liten grad».

Figur 6.3: I hvilken grad legger skoleeier til retter for nettverk mellom skoler i kommunen? Prosent, skoleledere fordelt på landsdel.

6.6 Oppsummering

Tidligere spøringer har undersøkt viktige sider ved skoleeierskapet, men det er behov for en mer samlet vurdering av hvordan skoleledere i grunnskole og videregående opplever sin skoleeier. Spørsmålene som stilles handler derfor om hvorvidt skoleledere i grunnskolen og videregående har hatt kontakt med representanter for skoleeier, om de har vært i kontakt med skoleeier for å diskutere ulike tema og om det foreligger tydelige føringer på utvalgte områder.

Samlet oppgir 64 prosent av skolelederne at de har hatt kontakt med politikere på kommunalt eller fylkeskommunalt nivå på halvårsbasis eller sjeldnere. Det er 1-10 skolene som oppgir å ha hyppigst kontakt. Det er en relativt lik andel av skolene som oppgir å ha kontakt månedlig (23 prosent).

Skolelederne har mer hyppig kontakt med ansatte i kommunen eller fylkeskommunen, sammenlignet med politikere. Samlet oppgir 73 prosent at de har kontakt med ansatte ukentlig eller oftere enn dette.

Skolene skårer relativt likt og det er svært få skoler som oppgir at de er i sjelden kontakt med ansatte i kommunen eller fylkeskommunen. Videre viser tallene at det er skolelederne i de minste kommunene som har hyppigst kontakt med ansatte på kommunalt nivå.

Skolelederne ble stilt spørsmål om hvorvidt de har diskutert ulike tema med skoleeier de siste 12 månedene. Tallene viser at det generelt er en jevn fordeling av andel skoleledere i grunnskolen som svarer «ja». Det er skolelederne i Midt- og Nord-Norge som har flest lavest skårer samlet sett. Tilsvarende tall for skoleledere i videregående på de ulike tematiske områdene varierer. Østlandet skårer høyest på flere områder. Videre oppgir 100 prosent av respondentene i Midt- og Nord-Norge at de diskuterer fullføring av videregående skole med skoleeier.

Skolelederne i både grunnskolen og videregående ble stilt spørsmål om hvorvidt det foreligger føringer fra skoleeier på de utvalgte områdene. Når det gjelder føringer fra skoleeier varierer skoleledernes svar mellom landsdelene. Oslo og Akershus har de høyeste skårene på samtlige tema og Østlandet flest av de laveste skårene. Generelt skåres «samarbeid med arbeidsliv, overgang skole-bedrift» lavt. Svarene fra skolelederne i videregående skole varierer fra tema til tema og mellom landsdelene. Det er ikke nødvendigvis noen av landsdelene som peker seg ut i en spesiell positiv eller negativ retning. Det er skolene i Midt- og Nord-Norge som i størst grad opplever at skoleeier gir føringer når det gjelder fullføring av videregående skole.

Skolelederne i både grunnskolen og videregående ble stilt spørsmål om i hvilken grad de opplever forventninger fra skoleeier. Ser man de tematiske områdene under ett, skårer 80 prosent av skolelederne i grunnskolen at de opplever dette «i stor grad» eller «i noen grad». Unntaket er «samarbeid med arbeidsliv, overgang skole-bedrift» hvor 55 prosent oppgir at det foreligger føringer fra skoleeier «i liten grad». Oslo og Akershus er landsdelen som skårer høyest på alle de tematiske områdene hva angår forventninger. Midt- og Nord-Norge skårer lavest på alle områdene utenom «kompetanseutvikling for lærere», «samhandling med andre tjenester (f.eks. NAV)», samt «samarbeid med arbeidsliv, overgang skole-bedrift». Tilsvarende tall for skolelederne i videregående skole viser at samlet sett skårer 80 prosent av skolelederne eller flere, at de opplever forventninger fra skoleeier «i stor grad» eller «i noen grad». Unntakene her er forventninger hva angår nasjonale prøver og samhandling med andre tjenester. Der er ikke noe klart mønster i hvordan skolelederne i videregående skårer på dette spørsmålet, sortert på landsdel.

Avslutningsvis ble skoleledere grunnskole og videregående stilt spørsmål om i hvilken grad de opplever at skoleeier tar tak i utfordringer i sektoren, samt legger til rette for nettverksbygging. Godt over 90 prosent av skolelederne opplever at skoleeier tar tak i utfordringer i stor eller noen grad. Det er en svært liten andel som rapporterer «i liten grad». Skårene fordeles relativt jevnt mellom skoletypene, men videregående skårer noe høyere.

Skolelederne i ungdomsskolene er de som i størst grad oppgir at det legges til rette for nettverk. Generelt mener 80 prosent eller flere at skoleeier gjør dette i noen eller stor grad. Sammenlignet på tvers er det skolelederne i videregående som har den største andelen som oppgir «i liten grad». I Oslo og Akershus er det flest som oppgir at skoleeier legger til rette for nettverk.

Alt i alt viser gjennomgangen at det er forskjeller i hvordan skoleledere i ulike landsdeler opplever skoleeiers arbeid. Andelen skoleledere som forteller at det foreligger forventninger og føringer for ulike tema er i mange tilfeller høyere i Oslo og Akershus enn i de andre landsdelene. På andre spørsmål tegner det seg et noe mer komplisert bilde, der det er vanskelig å konkludere med at enkelte landsdeler skiller seg ut i positiv eller negativ retning.

7 Overgang og sammenheng mellom barnehage og skole

Barnehager og skoler skal samarbeide for å sikre en god overgang fra barnehage til skole for det enkelte barn. Å styrke sammenhengen mellom barnehage og skole er viktig for å legge til rette for et helhetlig utdanningsløp. Skolefritidsordningen (SFO), eller Aktivitetsskolen (AKS), som den kalles i Oslo, har også en rolle i dette arbeidet. I den nye Stortingsmeldingen⁴ om barnehagens innhold sier regjeringen at den vil gjennomgå regelverket om overgangen fra barnehage til skole og vurdere en lovfesting av samarbeidsplikt for barnehageeiere og skoleeiere.

Spørsmålene som stilles i dette kapittelet skal gi kunnskapsgrunnlag for vurderinger av nasjonale tiltak for bedre sammenheng og overgang, samt være en del av kunnskapsgrunnlaget og en eventuell kommende lovprosess.

Spørsmålene går til skoleledere i grunnskolen (barneskoler og 1-10 skoler), og skoleeiere på kommunalt nivå. De handler om hvorvidt det er etablert møteplasser for lærere i barnehage og skole, hvilke aktiviteter som eventuelt inngår i disse møtene og hvorvidt SFO/AKS er en del av samarbeidet. Videre stilles det spørsmål om det er utarbeidet rutiner og planer for å sikre sammenheng og progresjon i læringsinnholdet i barnehage og skole. Avslutningsvis blir skolelederne spurt om hvorvidt det arrangeres skolebesøksdag. Spørsmålene har ikke vært stilt tidligere.

7.1 Mange oppgir at det er etablert møteplasser

Skolelederne og skoleeierne ble stilt spørsmål om det er etablert felles møteplasser for lærere i barnehage og skole. Tallene vises i tabell 7.1 og 7.2.

Tabell 7.1: Er det etablert felles møteplasser for lærere i barnehage og skole? Prosent, skoleledere grunnskole fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Total
	%	%	%	%	%
Ja	75	78	74	62	72
Nei	24	21	23	34	25
Vet ikke	2	1	3	4	3
N	55	106	145	111	417

⁴ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20152016/id2479078/>

Av skolelederne oppgir totalt 72 prosent at det er etablert slike møteplasser. Den laveste andelen finner man i Midt- og Nord-Norge, hvor 62 prosent oppgir at dette er etablert. En analyse viser at det små forskjeller mellom barneskoler og 1-10 skoler.

Tilsvarende spørsmål ble stilt til skoleeiere på kommunalt nivå – se tabell 7.2. Sammenlignet med skolelederne er andelen som svarer «ja» noe høyere, med et gjennomsnitt på 85 prosent. Det fordeler seg noenlunde jevnt på landsdel. Merk at antall respondenter er noe lavt i enkelte av gruppene.

Tabell 7.2: Er det etablert felles møteplasser for lærere i barnehage og skole? Prosent, skoleeiere (kommune) fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord- Norge	Total
	%	%	%	%	%
Ja	88	82	89	84	85
Nei	13	15	11	10	12
Vet ikke	0	3	0	6	3
<i>N</i>	8	34	37	31	110

De skolelederne som svarer at slike møteplasser eksisterer, ble videre stilt spørsmål om hvilke aktiviteter som inngår. I tabell 7.3 vises andel som svarer «ja» til at de ulike aktivitetene inngår.

Tabell 7.3: Hvilke aktiviteter inngår i møtene mellom lærere i barnehage og skole? Prosent som svarer ja, skoleledere grunnskole fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Total
	%	%	%	%	%
Barnehage og skole lager felles mål, retningslinjer og regler for gode overganger for kommende førsteklassinger	68	69	71	74	71
Lærere fra skolen besøker førskolegruppen	44	54	58	58	55
Barnehagen samarbeider med skolen om et opplegg for barnehagebarnas besøksdag på skolen	59	60	79	87	73
Barnehagelærere og lærere organiserer felles samlinger for foreldrene til barna som skal begynne på skolen	41	33	36	46	38
Barnehagelærere og lærere samarbeider om planer for de kommende førsteklassingene	17	23	30	32	27
Barnet, foreldrene og lærer i første klasse møtes før skolestart	76	83	84	70	79
Samtale mellom barnehagelærer og lærer om barnets plan eller mappe om barnets utvikling som blir overført fra barnehagen til skolen	80	81	85	77	81
<i>N</i>	41	83	107	69	300

Andel skoleledere som svarer «ja» varierer fra tema til tema, og mellom landsdelene. De aktivitetene som får høyest tilslutning er «Samtale mellom barnehagelærer og lærer om barnets plan eller mappe om barnets utvikling som blir overført fra barnehagen til skolen» og «Barnet, foreldrene og lærer i første klasse møtes før skolestart». Det er ikke nødvendigvis noen av landsdelene som peker seg ut i en spesiell positiv eller negativ retning, selv om Midt- og Nord-Norge har de høyeste andelen på fem av syv aktiviteter. Samme spørsmål sortert på kommunestørrelse er vist i tabell 7.4.

Tabell 7.4: Hvilke aktiviteter inngår i møtene mellom lærere i barnehage og skole? Prosent som svarer ja, skoleledere grunnskole fordelt på kommunestørrelse.

	Under 3000	3000 til 9999	10.000 og mer	Total
	%	%	%	%
Barnehage og skole lager felles mål, retningslinjer og regler for gode overganger for kommende førsteklassinger	63	68	74	71
Lærere fra skolen besøker førskolegruppen	61	56	52	55
Barnehagen samarbeider med skolen om et opplegg for barnehagebarnas besøksdag på skolen	89	77	65	73
Barnehagelærere og lærere organiserer felles samlinger for foreldrene til barna som skal begynne på skolen	37	36	40	38
Barnehagelærere og lærere samarbeider om planer for de kommende førsteklassingene	35	30	22	27
Barnet, foreldrene og lærer i første klasse møtes før skolestart	65	86	81	79
Samtale mellom barnehagelærer og lærer om barnets plan eller mappe om barnets utvikling som blir overført fra barnehagen til skolen	72	89	81	81
<i>N</i>	<i>57</i>	<i>73</i>	<i>170</i>	<i>300</i>

Det kan se ut som at hvilke aktiviteter som inngår i møtene mellom lærere i barnehage og skole, varierer noe mellom større og mindre kommuner. Det er likevel ikke et entydig mønster.

Skolelederne fikk også muligheten til å oppgi andre aktiviteter. Flere skriver at de er samlokaliserte eller er et oppvekstsenter. Det er for øvrig mye variasjon i svarene og vanskelig å lage en enhetlig syntese. Svarene ligger derfor vedlagt (se vedlegg 7.1).

Både skolelederne og skoleeierne ble deretter spurt hvorvidt SFO er en del av møtene mellom barnehage og skole. Tabell 7.5 viser at 67 prosent av skolelederne sett under ett oppgir at SFO er en del av disse. Den laveste andelen finner man på Sør- og Vestlandet. Ved å se på kommunestørrelse viser en analyse at det er de største kommunene som i høyest grad oppgir at SFO er med på møtene (76 vs. 55 prosent).

Tabell 7.5: Er SFO en del av møtene mellom skole og barnehage og skole? Prosent, skoleledere grunnskole fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Total
	%	%	%	%	%
Ja	83	73	58	65	67
Nei	15	27	40	32	31
Vet ikke	3	0	2	3	2
<i>N</i>	40	81	106	65	292

Tilsvarende spørsmål ble stilt til skoleeiere (se tabell 7.6). Her er det relativt store forskjeller mellom Oslo og Akershus og de øvrige landsdelene. Dette kan skyldes at det er et svært lite antall skoleeiere som har svart på spørsmålet fra denne landsdelen. Det er en relativt jevn fordeling når man sammenligner de øvrige.

Tabell 7.6: Er SFO en del av møtene mellom skole og barnehage og skole? Prosent, skoleeiere (kommune) fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Total
	%	%	%	%	%
Ja	86	57	42	50	52
Nei	14	32	55	42	41
Vet ikke	0	11	3	8	6
<i>N</i>	7	28	33	26	94

7.2 Halvparten oppgir at det er etablert rutiner for sammenheng og progresjon

Både skolelederne og skoleeierne ble stilt spørsmål om hvorvidt det er utarbeidet rutiner eller planer for å sikre sammenheng og progresjon i læringsinnholdet i barnehagen og i skolen. Av skolelederne oppgir totalt 53 prosent at dette er utarbeidet (tabell 7.7). Sortert på landsdel ser man at Oslo og Akershus skårer noe høyere enn de øvrige landsdelene på dette spørsmålet.

Tabell 7.7: Er det utarbeidet rutiner/planer som sikrer sammenheng og progresjon i læringsinnholdet i barnehage og skole? Prosent, skoleledere grunnskole fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Total
	%	%	%	%	%
Ja	65	48	56	49	53
Nei	24	47	37	40	39
Vet ikke	11	6	8	11	8
<i>N</i>	54	105	144	109	412

Skoleeiere på kommunalt nivå ble stilt tilsvarende spørsmål. Tallene er vist i tabell 7.8. Sammenlignet med svarene fra skolelederne, er tallene mer jevnt fordelt og det samlede gjennomsnittet er høyere (65 prosent). Midt- og Nord-Norge skiller seg noe ut sammenlignet med de øvrige landsdelene.

Tabell 7.8: Er det utarbeidet rutiner/planer som sikrer sammenheng og progresjon i læringsinnholdet i barnehage og skole? Prosent, skoleeiere (kommune) fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Total
	%	%	%	%	%
Ja	75	68	73	50	65
Nei	25	29	24	43	31
Vet ikke	0	3	3	7	4
N	8	34	37	30	109

7.3 Hva bør barnehagen vektlegge i forberedelsene til skolestart?

Skolelederne ble stilt spørsmål om hva som er det viktigste, sett fra skolens ståsted, barnehagen forbereder barna på for at de skal få en god og trygg start i skolen. Svarene er vist i tabell 7.9.

Tabell 7.9: Hva er det fra skolens synspunkt viktigst at barnehagen har forberedt barna på for at de skal få en god og trygg start i skolen? Prosent som svarer ja, skoleledere grunnskole fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Total
	%	%	%	%	%
Sosiale ferdigheter	98	99	97	98	98
Konsentrasjon	64	47	58	50	54
Tall, mengder, former	24	21	28	23	24
IKT og bruk av digitale verktøy	2	4	3	4	3
Tegning, maling og andre estetiske uttrykk	18	11	13	16	14
Språklige ferdigheter	93	79	83	83	83
Bokstaver og lesing	11	11	17	18	15
Motoriske ferdigheter	67	71	64	69	68
N	55	106	145	111	417

Sosiale og språklige ferdigheter vurderes som svært viktig. Henholdsvis 98 og 83 prosent av skolelederne krysser av for disse alternativene. Generelt er svarene jevnt fordelt mellom landsdelene, men med enkelte markerte forskjeller. Det ser likevel ikke ut som det er et spesielt mønster. Analyser viser at svarene også er relativt jevnt fordelt når man sorterer på kommunestørrelse og type skole.

Skolelederne ble også bedt om å oppgi andre viktige faktorer utover dem som ble nevnt i spørreskjemaet. Ti respondenter besvarte dette spørsmålet. Majoriteten av disse oppgir «selvstendighet» som en sentral faktor for at barna skal få en trygg og god start i skolen. De resterende punktene handler om «dotrening og påkledning», «samspill og lek», og «begreper».

7.4 Hva bør barnehagen vektlegge i forberedelsene til skolestart?

Avslutningsvis ble det stilt spørsmål om det arrangeres skolebesøksdag og om denne dagen også inkluderer besøk til SFO. På det første spørsmålet svarer så og si 100 prosent av skolelederne at dette arrangeres (tabell 7.10).

Tabell 7.10: Arrangeres det skolebesøksdag for skolestarterne på deres skole? Prosent, skoleledere grunnskole fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Total
	%	%	%	%	%
Ja	98	100	99	100	100
Nei	2	0	1	0	0
<i>N</i>	55	104	143	111	413

På spørsmål om hvorvidt besøksdagen inkluderer besøk til SFO oppgir omtrent 60 prosent av skolelederne at dette gjøres. Det er relativt jevnt fordelt mellom landsdelene, men Østlandet skårer noe høyere sammenlignet med de øvrige. En analyse viser at det er en relativt jevn fordeling dersom man sorterer på skoletype og kommunestørrelse.

Tabell 7.11: Besøker skolestarterne også SFO i forbindelse med skolebesøksdagen? Prosent, skoleledere grunnskole fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Total
	%	%	%	%	%
Ja	58	71	60	66	64
Nei	42	29	40	34	36
<i>N</i>	53	103	142	106	404

7.5 Oppsummering

Å styrke sammenhengen mellom barnehage og skole er viktig for å legge til rette for et helhetlig utdanningsløp. I den nye Stortingsmeldingen om barnehagens innhold sier regjeringen at den vil gjennomgå regelverket om overgangen fra barnehage til skole og vurdere en lovfesting av samarbeidsplikt for barnehageeiere og skoleeiere. Spørsmålene som stilles i spørningene er sentrale for vurderingene som skal foretas, og vil være en del av kunnskapsgrunnlaget og en eventuell kommende lovprosess.

Spørsmålene stilles til skoleledere i grunnskolen og skoleeiere på kommunalt nivå. De handler om møteplasser mellom lærere i barnehage og skole, hvilke aktiviteter som inngår og hvorvidt SFO er en del av dette. Videre stilles det spørsmål om det er utarbeidet rutiner og planer for å sikre progresjon i overgangen. Avslutningsvis blir skolelederne spurt om hvorvidt det arrangeres skolebesøksdag.

Totalt 72 prosent av skolelederne oppgir at det er etablert felles møteplasser for lærere i barnehage og skole. Den laveste andelen finner man i Midt- og Nord-Norge, hvor 62 prosent oppgir at dette er etablert. Tilsvarende spørsmål ble stilt til skoleeiere på kommunalt nivå. Sammenlignet med skolelederne er andelen som svarer «ja» noe høyere, med et gjennomsnitt på 85 prosent. Det fordeler seg noenlunde jevnt på landsdel.

De skolelederne som svarer at slike møteplasser eksisterer, ble videre stilt spørsmål om hvilke aktiviteter som inngår. Andel skoleledere som svarer «ja» varierer fra tema til tema, og mellom landsdelene. På enkelte av aktivitetene er det mer uttalte forskjeller. Det er ikke nødvendigvis noen av landsdelene som peker seg ut i en spesiell positiv eller negativ retning. Skolelederne fikk også muligheten til å oppgi andre aktiviteter utover de som er nevnt i spørreskjema. Flere skriver at de er samlokaliserte eller er et oppvekstsenter. Det er for øvrig mye variasjon i svarene og vanskelig å lage en enhetlig syntese.

Både skolelederne og skoleeierne ble deretter spurt hvorvidt SFO er en del av møtene mellom barnehage og skole. 67 prosent av skolelederne sett under ett oppgir at SFO er en del av disse. Den laveste andelen finner man på Sør- og Vestlandet. Tilsvarende spørsmål ble stilt til skoleeiere. Her er det relativt store forskjeller mellom Oslo og Akershus og de øvrige landsdelene.

Både skolelederne og skoleeierne ble stilt spørsmål om hvorvidt det er utarbeidet rutiner eller planer for å sikre sammenheng og progresjon i læringsinnholdet i barnehagen og i skolen. Av skolelederne oppgir totalt 53 prosent at dette er utarbeidet. Sortert på landsdel ser man at Oslo og Akershus skårer noe høyere enn de øvrige landsdelene på dette spørsmålet. Skoleeiere på kommunalt nivå ble stilt tilsvarende spørsmål. Sammenlignet med svarene fra skolelederne, er tallene mer jevnt fordelt og det samlede gjennomsnittet er høyere (65 prosent). Midt- og Nord-Norge skiller seg noe ut sammenlignet med de øvrige landsdelene.

Sett fra skolens ståsted er det å lære sosiale og språklige ferdigheter i barnehagen svært viktig for at barn skal få en god og trygg start i skolen. Generelt er svarene jevnt fordelt mellom landsdelene, men med enkelte markerte forskjeller. Det ser likevel ikke ut som det er et spesielt mønster. Analyser viser at svarene også er relativt jevnt fordelt når man sorterer på kommunestørrelse og type skole.

Skolelederne ble også bedt om å oppgi andre viktige faktorer utover dem som ble nevnt i spørreskjemaet. Ti respondenter besvarte dette spørsmålet. Majoriteten av disse oppgir «selvstendighet» som en sentral faktor for at barna skal få en trygg og god start i skolen. De resterende punktene handler om «dotrening og påkledning», «samspill og lek», og «begreper».

Avslutningsvis ble det stilt spørsmål om det arrangeres skolebesøksdag og om denne dagen også inkluderer besøk til SFO. På det første spørsmålet svarer så og si 100 prosent av skolelederne at dette arrangeres. På spørsmål om hvorvidt besøksdagen inkluderer besøk til SFO oppgir omtrent 60 prosent av skolelederne at dette gjøres. Det er relativt jevnt fordelt mellom landsdelene, men Østlandet skårer noe høyere sammenlignet med de øvrige. En analyse viser at det er en relativt jevn fordeling dersom man sorterer på skoletype og kommunestørrelse.

8 Skoleeierens vurdering av Fylkesmannens arbeid

Fylkesmannens virkemidler og tiltak skal samlet sett være med på å øke kvaliteten, kompetansen og regelverksetterlevelsen i barnehagene og grunnsopplæringen. Fylkesmannen har tett kontakt med skoleeierne. Utdanningsdirektoratet, som har ansvar for styringen av Fylkesmannen på barnehage- og grunnsopplæringsområdet, har behov for mer kunnskap om skoleeiers tilfredshet og opplevelse av fylkesmennenes arbeid på dette området. Data fra undersøkelsen vil bli brukt som indikatorer i mål- og resultatstyringen av Fylkesmannen.

Spørsmålene om dette har gått til kommuner og fylkeskommuner. Temaet var også med i spørringene våren 2015 (Gjerustad og Waagene, 2015), og svarene fra de to undersøkelsene sammenliknes.

8.1 Fylkesmannen anses som en viktig medspiller

Tabell 8.1: I hvor stor grad opplever du at Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen er en viktig medspiller for kommunen for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i grunnsopplæringen? Prosent.

	I svært stor grad %	I stor grad %	Verken/eller %	I liten grad %	I svært liten grad %	Total %	N
Kommune	22	50	22	4	2	100	96
Fylkeskommune	7	50	36	7	0	100	14
Total	20	50	24	5	2	100	110

Blant kommunene er det et klart flertall som opplever at Fylkesmannen er viktig for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i grunnsopplæringen. I alt 72 prosent opplever dette i stor eller svært stor grad. Andelen er noe lavere blant fylkeskommunene, men også her svarer mer enn halvparten at de opplever dette i stor eller svært stor grad. Det må legges til at antallet fylkeskommuner som har svart er relativt lavt (N=14), noe som betyr at hver enkelt fylkeskommune får stor betydning for svarfordelingen.

For kommunene er svarene ikke vesentlig annerledes denne gang sammenliknet med forrige gang temaet ble undersøkt. Andelen som krysser av for i svært stor grad og i stor grad er så å si identisk for denne gruppen i 2015 og 2016. Derimot er det enkelte endringer i fylkeskommunenes svar. Andelen som krysser av for i svært stor grad er lavere i 2016 enn i 2015, samtidig som andelen som krysser av for i stor grad er høyere. Det kan bety at noen av de fylkeskommunene som i 2015 opplevde at

fylkesmannen i svært stor grad var en viktig medspiller for kommunene ikke mener dette i 2016. Samtidig er det slik at 18 fylkeskommuner svarte på spørsmålet i 2015, mot 14 fylkeskommuner i 2016. Endringen i utvalget kan også bidra til å forklare forskjellen mellom de to undersøkelsene.

Tabell 8.2: I hvor stor grad opplever du at Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen er en viktig medspiller for kommunen for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i grunnsopplæringen? Kommuner, etter landsdel og innbyggertall. Prosent.

		I svært stor grad %	I stor grad %	Verken/ eller %	I liten grad %	I svært liten grad %	Total %	N
Landsdel	Oslo og Akershus	0	57	29	14	0	100	7
	Østlandet	19	52	26	3	0	100	31
	Sør- og Vestlandet	18	45	30	0	6	100	33
	Midt- og Nord-Norge	36	52	4	8	0	100	25
Innbyggertall	Under 3000	22	50	19	6	3	100	32
	3000 til 9999	26	53	21	0	0	100	34
	10.000 og mer	17	47	27	7	3	100	30

Tabell 8.2 viser kommunenes svar etter landsdel og innbyggertall. Som vi ser er det enkelte forskjeller mellom landsdelene. Midt- og Nord-Norge har den høyeste andelen som svarer at de opplever at Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen er viktig for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i grunnsopplæringen. I alt 88 prosent av kommunene i denne landsdelen har krysset av for at de opplever dette i stor eller i svært stor grad. Den laveste andelen som svarer slik finner vi i Oslo og Akershus, hvor ingen har krysset av for i svært stor grad, mens 57 prosent har krysset av for i stor grad. Tallgrunnlaget for denne landsdelen er imidlertid lavt, noe som betyr at hver enkelt kommune som deltar påvirker svarfordelingen betydelig. Forskjellen mellom de to landsdelene er svært likt det som ble funnet i fjor. Når to undersøkelser gjennomført med ett års mellomrom viser det samme så styrker det sannsynligheten for at forskjellen er reell.

Når det gjelder innbyggertall finner vi kun mindre forskjeller. Andelen som krysser av for i svært stor grad er svakt lavere blant de største kommunene, men forskjellen er for liten til å tillegges vekt. Også fjorårets undersøkelse viste dette, men da var forskjellen større.

For å undersøke variasjon i skoleeieres opplevelse av Fylkesmannens betydning for grunnsopplæringen laget vi gjennomsnitt for hvert fylke. Gjennomsnittet er konstruert på bakgrunn av hva skoleeierne i det enkelte fylke svarte på spørsmålet vist i tabell 8.1 og 8.2. Skalaen går fra 1,0 til 5,0. Et gjennomsnitt på 1,0 indikerer at alle har krysset av for i svært liten grad, mens et gjennomsnitt på 5,0 indikerer at alle har krysset av for i svært stor grad. Resultatene vises i tabell 8.3.

Tabell 8.3: Kommunenes opplevelse av Fylkesmannen som en viktig medspiller, etter fylke. Gjennomsnitt.

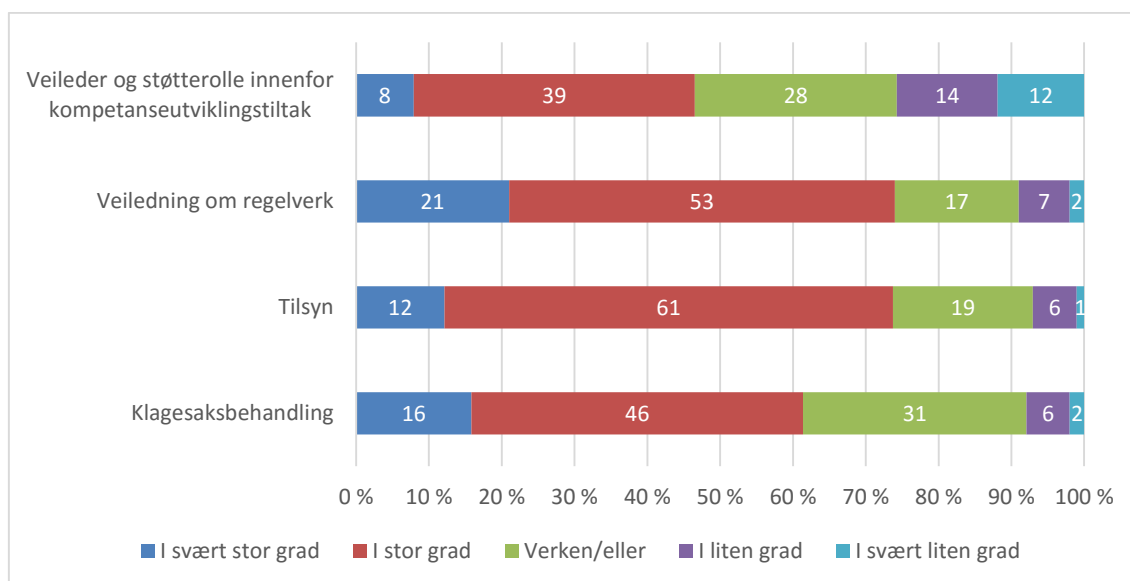
Fylke	Gjennomsnitt	Std.avvik	Antall kommuner
Akershus	3,5	0,8	6
Aust-Agder	3,2	1,5	5
Buskerud	4,0	0,6	6
Finnmark	3,8	1,3	4
Hedmark	3,3	0,8	7
Hordaland	4,3	1,0	6
Møre og Romsdal	4,1	0,4	7
Nord-Trøndelag	4,4	0,9	5
Nordland	4,0	1,0	7
Oppland	4,3	0,5	8
Oslo	3,0	0,0	2
Rogaland	3,1	1,0	8
Sogn og Fjordane	3,6	0,7	8
Sør-Trøndelag	4,1	0,6	8
Telemark	3,5	1,0	4
Troms	4,3	0,5	4
Vest-Agder	3,8	0,5	4
Vestfold	4,0	1,2	4
Østfold	3,9	0,7	7
Total	3,8	0,9	110

Tabellen viser at det er variasjon i hvordan skoleeierne i de ulike fylkene svarer. Imidlertid er variasjonen ikke signifikant, og kan derfor ikke anses som vesentlig. Det lave antallet skoleeiere som inngår i hvert av fylkene medfører at variasjonen må være svært stor for at den skal bli signifikant.

8.2 Virkemidlene hos Fylkesmannen oppleves som viktige

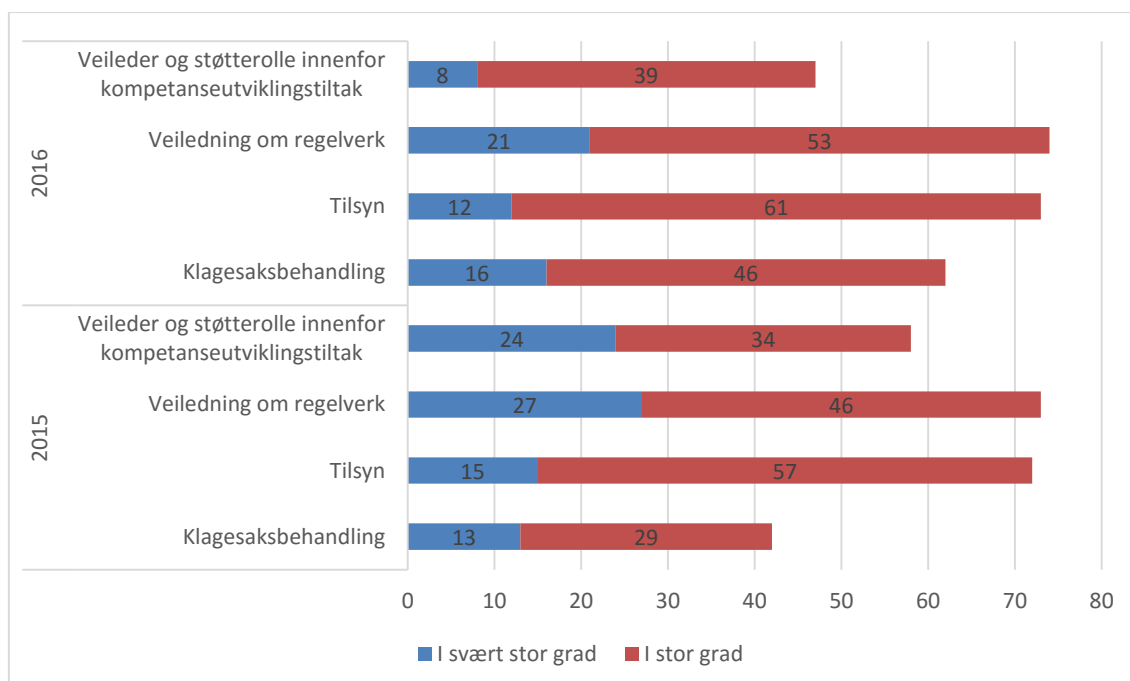
Også når skoleeierne blir bedt om å ta stilling til hvordan de opplever ulike virkemidler brukt av Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen svarer en høy andel at de oppleves som viktige. Virkemidlene og skoleeiernes svar vises i figur 8.1.

Virkemidlene *Veiledning om regelverk* og *Tilsyn* får høyest tilslutning. Henholdsvis 74 og 73 prosent svarer at de i svært stor grad eller stor grad opplever disse som viktige for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i skoletilbudet til barn og unge. *Veileder og støtterolle innenfor kompetanseutviklingstiltak* er det virkemidlet som får lavest tilslutning. I underkant av halvparten av skoleeierne mener at dette i svært stor grad eller i stor grad er viktig.

Figur 8.1: I hvor stor grad opplever du at disse virkemidlene hos Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen er viktig for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i skoletilbudet til barn og unge? N = 109-110. Prosent.

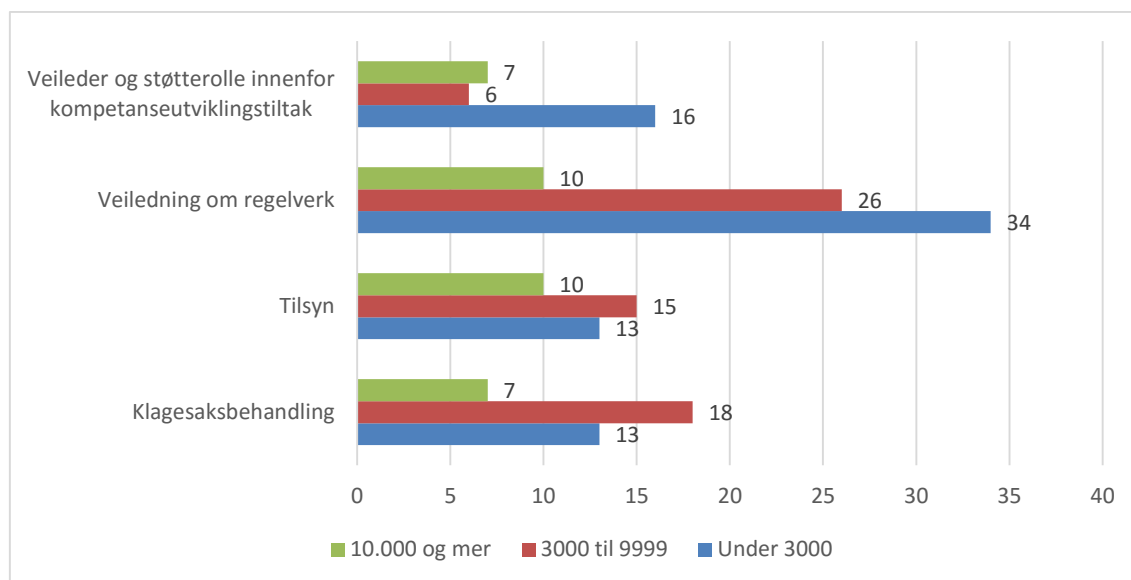
Figur 8.2 viser andelen som krysser av for i stor grad og i svært stor grad for de ulike virkemidlene i 2015 og 2016. Svarfordelingene i de to undersøkelsene er i hovedsak svært like. Det eneste virkemidlet hvor svarene er noe ulike i de to undersøkelsene er *Veileder og støtterolle innenfor kompetanseutviklingstiltak*. Andelen som krysser av for at dette virkemidlet i svært stor grad er viktig for å sikre skoletilbudet til barn er lavere i 2016 enn i 2015. Bortsett fra denne forskjellen tyder svarene på at skoleeierne oppfatning av Fylkesmannens virkemidler er relativt stabil fra 2015 til 2016.

Figur 8.2: Skoleeierne vurdering av virkemidlene hos Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen. Sammenlikning av 2015 og 2016. Andel som krysser av for i svært stor eller i stor grad. N i 2015 = 119. N i 2016 = 109-110. Prosent.

Figur 8.3 viser hvordan kommuner av ulik størrelse har svart på spørsmålet om viktigheten av Fylkesmannens virkemidler. Tabellen som figuren er basert på vises i vedlegg 8.1.

Den tydeligste forskjellen mellom kommunene finner vi på betydningen av virkemidlet *Veiledning om regelverk*. Andelen som mener at dette er svært viktig er klart lavere i de største kommunene enn i de mellomstore og minste. Videre ser vi liknende tendenser på virkemidlene *Veileder og støtterolle innenfor kompetanseutviklingstiltak* og *Klagesaksbehandling*. Tendensen er at flere av de minste kommunene mener dette er viktig sammenliknet med de største kommunene.

Figur 8.3: Kommunenes vurdering av virkemidlene hos Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen etter innbyggertall. N = 96. Prosent.

For å undersøke variasjon i skoleeieres opplevelse av Fylkesmannens virkemidler laget vi gjennomsnitt for hvert fylke. Gjennomsnittet er konstruert på bakgrunn av hva skoleeierne i det enkelte fylke svarte på spørsmålene vist i figur 8.1. Skalaen går fra 1,0 til 5,0. Et gjennomsnitt på 1,0 indikerer at alle skoleeierne i fylket har krysset av for i svært liten grad på alle virkemidlene, mens et gjennomsnitt på 5,0 indikerer at alle har krysset av for i svært stor grad. Resultatene vises i tabell 8.4.

Selv om det er til dels betydelig variasjon i gjennomsnittet mellom fylkene er den ikke signifikant. Det vil si at forskjellene ikke kan tillegges vesentlig vekt. Det lave antallet skoleeiere som inngår i hvert fylke gjør det vanskelig å finne signifikante forskjeller.

Tabell 8.4. Skoleeierne samlete vurdering av virkemidlene hos Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen etter fylke. Gjennomsnitt.

Fylke	Gjennom-snitt	Std.avvik	Antall skoleeiere
Akershus	3,5	0,9	6
Aust-Agder	2,9	1,2	5
Buskerud	3,6	0,4	6
Finnmark	3,6	0,8	4
Hedmark	3,4	0,5	7
Hordaland	3,9	0,7	6
Møre og Romsdal	4,0	0,4	7
Nord-Trøndelag	3,9	0,7	5
Nordland	3,8	0,9	7
Oppland	3,9	0,3	8
Oslo	3,0	0,0	2
Rogaland	3,1	0,9	8
Sogn og Fjordane	3,8	0,7	8
Sør-Trøndelag	3,7	0,7	8
Telemark	3,6	0,7	4
Troms	3,9	0,7	4
Vest-Agder	3,1	0,2	4
Vestfold	3,9	0,6	4
Østfold	3,5	0,4	7
Total	3,6	0,7	110

8.3 Oppsummering

Utdanningsdirektoratet har behov for kunnskap om skoleeiers tilfredshet og opplevelse av fylkesmennenes arbeid på opplæringsområdet. Svar fra undersøkelsene vil bli brukt som indikatorer i mål- og resultatstyringen av Fylkesmannen.

Blant kommunene er det et klart flertall (72 prosent) som opplever at Fylkesmannen er viktig for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i grunnopplæringen. Andelen er noe lavere blant fylkeskommunene, men også her svarer mer enn halvparten at de opplever dette i stor eller svært stor grad.

Kommunene svarer ikke vesentlig annerledes på spørsmålet sammenliknet med forrige gang temaet ble undersøkt. Derimot er det enkelte endringer i fylkeskommunenes svar. Andelen som mener at Fylkesmannen i svært stor grad er viktig for kvaliteten i grunnopplæringen er lavere i 2016 enn i 2015. Endringen i utvalget kan bidra til å forklare forskjellen mellom de to undersøkelsene.

Midt- og Nord-Norge har den høyeste andelen som svarer at de opplever at Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen er viktig for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i grunnopplæringen. Oslo og Akershus har den laveste andelen som svarer slik. En tilsvarende forskjell ble funnet i fjorårets undersøkelse.

En høy andel av skoleeierne svarer at de opplever ulike virkemidler brukt av Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen som viktige for å sikre utvikling, læring og god kvalitet i skoletilbudet. Virkemidlene *Veiledning om regelverk* og *Tilsyn* får høyest tilslutning, mens *Veileder og støtterolle innenfor kompetanseutviklingstiltak* er det virkemidlet som får lavest tilslutning. Det er noe variasjon i hvordan kommuner av ulik størrelse svarer. Tendensen er at andelen som mener de ulike virkemidlene er viktige er høyere blant de minste kommunene enn blant de største.

Skoleeiernes svar angående virkemidler er i hovedsak lik svarene i fjor. Det eneste virkemidlet hvor svarene er noe ulik i de to undersøkelsene er *Veileder og støtterolle innenfor kompetanseutviklingstiltak*. Andelen som krysser av for at dette virkemidlet i svært stor grad er viktig er lavere i 2016 enn i 2015.

9 Praksisbrev

Praksisbrevordningen er et forsøk hvor elever i videregående opplæring er ansatt i bedrift samtidig som de får undervisning i fellesfagene norsk, matematikk og samfunnsfag én dag i uka. Opplæringsløpet er toårig, og praktisk opplæring vektlegges. Målgruppen for praksisbrevordningen er rettighets elever med svake skoleresultater fra ungdomsskolen som søker yrkesfaglige utdanningsprogram. Dette er ungdom som står i fare for å falle ut av videregående opplæring.

Etter praksisbrevperioden skal kandidatene ha mulighet til å oppnå, og få dokumentert, en yrkeskompetanse som arbeidslivet kan bruke. Kandidaten skal etter praksisbrevprøven kunne fortsette opplæringen og oppnå full kompetanse innen faget i løpet av ordinær opplæringstid.

NIFU har på oppdrag for Utdanningsdirektoratet evaluert forsøket med praksisbrevordningen i tre pilotfylker (Høst, 2011). Et av hovedfunnene var at elever som stod i fare for å falle fra videregående opplæring, gjennomførte opplæringen gjennom forsøket med praksisbrevet. Flertallet av forsøksdeltakerne siktet seg også videre mot ordinært fagbrev.

Forsøksordningen med praksisbrev er forlenget til 2018. Regjeringen har foreslått å innføre praksisbrev som varig ordning. Forslaget var ute på høring høsten 2015. Utdanningsdirektoratet rapporterer årlig til Kunnskapsdepartementet om gjennomføring og resultater av ordningen.

Spørsmålene om praksisbrevordningen gikk til fylkeskommunene, og 14 fylkeskommuner har svart. Hensikten med spørsmålene var å få informasjon om fylkenes deltakelse i ordningen, antall elever som omfattes av ordningen, hvor mange av dem som har fullført ordningen som har valgt å søke læreplass etterpå, og om de i så fall har fått tilbud om dette.

Spørsmålene om praksisbrevordningen er identiske med spørsmål stilt våren 2015, og svarene fra de to undersøkelsene sammenliknes.

9.1 5 fylkeskommuner har deltatt i praksisbrevordningen

Som tabell 9.1 viser, svarer 5 av 14 fylkeskommuner ja på spørsmålet om de har deltatt i ordningen med praksisbrev i skoleåret 2015/2016. Det er to færre enn i fjorårets undersøkelse, men da var det også flere fylkeskommuner som svarte på spørsmålene om praksisbrev.

Tabell 9.1: Har fylkeskommunen deltatt i ordningen med praksisbrev?

	Antall fylkeskommuner	
	2014/2015	2015/2016
Ja	7	5
Nei	11	9
Totalt	18	14

Til sammen oppgir fylkeskommunene at 33 elever deltar i praksisbrevordningen i skoleåret 2015/2016. Oslo er fylket med flest elever i ordningen. Rogaland er nummer to, slik det også var det i fjorårets undersøkelse.

Fylkene oppgir noe lavere antall elever i praksisbrevordningen i år enn i fjor. Det fylket som hadde flest elever i praksisbrevordningen i fjor, Møre og Romsdal, har ikke deltatt i årets undersøkelse. Det er sannsynlig at det har betydning for rapporteringen av antallet elever som er med i ordningen.

Tabell 9.2: Antall elever som deltar i praksisbrevordningen skoleåret, etter fylke

	Antall elever	
	2014/2015	2015/2016
Møre og Romsdal	19	
Rogaland	14	9
Oslo	6	18
Hedmark	4	3
Oppland	1	1
Finnmark	1	2
Uoppgitt	1	
Totalt	46	33

Tabell 9.3 viser i hvilke lærefag elevene befinner seg. Salgsfaget har 13 elever, og er det faget med klart flest elever. Også i fjor var det salgsfaget som hadde flest elever. Fagene anleggsgartner, betongfaget, billakkerer, butikkslakterfaget, CNC-maskineringsfaget, helsefagarbeider, industriell matproduksjon, servitørfaget og stillas har ikke noen elever som deltar i forsøket dette skoleåret.

Tabell 9.3: Hvor mange elever deltar i forsøket med praksisbrev? Etter lærefag

	Antall elever	
	2014/2015	2015/2016
Anleggsgartner	1	0
Barne- og ungdomsarbeiderfaget	4	1
Betongfag	0	0
Billakkerer	1	0
Butikkslakterfaget	0	0
CNC-maskineringsfaget	0	0
Helsefagarbeider	1	0
Industrimontør	4	2
Industriell matproduksjon	0	0
Institusjonskokkfaget	4	2
Kokkefaget	2	4
Logistikkfaget	3	1
Platearbeiderfaget	1	1
Rørleggerfaget	2	3
Salgsfaget	9	13
Servitørfaget	0	0
Stillas	1	0
Sveisefaget	7	2
Tømrerfaget	6	3
Ventilasjons- og blikkenslagerfaget	1	1
Andre	0	0
Totalt:	46	33

9.2 Veien videre etter fullført praksisbrev

Tre fylkeskommuner har elever som har fullført praksisbrevet i løpet av den tiden de har deltatt i forsøket. Dette spørsmålet knytter seg altså til hele perioden de har deltatt i praksisbrevordningen, og ikke bare til inneværende skoleår. Til sammen utgjør dette 81 elever. 45 av disse har fått tilbud om læreplass.

Tabell 9.4: Elever som har fullført praksisbrevet i den perioden fylkeskommunen har vært med i forsøket.

	Antall	
	2014/2015	2015/2016
Fylkeskommuner med elever som har fullført	3	3
Elever som har fullført totalt	43	81
Elever som har søkt læreplass totalt	8	1
Elever som har fått tilbud om læreplass totalt	7	45
Elever som <i>ikke</i> har fått tilbud om læreplass totalt	1	

Vi ser at fylkeskommunene svarer at kun en kandidat har søkt læreplass, mens det er 45 som har fått tilbud. Dette misforholdet skyldes at en fylkeskommune har oppgitt at 42 har fått tilbud om læreplass, men de har ikke oppgitt hvor mange som har søkt. På bakgrunn av dette er det ikke mulig å beregne hvor mange som har fullført uten å få tilbud om læreplass.

9.3 Oppsummering

Praksisbrevordningen er et toårig videregående opplæringsløp hvor elevene er ansatt i bedrift samtidig som de får undervisning i fellesfagene norsk, matematikk og samfunnsfag. Forsøksordningen med praksisbrev er forlenget til 2018. Utdanningsdirektoratet rapporterer årlig til Kunnskapsdepartementet om gjennomføring og resultat av ordningen.

Av de fjorten fylkene som svarte på spørsmålene om praksisbrevordningen var det fem som oppga at de deltar i ordningen i skoleåret 2015/2016. I disse fylkene omfatter ordningen 33 elever. Oslo og Rogaland er i årets undersøkelse de fylkene med høyest antall elever i ordningen. Salgsfaget er faget med flest elever.

I fjorårets undersøkelse var det syv fylker som oppga at de var med i ordningen, og at ordningen omfattet i alt 46 elever. Møre og Romsdal var med i fjorårets undersøkelse, men har ikke svart på spørsmålene i år. Dette fylket hadde et særlig høyt antall elever i praksisbrevordningen, og det er sannsynlig at manglende deltakelse fra denne fylkeskommunen har betydning for rapporteringen av antallet elever som er med i ordningen.

Tre fylkeskommuner har elever som har fullført praksisbrevet i løpet av den tiden de har deltatt i forsøksordningen. Til sammen utgjør dette 81 elever. Disse tallene er klart høyere enn i fjorårets undersøkelse. Da rapporterte fylkeskommunene om at 43 elever hadde fullført, og at 7 av disse hadde fått tilbud om læreplass.

10 Etablering av læreplasser

Det er viktig for Utdanningsdirektoratet å følge med på utviklingen i antall læreplasser, særlig i tider med økonomisk usikkerhet. Dette er relevant informasjon for blant annet SRY (Samarbeidsrådet for Yrkesopplæring). SRY følger utviklingen i antallet læreplasser innenfor de ulike lærefagene og i de ulike fylkene. I dette arbeidet bruker SRY informasjon fra spørringene. Svarene kan bidra til eventuelle nasjonale tiltak for inntak av lærlinger.

Riksrevisjonen publiserte nylig en gjennomgang av tilgang til læreplasser i perioden 2011-2015 (Riksrevisjonen, 2015-2016). Målet var å finne ut hvorfor mange søkere fra yrkesfaglige utdanningsprogram ikke får tilbud om læreplass. De finner at andelen søkere som får læreplass har gått ned i perioden. Riksrevisjonen mener rekrutteringsbehovet i den enkelte virksomhet er det viktigste hinderet for å øke antallet læreplasser. Forhold ved utdanningen, som manglende kvalifikasjoner, og uutnyttet potensiale for å ta inn lærlinger i staten bidrar også til at mange ikke får læreplass.

Spørsmålene i vårens spørringer berører en rekke temaer relatert til tilgang til læreplasser, som hvilke forhold fylkeskommunen mener påvirker tilgangen, hvor god tilgangen er, hvilke tiltak fylkeskommunen har iverksatt for å sikre tilgangen og om de har opprettet Vg3-klasser. Utdanningsdirektoratet har stilt likelydende spørsmål til fylkeskommunene siden 2009. Spørsmålene i årets undersøkelse er så å si identiske med de som ble brukt i 2014 og 2015 (Vibe og Lødding, 2014; Gjerustad og Waagene, 2015). Svarene fra årets undersøkelse sammenliknes med svarene i fjorårets.

Siden forrige undersøkelse er *Samfunnskontrakt for flere læreplasser*⁵ avsluttet. Kontrakten gikk fra 2012 til 2015, og hensikten var å forplikte myndighetene og partene i arbeidslivet til å forankre fagopplæringen i alle relevante bransjer og sektorer, og å skaffe lærekontrakter til alle elever som ønsket det. Avslutningen av kontrakten kan betydning for noen av de forholdene som undersøkes.

⁵ [http://www.udir.no/Spesielt-for/Fag-og-yrkesopplaring/Samfunnskontrakten-/](http://www.udir.no/Spesielt-for/Fag-og-yrkesopplaring/Samfunnskontrakten/)

10.1 Mangel på oppdrag fremdeles viktig for tilgang til lære plasser

Innledningsvis fikk fylkeskommunene spørsmål om hvilken betydning arbeidsinnvandring, midlertidige ansettelser og økt bruk av vikarbyråer har for tilgangen til lære plasser. Svarfordelingen vises i tabell 10.1.

Tabell 10.1: Hvilken betydning mener fylkeskommunen at følgende forhold har for redusert inntak av lærlinger? Antall, fylkeskommuner. Tall for 2015 i parentes.

	Arbeidsinnvandring	Midlertidige ansettelser	Økt bruk av vikarbyråer
Ingen betydning	1 (3)	4 (4)	6 (6)
En del betydning	9 (11)	8 (8)	6 (6)
Stor betydning	4 (2)	2 (3)	2 (3)
Total	14 (16)	14 (15)	14 (15)

Svarene viser at i alt 13 av de fjorten fylkeskommunene mener at arbeidsinnvandring har en del eller stor betydning for redusert inntak av lærlinger. Antallet som svarer slik er lavere for alternativene midlertidige ansettelser og økt bruk av vikarbyråer. Ingen av forholdene som nevnes i spørsmålet får høy tilslutning, antallet som krysser av for stor betydning er relativt lavt.

Det er kun små endringer i fylkeskommunenes svar fra 2015 til 2016. Det var heller ikke vesentlige endringer fra 2014 til 2015. Det vil si at de tre undersøkelsene i stor grad viser den samme tendensen.

På spørsmål om fylkeskommunene i løpet av de to siste årene har hatt kontakt med lærebedrifter som ikke lenger ønsker å ta inn lærlinger svarer samtlige 14 ja. Antallet som svarer slik er i tråd med tidligere undersøkelser, selv om det da også har vært noen få som har sagt nei.

De som svarte ja til at de har hatt kontakt med lærebedrifter som ikke lenger ønsker å ta inn lærlinger ble bedt om å oppgi årsaker til dette. Svaralternativene og antall fylkeskommuner som krysser av for hvert av disse vises i tabell 10.2.

Tabell 10.2: Årsaker til at lærebedrifter ikke lenger ønsker å ta inn lærlinger. Tall for 2015 i parentes. Antall, fylkeskommuner. N i 2016 = 14. N i 2015 = 14.

Årsaker	Antall
Mangler oppdrag/bestillinger	9 (13)
Tar heller inn voksenlærlinger	6 (7)
Mangler ansatte som kan ta på seg å være instruktør/faglig leder	6 (7)
Leier heller inn utenlandsk arbeidskraft fordi det er billigere	6 (8)
Ungdom ønsker ikke læreplass	5 (4)
Leier heller inn utenlandsk arbeidskraft fordi det gir bedre kvalitet	1 (1)
Annet	5 (1)
Vet ikke	0 (0)

Den svarkategorien som får høyest tilslutning er *mangler oppdrag/bestillinger*. 9 av fylkeskommunene oppgir dette som en årsak til at lærebedrifter ikke lenger ønsker å ta inn lærlinger. Alternativene *tar heller inn voksenlærlinger*, *mangler ansatte som kan ta på seg å være instruktør/faglig leder* og *leier heller inn utenlandsk arbeidskraft fordi det er billigere* får også en viss tilslutning. Seks av fylkeskommunene har krysset av for disse alternativene. Tilslutningen til de ulike alternativene er i stor grad i overensstemmelse med fjorårets svarfordeling.

10.2 Små endringer i fylkeskommunenes oppfatning av tilgang til læreplasser

For å undersøke tilgangen til læreplasser ble fylkeskommunene bedt om å oppgi hvor godt fire utsagn passer. Utsagnene gir ulike beskrivelser av situasjonen i fylket når det gjelder læreplasser. Utsagnene og fylkeskommunenes svar vises i tabell 4.3.

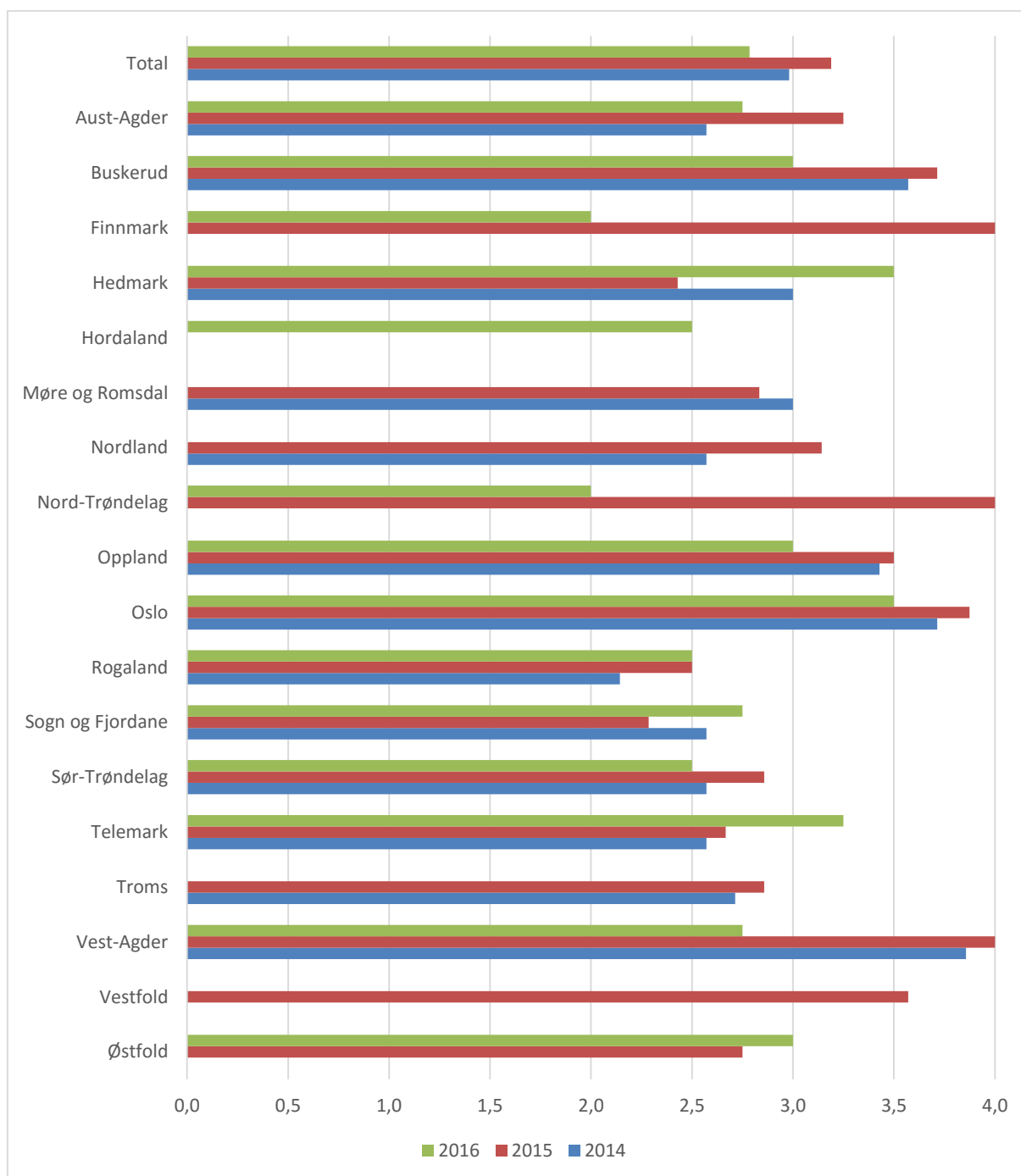
Tabell 10.3: Hvor godt passer beskrivelsene nedenfor på situasjonen i fylket?

	Passer svært godt	Passer ganske godt	Passer ganske dårlig	Passer svært dårlig	Total
Vi antar at de fleste kvalifiserte søkerne vil få læreplass	3 (4)	9 (11)	1 (2)	1 (0)	14 (17)
Vi vil bare kunne skaffe læreplass til søkere med opplæringsrett	0 (1)	5 (5)	9 (9)	0 (2)	14 (17)
Vi er svært bekymret for situasjonen til elever som søker læreplass	1 (2)	4 (5)	4 (8)	5 (2)	14 (17)
Lærebedrifter ser på det som aktuelt å si opp eller ta inn færre lærlinger	0 (2)	7 (3)	6 (12)	1 (2)	14 (17)

Tabellen viser at mange fylkeskommuner mener at de fleste kvalifiserte søkerne vil få læreplass, selv om antallet som svarer slik er noe lavere i år enn i fjor. Kun to av fylkeskommunene mener at dette passer ganske dårlig eller svært dårlig. Det er en svak økning i antallet fylkeskommuner som svarer at lærebedrifter ser det som aktuelt å si opp eller ta inn færre lærlinger. I årets undersøkelse er det syv av fjorten som svarer at utsagnet passer, mens det var fem av sytten som svarte slik i fjor.

På bakgrunn av svarene på spørsmålene i tabell 10.3 laget vi en indeks som viser samlet grad av optimisme. Den høyeste verdien i indeksen er 4,0 og uttrykker størst grad av optimisme. De som svarer 'passer svært godt' på det første utsagnet og 'passer svært dårlig' på de tre neste vil få denne verdien. Den laveste verdien er 1,0. De som svarer 'passer svært dårlig' på det første utsagnet og 'passer svært godt' på de resterende vil få denne verdien. Figur 10.1 viser gjennomsnittlig verdi på optimismeindeksen for de 18 fylkene som har svart på spørsmål om dette minst en gang i løpet av de tre siste undersøkelsene.

Vi ser en svak nedgang i det totale gjennomsnittet fra 2015 til 2016. Reduksjonen er for liten til å kunne tillegges vekt, og kan skyldes tilfeldige svingninger. Når vi ser på de enkelte fylkene er det særlig store endringer fra 2015 til 2016 for Nord-Trøndelag, Vest-Agder og Finnmark. Gjennomsnittet for disse fylkene er lavere i årets undersøkelse enn i fjorårets. Det eneste fylket hvor det er en betydelig økning i gjennomsnittet er Hedmark.

Figur 10.1: Gjennomsnittlig grad av optimisme. Indeks basert på fylkeskommunenes svar. Etter fylkeskommune. Sammenlikning av 2014, 2015 og 2016.

Vi ser en svak nedgang i det totale gjennomsnittet fra 2015 til 2016. Reduksjonen er for liten til å kunne tillegges vekt, og kan skyldes tilfeldige svingninger. Når vi ser på de enkelte fylkene er det særlig store endringer fra 2015 til 2016 for Nord-Trøndelag, Vest-Agder og Finnmark. Gjennomsnittet for disse fylkene er lavere i årets undersøkelse enn i fjorårets. Det eneste fylket hvor det er en betydelig økning i gjennomsnittet er Hedmark.

10.3 Mange tiltak for å skaffe lære plasser

Hva som gjøres for å skaffe lære plasser ble undersøkt ved at fylkeskommunene tok stilling til sju utsagn om hvilke tiltak de har iverksatt. Tiltakene og svarfordelingen vises i tabell 10.4.

Tabell 10.4: Vil fylkeskommunen gjennomføre egne tiltak for å skaffe flere læreplasser? Ta stilling til hvor godt beskrivelsene nedenfor passer på situasjonene i fylket.

	Passer svært godt	Passer ganske godt	Passer ganske dårlig	Passer svært dårlig	Total
Vi har iverksatt egne tiltak for å skaffe læreplasser	9 (13)	5 (3)	0 (1)	0 (0)	14 (17)
Vi har konkrete planer om å rekruttere flere lærebedrifter	6 (8)	5 (7)	2 (1)	1 (0)	14 (16)
Vi arbeider hele tiden med å skaffe læreplasser.					
Dette inngår i det daglige arbeidet	9 (12)	3 (5)	2 (0)	0 (0)	14 (17)
Vi vil gjennomføre en egen informasjonskampanje for å skaffe flere læreplasser	3 (7)	3 (2)	7 (6)	1 (0)	14 (15)
Vi ansetter egne medarbeidere for å bidra til at søkere får tilbud om læreplass	4 (7)	3 (3)	5 (4)	2 (2)	14 (16)
Vi har satt av penger til egne tiltak ved en eventuell krise	3 (4)	4 (1)	5 (7)	2 (4)	14 (16)
Vi har utviklet fylkeskommunale mål for inntak av lærlinger på de enkelte fagområdene (jf. Samfunnskontrakten)	4 (6)	3 (1)	5 (6)	2 (2)	14 (15)
Andre tiltak fylkeskommunen har iverksatt. Beskriv tiltakene i boksen nedenfor	5 (3)	6 (2)	1 (0)	0 (0)	12 (5)

De to utsagnene som får høyest tilslutning handler om at fylkeskommunene har iverksatt egne tiltak for å skaffe læreplasser og at de hele tiden arbeider med å skaffe læreplasser. Ni av de fjorten fylkeskommunene krysser av for at disse alternativene passer svært godt. Alle utsagnene får en viss tilslutning, noe som tyder på at fylkeskommunene jobber på mange ulike måter for å skaffe læreplasser.

Når vi sammenlikner svarene i årets undersøkelse med fjorårets finner andelen som krysser av for *passer svært godt* er lavere i år for mange av utsagnene. Antallet som deltar i årets undersøkelse er lavere enn antallet som deltok i fjor. Dette kompliserer tolkningen av denne endringen, men tallene tyder på at fylkeskommunene ikke jobber like mye med de ulike tiltakene som de gjorde i 2015.

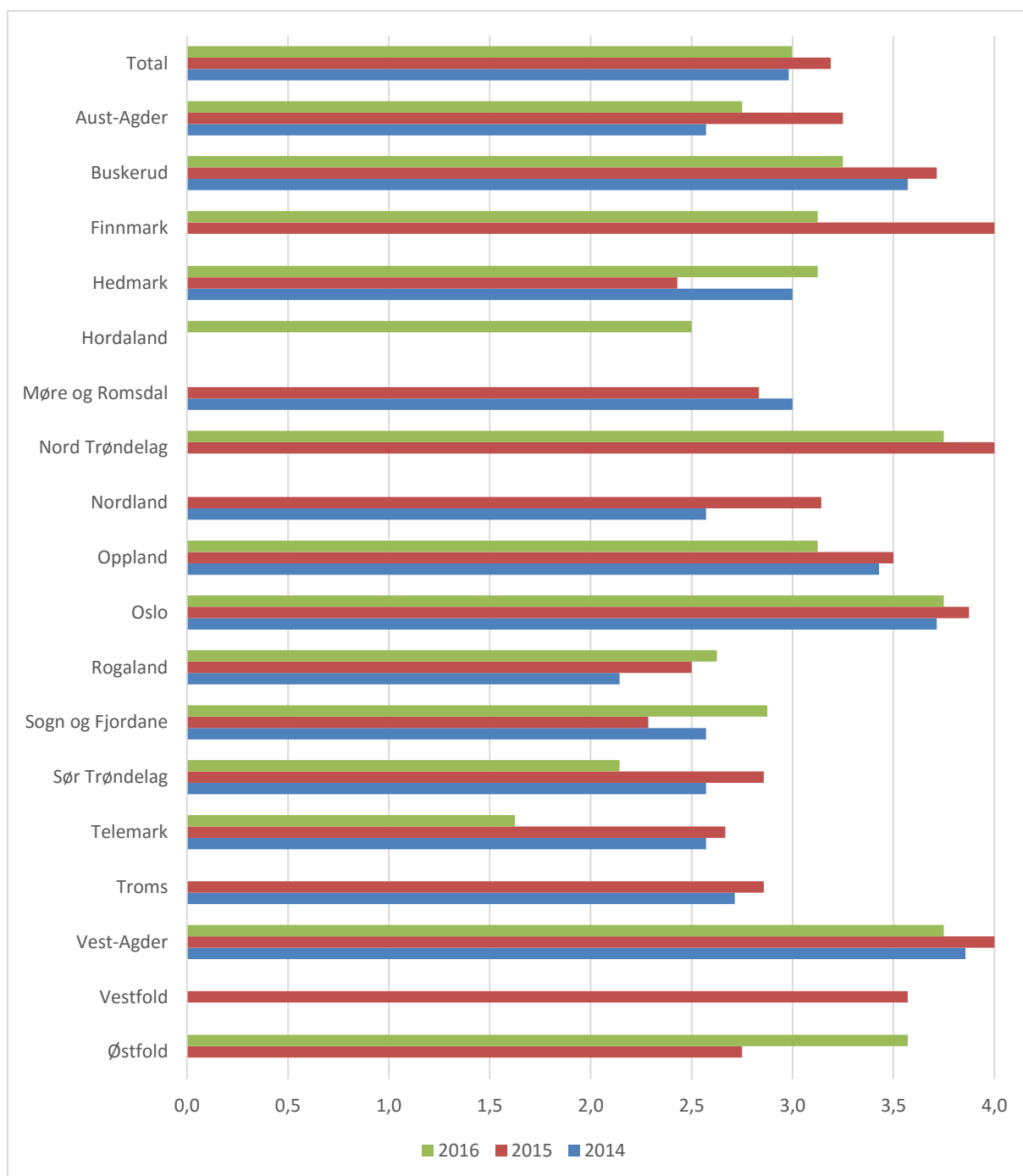
Antallet som har krysset av for annet er klart høyere i årets undersøkelse sammenliknet med fjorårets. De som krysset av for annet kunne spesifisere nærmere hva de mente med det. Alle tolv fylkeskommunene som valgte denne kategorien svarte. Tiltakene som fylkeskommunene nevner er varierte, noe som ytterligere styrker inntrykket av at arbeidet med å skaffe læreplasser foregår på mange ulike måter – se tabell 10.5.

Tabell 10.5: Andre tiltak.

<i>Utvikler samarbeidsavtaler for flere læreplasser innen privat og offentlig sektor</i>
<i>Etablerer beredskapsskoler</i>
<i>Grundig analyse av behov fremover</i>
<i>Samarbeid skole-arbeidsliv om økt kvalitet på gjennomføring av PTF</i>
<i>Ansatt fagopplæringskoordinator på den enkelte videregående skole</i>
<i>Læreplasskurs</i>
<i>Skolens rolle i formidling av lærlinger er styrket.</i>
<i>Yrkesfaggaranti og yrkesfagmotivator (5 hele stillinger i fylket)</i>
<i>Kvalifiseringskurs med CV-skriving, intervjutrening</i>
<i>Standard for prosjekt til fordypning-oppfølging</i>
<i>Betale for de tre første månedene</i>
<i>Kampanjer</i>
<i>En er tett på partene i arbeidslivet. Har jevnlig kontakt med næringsliv og organisasjoner under formidlingen.</i>
<i>Arbeid i lokale nettverk mellom skoler og lokalt næringsliv</i>
<i>Aktiv bruk av PTF</i>
<i>Kartlagt og styrka breddekompetansen til programfaglæreren</i>
<i>Innskjerping av rutiner for faget prosjekt til fordypning</i>
<i>Kvalifiseringstiltak for elevene på vg2 for de uten læreplass etter 15.08.</i>
<i>Lokal samfunnskontrakt</i>
<i>Tilbud om VG 3 fagopplæring i skole for alle som ikke får læreplass</i>
<i>Avtale med alle kommuner om opprettelse av 3 læreplasser per 1000 innbyggere</i>

Svarene i tabell 10.4 ble slått sammen til en indeks på samme måte som svarene vist i tabell 10.3. Indeksen går fra 1,0 til 4,0, der den høyeste verdien indikerer at fylkeskommunen har krysset av for passer svært godt ved alle påstandene, mens den laveste verdien betyr at de har krysset av for passer svært dårlig ved alle påstandene. De ulike fylkeskommunenes gjennomsnitt på indeksen vises i figur 10.2.

Når vi ser på totaltallet ser vi at det kun er mindre endringer fra 2015 til 2016. Det er en svak, ikke signifikant, nedgang i det totale gjennomsnittet. De største reduksjonene i gjennomsnittet finner vi for Finnmark og Telemark, mens Østfold, Sogn og Fjordane og Hedmark har de største økningene.

Figur 10.2: Fylkeskommunens gjennomsnitt på indeks basert på spørsmål om fylkeskommunens egne tiltak for å skaffe flere læreplasser.

10.4 Flest ønsker målrettede krisepakker

Fylkeskommunenes oppfatning av hvilke statlige tiltak som kan bidra til inntak av lærlinger vises i tabell 10.6.

Tabell 10.6: Har fylkeskommunen forslag til tiltak som bør iverksettes på statlig nivå for å bidra til inntak av lærlinger? Ta stilling til viktigheten av tiltakene nedenfor.

	Svært viktig	Ganske viktig	Mindre viktig	Ikke viktig	Total
Økt lærlingtilskudd	5 (2)	5 (13)	4 (2)	0 (0)	14 (17)
Flere kryssløp	1	8	2	3	14
Nasjonale informasjonskampanjer	3 (4)	7 (12)	3 (1)	1 (0)	14 (17)
Nasjonalt "lærlingtorg" (database) for registrering av ledige plasser og søkere	4 (4)	7 (4)	1 (8)	2 (1)	14 (17)
Bedre vern av lærlinger i lovverket under permisjon / oppsigelse	1 (4)	4 (12)	9 (0)	0 (1)	14 (17)
Målrettede krisepakker som kan styrke lærebedriftene	6 (5)	7 (9)	1 (3)	0 (0)	14 (17)
Andre forslag til tiltak: Beskriv tiltaket i boksen nedenfor	7 (2)	0 (2)	0 (0)	1 (1)	8 (5)

Målrettede krisepakker som kan styrke lærebedriftene er det tiltaket som får høyest tilslutning. I alt 12 av de 14 fylkeskommunene som svarer på spørsmålet krysser av for at dette tiltaket er svært eller ganske viktig. Også økt lærlingtilskudd, nasjonale informasjonskampanjer og nasjonalt lærlingtorg ansees som hensiktsmessige. Mellom ti og elleve krysser av for at disse tiltakene er svært eller ganske viktige.

Det er enkelte endringer i svarene fra 2015 til 2016. Noe av endringene kan komme av at færre svarte på spørsmålene i 2016 enn i 2015. Den tydeligste endringen finner vi for bedre vern av lærlinger i lovverket. Mens 16 svarte at dette var svært eller ganske viktig i 2015, er det i år fem som svarer slik.

Tabellen viser også at relativt mange krysser av for andre forslag til tiltak. Disse ble bedt om å beskrive tiltakene med egne ord. Svarene vises i tabell 10.7.

Tabell 10.7: Andre forslag til tiltak.

<i>Dansk modell for inntak av lærlinger i stat (hjemler)</i>
<i>Omdømmebygging, kampanjer, spesielt rettet mot foreldregenerasjonen</i>
<i>Nasjonale føringer for gjennomføring av fagopplæring i skole, i samråd med arbeidslivet</i>
<i>Kompetanseheving for lærere ift opplæring i bedrift, og instruktører og faglig ledere</i>
<i>Styrke lokalt nettverksarbeid og bruk av hospiteringsordning</i>
<i>Bortfall av arbeidsgiveravgift for lærlinger</i>
<i>Målrettede tiltak på regionalt nivå for kartlegging av behov, og forpliktende samarbeid mellom skoleeier og ransjer om inntak av lærlinger. Et tiltak som skal bidra til mer forutsigbare strukturer for fylkeskommunens dimensjonering av skoletilbudet.</i>
<i>Krav om en prosentandel læreplasser i statlig og kommunal sektor</i>
<i>Differensiere sluttkompetansen i enkelte fag</i>
<i>Krav om klausul benyttes i alle offentlige anskaffelser</i>

10.5 Oppsigelser og permisjoner i syv fylker

Av de fjorten fylkeskommunene som svarer på spørsmålene om etablering av læreplasser er det sju som oppgir at det har blitt permittert eller oppsagt lærlinger i fylket etter 1. oktober 2015. De syv fylkene er Aust-Agder, Finnmark, Hordaland, Oslo, Rogaland, Sør-Trøndelag og Vest-Agder. Av de resterende fylkene svarer fem nei på spørsmålet, mens to svarer vet ikke. I fjorårets undersøkelse, som inkluderte sytten fylkeskommuner, var det fem som svarte ja på spørsmålet, syv som svarte nei, mens fem svarte vet ikke. Det vil si at antallet som oppgir at det har blitt permittert eller oppsagt

lærlinger i deres fylke er høyere i årets undersøkelse enn i fjorårets. Samtidig er det færre som svarer vet ikke, noe som indikerer at fylkeskommunene har mer oversikt over dette i år enn i fjor.

De som svarte at det har blitt permittert eller oppsagt lærlinger ble bedt om å oppgi hvilke fag dette gjelder, og hvor mange lærlinger som er berørt innen hvert fag. Svarene vises i tabell 10.8.

Tabell 10.8: Hvor mange lærlinger i hvilke fag er blitt permittert eller oppsagt etter 1. oktober 2015 i dette fylket.

Fag	Permitterte	Oppsagte	Sum
Tømrerfaget	1		1
Barne- og ungdomsarbeiderfaget	2		2
Elektrikerfaget	4	4	8
Salgsfaget	1		1
Industrimekaniker	1	10	11
Rørleggerfaget	11	1	12
Kokk - servitør	11		11
Annet	15	10	25
Sum	46	25	71

Fylkene melder om i alt 71 permitterte eller oppsagte lærlinger etter 1. oktober 2015. De fleste permisjonene og oppsigelsene finner vi innen samlekategoriene annet. Her finner vi fagene kjemi- og prosessfaget, automatiseringsfaget, anleggsmaskinmekanikerfaget, CNC maskineringsfaget, betongfaget, yrkessjåførfaget, produksjonsteknikk, kontor og administrasjon, industrimontør, energimontør, industrirørleggerfaget, kjøle- og varmepumpemontørfaget og byggfaget. I alt 25 lærlinger har blitt permittert eller oppsagt innenfor disse fagene.

Rørleggerfaget, kokk og servitør og industrimekaniker er de enkeltfagene med flest permitterte eller oppsagte lærlinger. Mellom 11 og 12 lærlinger har enten blitt permittert eller oppsagt fra hvert av disse fagene.

I 2015 rapporterte fylkeskommunene om i alt 62 permitterte eller oppsagte lærlinger. Det vil si at antallet er noe høyere i år, til tross for at færre fylker svarer på årets undersøkelse.

10.6 Alle fylkeskommunene har opprettet alternative Vg3-tilbud

Samtlige 14 fylkeskommuner oppgir at de har igangsatt alternative Vg3-klasser for søkere som ikke fikk læreplass høsten 2015. Også i fjorårets undersøkelse svarte alle fylkeskommunene slik.

Åtte av fylkeskommunene svarer at Vg3-klassene går over ett år, to svarer at de går over to år, mens fire svarer at det varierer hvor mange år de går over. I fjorårets undersøkelse var det elleve som svarte at klassene gikk over ett år, mens fire svarte at det varierer.

På spørsmål om det foreligger planer for iverksetting av Vg3-tilbud for søkere som ikke får læreplass høsten 2016 svarer alle fylkeskommunene at de har slike planer. Dette er i tråd med svarene i fjorårets undersøkelse.

10.7 Arbeidslivets behov for fagarbeidere er viktig i planleggingen av opplæringstilbudet

Avslutningsvis ble fylkeskommunene bedt om å oppgi hvor viktig seks ulike forhold er for planleggingen av opplæringstilbudet. Forholdene og skoleeierens svar vises i tabell 10.9.

Tabell 10.9: Hvor viktig er følgende forhold når dere planlegger fylkeskommunens opplæringstilbud? Tall fra 2015 i parentes.

	Svært viktig	Ganske viktig	Mindre viktig	Ikke viktig	Total
Kompetansen til lærerne	2 (6)	8 (6)	3 (4)	1 (1)	14 (17)
Næringslivsstruktur	4 (10)	10 (6)	0 (1)	0 (0)	14 (17)
Arbeidslivets behov for fagarbeidere	8 (12)	5 (5)	1 (0)	0 (0)	14 (17)
Søkeres valg	5 (11)	6 (6)	3 (0)	0 (0)	14 (17)
Økonomiske hensyn	3 (2)	6 (8)	4 (5)	1 (2)	14 (17)
Yrkesopplæringsnemndens vurdering	4 (4)	9 (8)	1 (4)	0 (1)	14 (17)
Annet, spesifiser i boksen nedenfor	1 (0)	1 (0)	1 (1)	2 (0)	5 (1)

Arbeidslivets behov for fagarbeidere er det forholdet som framstår som viktigst for planlegging av opplæringstilbudet. Åtte svarer at dette forholdet er svært viktig. Også i fjorårets undersøkelse ble dette forholdet ansett som viktigst.

Antallet som svarer på spørsmålene er lavere i årets undersøkelse enn i fjorårets. Det kompliserer sammenlikningen av de to undersøkelsene, i og med at endringer som velger de ulike svaralternativene kan komme av endringer i antallet som svarer. Imidlertid virker det som om forholdene næringslivsstruktur og søkeres valg er mindre viktig i 2016 enn i 2015, siden færre krysser av for at disse forholdene er svært viktige.

De som svarte annet ble bedt om å spesifisere dette nærmere. De svarer at følgende forhold har betydning når de planlegger fylkeskommunens opplæringstilbud:

- Tilbud i skole må ligne tilbud i bedrift, må være praktisk rettet og fokusere på arbeidslivets regler og ordninger
- Beredskapsklasser som kan ta imot permitterte/oppsagte lærlinger.
- Tilgang på lære plasser

10.8 Oppsummering

Det er viktig for Utdanningsdirektoratet å følge med på utviklingen i antall lære plasser, særlig i tider med økonomisk usikkerhet. Dette er relevant informasjon for blant annet SRY (Samarbeidsrådet for Yrkesopplæring). Svarene kan bidra til eventuelle nasjonale tiltak for inntak av lærlinger. I alt 14 fylkeskommuner svarer på spørsmålene i årets undersøkelse. Svarene sammenliknes med svarene i fjorårets undersøkelse.

Fylkeskommunene ble i årets undersøkelse bedt om å ta stilling til hvilken betydning arbeidsinnvandring, midlertidige ansettelser og økt bruk av vikarbyråer har for redusert inntak av lærlinger. Ingen av de tre forholdene som nevnes får høy tilslutning. Arbeidsinnvandring er det forholdet flest mener har betydning. I alt 13 fylkeskommuner oppgir at det har en del eller stor betydning for redusert inntak av lærlinger. Svarene i årets undersøkelse skiller seg i liten grad fra svarene som ble gitt i fjorårets undersøkelse (2015).

Samtlige fylkeskommuner har hatt kontakt med lærebedrifter som ikke lenger ønsker å ta inn lærlinger. Antallet som svarer slik er i tråd med tidligere undersøkelser. De som svarte ja til at de har hatt kontakt med lærebedrifter som ikke lenger ønsker å ta inn lærlinger oppgir mangel på oppdrag og bestillinger som den viktigste årsaken til dette. Alternativene *tar heller inn voksenlærlinger, mangler ansatte som kan ta på seg å være instruktør/faglig leder og leier heller inn utenlandsk arbeidskraft fordi det er billigere* får også en viss tilslutning. Svarene i årets undersøkelse samsvarer i stor grad med svarene i fjorårets undersøkelse.

12 av fylkeskommunene mener at de fleste kvalifiserte søkerne vil få læreplass. Antallet som svarer slik er noe lavere i år enn i fjor. Det er videre en svak økning i antallet fylkeskommuner som svarer at lærebedrifter ser det som aktuelt å si opp eller ta inn færre lærlinger. I årets undersøkelse er det syv av fjorten som oppgir dette, mens det var fem av sytten som svarte slik i fjor.

Hva fylkeskommunene gjør for å skaffe læreplasser ble undersøkt ved at de tok stilling til sju utsagn om hvilke tiltak de har iverksatt. De to utsagnene som får høyest tilslutning handler om at fylkeskommunene har iverksatt egne tiltak for å skaffe læreplasser og at de hele tiden arbeider med å skaffe læreplasser. Alle utsagnene får en viss tilslutning, noe som tyder på at fylkeskommunene jobber på mange ulike måter for å skaffe læreplasser.

Når det gjelder tiltak på statlig nivå for å bidra til inntak av lærlinger er målrettede krisepakker som kan styrke lærebedriftene det tiltaket som får høyest tilslutning. I alt 12 av de 14 fylkeskommunene som svarer på spørsmålet krysser av for at dette tiltaket er svært eller ganske viktig. Også økt lærlingtilskudd, nasjonale informasjonskampanjer og nasjonalt lærlingtorg ansees som hensiktsmessige. Mellom ti og elleve krysser av for at disse tiltakene er svært eller ganske viktige.

Sju fylkeskommuner oppgir at det har blitt permittert eller oppsagt lærlinger i fylket etter 1. oktober 2015. Antallet fylker som svarer slik er høyere i årets undersøkelse enn i fjorårets, selv om flere fylkeskommuner svarte på disse spørsmålene i fjor. Fylkene melder om i alt 71 permitterte eller oppsagte lærlinger i årets undersøkelse, mot 62 i fjor. Rørleggerfaget, kokk og servitør og industrimekaniker er de enkeltfagene med flest permitterte eller oppsagte lærlinger. Mellom 11 og 12 lærlinger har blitt permittert eller oppsagt fra hvert av disse fagene.

Samtlige 14 fylkeskommuner oppgir at de har igangsatt alternative Vg3-klasser for søkere som ikke fikk læreplass høsten 2015. Også i fjorårets undersøkelse svarte alle fylkeskommunene slik. Videre oppgir alle fylkeskommunene at det foreligger planer for iverksetting av Vg3-tilbud for søkere som ikke får læreplass høsten 2016.

Arbeidslivets behov for fagarbeidere er det forholdet som framstår som viktigst for planlegging av opplæringstilbudet. Også i fjorårets undersøkelse ble dette forholdet ansett som viktigst. Forholdene næringslivsstruktur og søkeres valg framstår som mindre viktig i 2016 enn i 2015.

11 Tilbudsstrukturen innenfor yrkesfaglige utdanningsprogram

Utdanningsdirektoratet har sammen med partene i arbeidslivet fått i oppdrag å gjennomgå tilbudsstrukturen og foreslå endringer som kan bidra til at opplæringen bedre kan imøtekomme elevers og arbeidslivets behov. Bakgrunnen er betydningen av at tilbudsstrukturen på yrkesfaglige utdanningsprogram er tilpasset virkeligheten som oppleves på videregående skoler og i lærebedrifter rundt om i landet.

I den forbindelse ønsker Utdanningsdirektoratet kunnskap om skoleeierne oppfatning av tilbudsstrukturen. Svarene deres vil bidra til en bedre felles forståelse av utfordringene med gjeldende tilbudsstruktur. Det vil samtidig styrke kunnskapsgrunnlaget for å gjennomføre endringer og tiltak.

Denne undersøkelsen er bare en av flere måter direktoratet involverer skoleeier på i denne prosessen. Temaet er også tatt opp i NIFU-rapporten *Yrkesutdanning med svak forankring i arbeidslivet. En kunnskapsoppsummering* (Høst, Reegård, Reiling, Skålholt, og Tønder, 2015).

Spørsmålene gikk til skoleeierne for de videregående skolene. I alt 14 fylkeskommuner har svart.

11.1 Størst behov for endringer i service og samferdsel og design og håndverk

Innledningsvis fikk fylkeskommunene spørsmål om hvilke utdanningsprogram det er størst behov for å gjøre endringer i. Svarene vises i tabell 11.1.

Tabell 11.1: I hvilke utdanningsprogram er det størst behov for å gjøre endringer? Antall fylkeskommuner som krysser av for de ulike programmene.

	Antall
Bygg og anleggsteknikk	0
Design og håndverk	9
Elektrofag	2
Helse- og oppvekstfag	1
Naturbruk	2
Restaurant- og matfag	4
Service og samferdsel	11
Teknikk og industriell produksjon	4

Service og samferdsel og design og håndverk er de utdanningsprogrammene som flest fylkeskommuner mener det er behov for å gjøre endringer i. Henholdsvis 11 og 9 av fylkeskommunene velger disse programmene. Av de åtte utdanningsprogrammene er bygg og anleggsteknikk det eneste hvor ingen av fylkeskommunene svarer at det er behov for endring.

Når det gjelder hvilke endringer det er behov for viser tabell 11.2 at det både er behov for å slå sammen fag, dele eksisterende fag og opprette nye fag. Å slå sammen fag er det alternativet som får høyest tilslutning.

Tabell 11.2: Hvilke endringer er det behov for? Fylkeskommunenes svar. Antall.

Ut fra dialog med lokalt og regionalt næringsliv, ser dere behov for å:	Ja	Nei
Slå sammen fag?	8	5
Dele eksisterende fag i flere lærefag?	4	6
Opprette helt nye fag?	5	3

Det er ellers verdt å notere at flere av de 14 fylkeskommunene som svarer på spørsmålene om tilbudsstrukturen innenfor yrkesfaglige utdanningsprogram ikke har svart på de to siste spørsmålene, om det er behov for å dele eksisterende fag eller å opprette helt nye fag. Det kan komme av at dette er kunnskap som fylkeskommunene ikke har, at de ikke vet hva lokalt næringsliv mener om dette. Det kan også bety at næringslivet i fylkeskommunene ikke gir entydige signaler om hva de mener er riktig, noe som vil gjøre det vanskelig å svare ja eller nei på spørsmålet.

De som svarte ja til at det er behov for å slå sammen fag, dele eksisterende fag eller å opprette helt nye fag ble bedt om å skrive inn hvilke fag dette gjelder. Svarene viser at det er lite samsvar mellom fylkeskommunene i oppfatningen av hvilke fag som bør endres på de nevnte måtene. Svarene er derfor gjengitt i sin helhet i tabellene 11.3 til 11.5.

Tabell 11.3: Hvilke fag er det behov for å slå sammen?

<i>Lette og tunge kjøretøy. Tunge kjøretøy og anleggsmaskinmekaniker. Anleggsmaskinmekaniker og landbruksmaskinmekaniker. Plate- og sveisefagene. Baker og konditor. Kokk og institusjonskokk. Innenfor TIP-området er det svært mange og til dels små lærefag. Flere av disse bør slås sammen. Innenfor blant annet SS er det lærefag som bør vurderes endret betydelig / fjernet.</i>
<i>Baker /konditor, butikklakter/sjømathandler, resepsjon/reiseliv.</i>
<i>Industrieteknologi - flere varianter. Baker og konditor bør slås sammen. Data- og elektronikk og IKT-servicefag må bli ett fag.</i>
<i>Særlig fag innenfor design- og håndverk</i>
<i>Industriell overflatebehandling og industrimaler - bør ligge i TIP. Muligens brønnfagene.</i>
<i>IKT-service og dataelektroniker er begge innholdsmessig dårlig tilpasset dagens arbeidsliv. Bør plasseres på ett utdanningsprogram.</i>
<i>Innen service og samferdsel. Innen elektrofag og TIP.</i>

Tabell 11.4: Hvilke eksisterende fag er det behov for å dele?

<i>Barne- og ungdomsarbeiderfaget bør endres til barnehagearbeider</i>
<i>Design og håndverk vg1</i>
<i>Yrkessjåfør - personbefordring - stor og liten bil – transport. Dele vg2 Industrieteknologi - for mange lærefag fra samme vg2</i>
<i>Reiseliv bør ikke være lærefag. Gå gjennom strukturen på DH.</i>

Tabell 11.5: Hvilke nye fag er det behov for å opprette?

Fag innenfor TIP-området.

Modernisere IKT-fagene på SS

Begravelsesagent? Sykkelreparatør

Programområder som er nært knyttet til næringslivets endrede behov.

Vindkraftrelaterte fagretninger (Grønn energi)

Naturbruk er gått ut på dato. Her må det opprettes nye fagområder som er klima og miljørettet. Vi utdanner ikke lenger bønder på naturbruk. Vi utdanner miljøinteresserte ungdommer som tar studiekompetanse.

På spørsmål om skoleeier ser behov for valgfrie fordypninger eller spesialiseringer i eksisterende fag – tabell 11.6 – er det tre som svarer ja og fem som svarer nei. I alt seks svarer vet ikke, noe som innebærer at det er svaralternativet som får høyest tilslutning.

Tabell 11.6: Ser dere behov for valgfrie fordypninger eller spesialiseringer i eksisterende fag?

	Antall
Vet ikke	6
Nei	5
Ja	3
Total	14

De som svarte ja på spørsmålet om fordypninger og spesialiseringer bedt om å spesifisere i hvilke fag dette gjaldt:

- Bygg- og anleggsgfagene
- Bilfag - fordypning i elektro/datateknologi
- Ved god bruk av PTF kan skolene få inn fordypninger eller spesialiseringer.
- Kjemi og prosess mot aquakultur (TIP settefisk). Mannskap på supply-båter i oppdrettsindustrien

11.2 Størst behov for helse og oppvekstfag og bygg og anleggsteknikk i framtiden

Når det gjelder hvilke fag det kommer til å være størst behov for i framtiden i fylket viser tabell 11.7 at helse og oppvekstfag og bygg og anleggsteknikk er de fagene som flest mener er sentrale i tiden framover. Henholdsvis 13 og 12 av de 14 fylkeskommunene som har svart på spørsmålet har krysset av for disse alternativene. Design og håndverk og naturbruk får lavest tilslutning, med henholdsvis 0 og 1 avkrysning.

Tabell 11.7: Hvilke utdanningsprogram mener dere det kommer til å være størst behov for i framtiden i deres fylke? Antall skoleeiere som krysser av ved de ulike alternativene. N = 14.

	Antall
Helse- og oppvekstfag	13
Bygg og anleggsteknikk	12
Teknikk og industriell produksjon	9
Elektrofag	8
Service og samferdsel	4
Restaurant- og matfag	3
Naturbruk	1
Design og håndverk	0

11.3 Oppsummering

Utdanningsdirektoratet har sammen med partene i arbeidslivet fått i oppdrag å gjennomgå tilbudsstrukturen og foreslå endringer som kan bidra til at opplæringen bedre kan imøtekomme elevers og arbeidslivets behov. I den forbindelse ønsker Utdanningsdirektoratet kunnskap om skoleeiernes oppfatning av tilbudsstrukturen. Spørsmålene gikk til skoleeierne for de videregående skolene. I alt 14 fylkeskommuner har svart.

Service og samferdsel og design og håndverk er de utdanningsprogrammene som flest mener det er behov for å gjøre endringer i. Av de åtte utdanningsprogrammene er bygg og anleggsteknikk det eneste hvor ingen av fylkeskommunene svarer at det er behov for endring.

Når det gjelder hvilke endringer det er behov for å gjøre svarer skoleeierne at det både er behov for å slå sammen fag, dele eksisterende fag og opprette nye fag.

De som svarte ja til at det er behov for å slå sammen fag, dele eksisterende fag eller å opprette helt nye fag ble bedt om å skrive inn hvilke fag dette gjelder. Innspillene som kommer er gjengitt i sin helhet. Fylkeskommunene ser ut til å ha relativt ulik oppfatning av hvilke fag det gjelder.

På spørsmål om skoleeier ser behov for valgfrie fordypninger eller spesialiseringer i eksisterende fag er det tre som svarer ja og fem som svarer nei, mens i alt seks svarer vet ikke.

Helse og oppvekstfag og bygg og anleggsteknikk er de fagene som flest fylkeskommuner mener det er størst behov for i framtiden. Design og håndverk og naturbruk er de fagene færrest mener det er stort behov for framover.

12 Bruk av midlertidig fastsatt læreplan i norsk for elever i videregående opplæring med kort botid i Norge

Utdanningsdirektoratet har behov for kunnskap om hvorvidt skolene bruker «midlertidig fastsatt læreplan i norsk for elever i videregående opplæring med kort botid i Norge» og hva som eventuelt er årsakene til at den brukes/ikke brukes. Det stilles derfor spørsmål om i hvilken grad læreplanen og tilleggsmaterialet er tatt i bruk, hvordan det blir brukt og om det fungerer etter intensjonen. Det er første gang disse spørsmålene stilles.

Spørsmålene går til skoleledere i videregående skoler og til skoleeiere for videregående, fylkeskommunene. Flere av spørsmålene er åpne. I disse tilfellene vil det bli gitt en oppsummering av hva respondentene svarer. Der svarene er varierende, blir de gjengitt i tabellform.

12.1 Nær halvparten benytter midlertidig læreplan i norsk

Innledningsvis ble skolelederne stilt spørsmål om skolen bruker midlertidig fastsatt læreplan i norsk for elever i videregående med kort botid. Tabell 12.1 viser at totalt 44 prosent oppgir å bruke denne, mens samme andel oppgir å ikke benytte den. 12 prosent svarer «vet ikke». Det er en relativ jevn fordeling, men en noe lavere andel svarer «ja» i Oslo og Akershus.

Tabell 12.1: Benytter skolen midlertidig fastsatt læreplan i norsk for elever i videregående? Prosent, skoleledere videregående fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Total
	%	%	%	%	%
Ja	35	43	50	43	44
Nei	53	43	44	36	44
Vet ikke	12	14	6	21	12
<i>N</i>	<i>17</i>	<i>21</i>	<i>32</i>	<i>14</i>	<i>84</i>

De skolelederne som oppgir at de *ikke* bruker midlertidig fastsatt læreplan, ble stilt spørsmål om hvorfor de ikke benytter seg av denne. Majoriteten av de skolelederne som har svart oppgir at den ikke er relevant fordi de ikke har elever som faller inn under kategorien. Andre grunner er vist i tabell 12.2.

Tabell 12.2: Hva er grunnen til at dere ikke benytter denne læreplanen? Skoleledere, videregående.

Årsaker
<i>Vår erfaring er at elevene har godt utbytte av å forholde seg til en tilrettelagt tilnærming til den ordinære LP i norsk.</i>
<i>Vi vurderer å bruke den og har kanskje ikke hatt nok fokus på den. Regner med å bruke den til neste skoleår.</i>
<i>Vi har ikke fått satt dette i system ennå.</i>
<i>Læreplanen er begrenset til de som har bodd kortere enn 6 år, mange av våre elever har bodd i Norge lenger.</i>
<i>Utfordring for lærere å operere med to læreplaner i samme fag.</i>
<i>Kompetansegrunnlaget planen gjev.</i>
<i>Har så langt vært lite hensiktsmessig.</i>
<i>Gjennom kartlegging finner en ut av elevenes nivå i norsk. Ut fra dette blir det laget egne undervisningsopplegg ut fra elevenes nivå. Norsk lærerne kjenner til læreplanen, men bruker ikke disse fullt ut.</i>
<i>Elevene får særskilt norskopplæring.</i>
<i>Elev ynskjer ikkje sjølv å bruka han.</i>
<i>Bruker lengre tid på gjennomføring ved behov. Ekstrajobb ved å bruke flere læreplaner. Tilpasser heller den ordinære.</i>

Tilsvarende ble skolelederne som oppgir at de *braker* midlertidig fastsatt læreplan, stilt spørsmål om hvorfor de benytter seg av denne. Majoriteten av disse skolelederne oppgir at de bruker den fordi de har flere elever med kort botid i Norge og at den dermed er hensiktsmessig. Videre vektlegger flere at den fungerer godt for de elevene som ikke har norsk som morsmål, fordi den fokuserer mer på språk og har noe reduserte læringsmål. Andre årsaker er vist i tabell 12.3.

Tabell 12.3: Hva er grunnen til at dere benytter denne læreplanen? Skoleledere, videregående.

Årsaker
<i>Vi ønsker å spisse opplæringen på en måte som møter elevenes kompetanse.</i>
<i>Vi har en eller to elever med kort botid i Norge og denne læreplanen hjelper de til å kunne fullføre videregående utdanning.</i>
<i>Tilrettelegging for den enkelte, eksamen.</i>
<i>Gir mulighet til reell opplæring.</i>
<i>For å hjelpe eleven igjennom videregående opplæring / yrkesfag.</i>
<i>For å få elevene igjennom fullført og bestått på tilnærmet normal tid.</i>
<i>For noen elever passer den best.</i>
<i>For at elevane skal lære betre og raskare norsk.</i>
<i>Flere fullfører og består.</i>
<i>Etter min oppfatning er den godt tilpasset de store og ulike forskjellene denne elevgruppen representerer.</i>
<i>Eleven har ikke utbytte av å følge den ordinære læreplanen i norsk.</i>

Skolelederne ble videre stilt spørsmål om de benytter «ordinær læreplan i norsk» i tilknytning til «midlertidig fastsatt læreplan i norsk for elever i videregående opplæring med kort botid i Norge». Merk at dette spørsmålet kun har gått til de skolelederne som tidligere har svart at de bruker den midlertidige læreplanen – jmfør tabell 12.1. I alt 68 prosent av disse svarer at de bruker de to læreplanene i tilknytning til hverandre. Andelen som svarer «ja» er noe ulik når man sorterer på landsdel, men *N* er svært lav. Tallene bør derfor leses med forsiktighet.

Tabell 12.4: Benyttes læreplan i grunnleggende norsk i tilknytning til midlertidig fastsatt læreplan i norsk for elever i videregående opplæring med kort botid i Norge? Prosent, skoleledere videregående fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Total
	%	%	%	%	%
Ja	50	89	63	67	68
Nei	50	11	19	17	22
Vet ikke	0	0	19	17	11
<i>N</i>	6	9	16	6	37

De skolelederne som oppgir at de bruker «ordinær» læreplan i kombinasjon med «midlertidig» læreplan, ble stilt spørsmål om læreplan i grunnleggende norsk benyttes i forkant eller parallelt med midlertidig læreplan. Tabell 12.5 viser at 19 av de 24 skolene som svarer på spørsmålet bruker de to læreplanene parallelt. Dette varierer i stor grad mellom landsdelene, men også her er *N* lav.

Tabell 12.5: Hvordan benyttes læreplan i grunnleggende norsk? Antall, skoleledere videregående fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Total
	Antall	Antall	Antall	Antall	Antall
Læreplan i grunnleggende norsk benyttes i forkant av midlertidig fastsatt læreplan i norsk for elever i videregående opplæring med kort botid i Norge	0	0	4	1	5
Læreplan i grunnleggende norsk benyttes parallelt med midlertidig fastsatt læreplan i norsk for elever i videregående opplæring med kort botid i Norge	3	7	6	3	19
<i>N</i>	3	7	10	4	24

12.2 Materiell i den særskilte språkopplæringen

Alle skolelederne i videregående ble stilt spørsmål om hvorvidt de benytter materiell som «eksamensveiledning», «veiledning i læreplan i grunnleggende norsk», «veiledning midlertidig fastsatt læreplan i norsk for elever i videregående opplæring med kort botid i Norge», samt «kartleggingsmateriell i språkkompetanse i grunnleggende norsk» i tilknytning til den særskilte språkopplæringen. Tabell 12.6 gir oversikt over andelen som svarer «ja», fordelt på landsdel. Fordelingen er relativt jevn mellom landsdelene. Østlandet skårer lavest på tre av fire kategorier, mens Sør- og Vestlandet skårer høyest på samtlige kategorier.

Tabell 12.6: Benytter skolen følgende materiell i den særskilte opplæringen? Prosent som svarer ja, skoleledere videregående fordelt på landsdel.

	Oslo og Akershus %	Østlandet %	Sør- og Vestlandet %	Midt- og Nord- Norge %	Total %
Eksamensveiledning	33	35	42	41	38
Veiledning i læreplan i grunnleggende norsk	44	30	56	41	45
Veiledning midlertidig fastsatt læreplan i norsk for elever i videregående opplæring med kort botid i Norge	39	30	42	41	38
Kartleggingsmateriell i språkkompetanse i grunnleggende norsk	50	35	58	41	48
<i>N</i>	18	23	36	17	94

Skolelederne fikk også mulighet til å gi tilbakemelding på hvorvidt de mener det er behov for å videreutvikle det eksisterende materialet i den særskilte opplæringen. De kom innspill fra tre skoleledere og disse vises i tabell 12.7.

Tabell 12.7: Dersom du mener det behov for å videreutvikle det eksisterende materialet i den særskilte språkopplæringen kan du skrive inn forslag her. Skoleledere, videregående.

Årsaker
<i>Vi har kompetansemiljøer rundt oss. Nå kjøper skolen tjenester til en elev som har behov for grunnleggende norsk.</i>
<i>Prøver å følge like retningslinjer og opplegg avtalt i fylkeskommunen for alle relevante skoler.</i>
<i>Det faglige materialet er bra, men informasjon ut til skolene er mangelfull, og Udir må sørge for at før de godkjenner læreplaner til bruk i skolene må NVB-kodene være innført i alle datasystemer.</i>

12.3 Skoleeiere om midlertidig fastsatt læreplan i norsk

De fylkeskommunale skoleeierne ble stilt spørsmål om hvorvidt skolene benytter seg av midlertidig fastsatt læreplan i norsk for elever med kort botid i Norge. Tallene vises i tabell 13.7. Resultatene viser at 8 skoleeiere oppgir at noen av skolene i fylket bruker denne, mens 2 svarer at alle bruker den. Merk at *N* er svært lav.

Tabell 12.7: Benytter skoler i fylkeskommunen midlertidig fastsatt læreplan i norsk for elever med kort botid i Norge? Antall, skoleeiere fylkeskommune.

	Ja, alle	Ja, noen	Nei	Vet ikke	Total
Benytter skoler i fylkeskommunen midlertidig fastsatt læreplan i norsk for elever med kort botid i Norge?	2	8	1	2	13

12.4 Oppsummering

Utdanningsdirektoratet har behov for kunnskap om hvorvidt skolene bruker «midlertidig fastsatt læreplan i norsk for elever i videregående opplæring med kort botid i Norge» og hva som eventuelt er årsakene til at den brukes/ikke brukes. Innledningsvis ble skolelederne stilt spørsmål om skolen bruker midlertidig fastsatt læreplan i norsk og 44 prosent av respondentene oppgir å bruke denne. Det samme tallet oppgir å ikke benytte midlertidig læreplan. De skolelederne som oppgir at de *ikke* bruker midlertidig fastsatt læreplan, ble stilt spørsmål om årsaker til dette. Majoriteten av de skolelederne som har svart oppgir at den ikke er relevant fordi de ikke har elever som faller inn under kategorien.

Tilsvarende ble skolelederne som oppgir at de *bruker* midlertidig fastsatt læreplan, stilt spørsmål om hvorfor de benytter seg av denne. Majoriteten av disse skolelederne oppgir at de bruker den fordi de har flere elever med kort botid i Norge og at den dermed er hensiktsmessig. Videre vektlegger flere at den fungerer godt for de elevene som ikke har norsk som morsmål, fordi den fokuserer mer på språk og har noe reduserte læringsmål.

Skolelederne ble videre stilt spørsmål om de benytter «ordinær læreplan i norsk» i tilknytning til «midlertidig fastsatt læreplan i norsk for elever i videregående opplæring med kort botid i Norge». Andelen som svarer «ja» er noe ulik når man sorterer på landsdel, men *N* er svært lav. De skolelederne som oppgir at de bruker «ordinær» læreplan i kombinasjon med «midlertidig» læreplan, ble også stilt spørsmål om læreplan i grunnleggende norsk benyttes i forkant eller parallelt med midlertidig læreplan. Det er klart vanligere å bruke de to læreplanene parallelt enn å benytte læreplan i grunnleggende norsk i forkant av midlertidig fastsatt læreplan.

Alle skolelederne i videregående ble stilt spørsmål om hvorvidt de benytter ulikt materiell i tilknytning til den særskilte språkopplæringen. Fordelingen er relativt jevn mellom landsdelene.

De fylkeskommunale skoleeierne ble stilt spørsmål om hvorvidt skolene benytter seg av midlertidig fastsatt læreplan i norsk for elever med kort botid i Norge. Tallene viser at 8 skoleeiere oppgir at noen av skolene bruker denne, mens 2 svarer at alle bruker den.

13 Svømmeopplæring

Svømmeopplæring er en integrert del av kroppsøvningsfaget, og det finnes spesifiserte kompetansemål etter 4., 7. og 10. trinn. Samtidig står skolene fritt til å utnytte det lokale handlingsrommet i metodevalg og organisering, men Utdanningsdirektoratet har også utarbeidet en veiledning til læreplanen i kroppsøving med råd og tips til hvordan arbeidet med kompetansemålene bør foregå.

Høsten 2015 ble det innført nye kompetansemål i svømming, og det å være trygg i vann og være svømmedyktig er lagt til etter 4. trinn. Konkret er kompetansemålene etter 4. trinn følgende⁶:

- leike og utføre grunnleggjande øvingar med vasstilvenning som å dykke, flyte, gli, skape framdrift, hoppe uti og orientere seg i vatn
- vere svømmedyktig ved å falle uti på djupt vatn, svømme 100 meter på magen, og undervegs dykke ned og hente ein gjenstand med hendene, stoppe og kvile i 3 minutt (imens flyte på magen, orientere seg, rulle over, flyte på rygg); så svømme 100 meter på rygg og ta seg opp på land

Inkludert i de nye kompetansemålene er en ferdighetsprøve som undersøker at elevene har oppnådd de fastsatte kompetansemålene (særlig punkt 2 over).

Utdanningsdirektoratet ønsker oppdatert informasjon om svømmeopplæringen med utgangspunkt i de nye kompetansemålene for svømming, særlig med fokus på 1.-4. trinn. Spørsmålene har derfor bare gått til skoler som har barnetrinn (N=402). Hensikten med spørsmålene til skolene er å få informasjon om hvordan status var før handlingsplanen og ferdighetsprøven har begynt å gi resultater, og det er derfor varslet at spørsmålene vil bli gjentatt i 2018 og 2020.

13.1 Hvem står for svømmeundervisningen?

Tabell 13.1 viser at det er variasjon mellom landsdeler i hvem som underviser i svømming på barnetrinnet. I Oslo og Akershus og på Østlandet er det vanligst at en allmennlærer med fordypning i kroppsøving eller en faglærer i kroppsøving står for undervisningen. På Sør- og Vestlandet og i Midt- og Nord-Norge derimot er det vanligst at det er allmennlæreren som står for undervisningen, både blant de med og uten fordypning i kroppsøving. Men også her er det i en av fem tilfeller en faglærer i kroppsøving som holder i svømmeundervisningen. Det er også relativt vanlig at det er svømmehallpersonale uten tilknytning til skolen, dette gjelder for i gjennomsnitt 15 prosent av skolene. I Oslo og Akershus er det like stor andel, 15 prosent, som får opplæring av en svømmeinstruktør fra

⁶ Hentet fra Udirs hjemmesider: <http://www.udir.no/Regelverk/Finn-regelverk-for-opplaring/Finn-regelverk-etter-tema/innhold-i-opplaringen/Udir82012-Infomasjon-om-endringer-i-faget-kroppsoving-i-grunnskolen-og-videregaende-opplaring/3-Lareplanen-i-kroppsoving-/34-Endringer-i-kompetansemal/>

en klubb eller frivillig organisasjon, eller av en svømmelærer som er ansatt av kommunen, som var det oftest forekommende svaret blant de som svarte «annet»).

Tabell 13.1: Hvem underviser i svømming på 1.- 4. trinn ved din skole? Prosent, etter landsdel.

	Oslo og Akershus %	Øst- landet %	Sør- og Vestlandet %	Midt- og Nord-Norge %	Alle %
Allmennlærer uten fordypning i kroppsøving	8	30	41	44	35
Allmennlærer med fordypning i kroppsøving	31	34	58	49	46
Faglærer i kroppsøving	35	39	22	19	27
Barnehagelærer/førskolelærer	4	6	7	5	6
Svømmeinstruktør fra klubb/frivillig org.	15	3	4	1	4
Svømmeinstruktør, svømmehallpersonale	15	15	12	15	14
Lærer med videreutd.kurs i svømming	15	9	9	13	11
Annet (oftest svømmelærer ansatt av kommunen)	15	8	4	6	7
Antall	52	103	139	108	402

Dersom vi fordeler resultatene etter skolestørrelse, fremkommer en forskjell mellom de store skolene, med flere enn 300 elever og de andre (se tabell 13.2). Ved de største skolene er det enten en allmennlærer med fordypning i kroppsøving eller en faglærer i kroppsøving som underviser, mens det ved de små og mellomstore skolene er vanligst at det er en allmennlærer som står for undervisningen i svømming på 1.-4. trinn. Ved de største skolene er det også noe vanligere at svømmeinstruktører eller lærere med videreutdanningskurs i svømming underviser.

Tabell 13.2: Hvem underviser i svømming på 1.- 4. trinn ved din skole? Prosent, etter skolestørrelse i antall elever.

	Under 100 %	100 – 299 %	300 og over %	Alle %
Allmennlærer uten fordypning i kroppsøving	42	36	23	35
Allmennlærer med fordypning i kroppsøving	43	50	44	46
Faglærer i kroppsøving	21	28	34	27
Barnehagelærer/førskolelærer	6	6	6	6
Svømmeinstruktør fra klubb/frivillig org.	3	3	8	4
Svømmeinstruktør, svømmehallpersonale	8	17	17	14
Lærer med videreutd.kurs i svømming	10	8	17	11
Annet (oftest kommunal ansatt svømmelærer)	7	4	10	7
Antall	150	143	109	402

13.2 Timer med svømmeopplæring

Skolelederne ble spurt om hvor mange timer svømmeopplæring elever på ulike trinn får. Tabell 13.3 viser at hoveddelene av svømmeundervisningen foregår i 4. klasse. På 4. trinn er det kun 15 prosent av skolene som ikke tilbyr svømmeopplæring på det trinnet. Alle skolene, unntatt én av dem som sier at de ikke har svømmeopplæring på 4. trinn, har svømmeopplæring på 3. trinn. Derimot ser det ut til at

det er uvanlig å ha undervisning i svømming i løpet av 1. trinn, færre enn halvparten av skolene har det. Det er videre stor variasjon i hvor mange timer svømmeundervisning som tilbys. På 4. trinn, da de fleste elevene har svømmeopplæring, er det like stor andel som svarer 5-10 timer og 16-20 timer i løpet av skoleåret, men også relativt mange som svarer 21-30 timer. Generelt ser det ut til at det er svært få som har mer enn 40 timer undervisning i svømming. Det er ikke oppgitt noe anbefalt timetall i forbindelse med kompetansemålene, dette er opp til den enkelte kommune/skole å bestemme.

Tabell 13.3: Hvor mange timer svømmeopplæring får elevene i løpet av 1.-4. trinn? Antall og prosent andel etter trinn.

	1. trinn		2. trinn		3. trinn		4. trinn	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
0 timer	215	53	177	44	97	24	62	15
1 - 4 timer	16	4	19	5	22	5	27	7
5 - 10 timer	33	8	48	12	60	15	66	16
11 - 15 timer	28	7	38	9	47	12	55	14
16 - 20 timer	31	8	34	8	65	16	65	16
21 - 30 timer	29	7	30	7	40	10	39	10
31 - 40 timer	30	7	36	9	44	11	52	13
41 - 50 timer	7	2	6	1	6	1	12	3
Mer enn 50 timer	13	3	14	3	21	5	24	6
Antall skoler	402	100	402	100	402	100	402	100

Det er forholdsvis lite variasjon mellom landsdeler i hvor svømmeopplæringen foregår (se tabell 14.4). Det er vanligere å ha eget basseng ved skolen på Sør- og Vestlandet samt i Midt- og Nord-Norge, her har flere enn hver femte skole eget basseng. Tilsvarende tall for Østlandet (inklusive Oslo og Akershus) er en av ti skoler. Der er det vanligere at svømmeopplæringen foregår i et offentlig/privat basseng. I gjennomsnitt sier omtrent en av tre at svømmeopplæringen foregår i et offentlig/privat basseng i nærområdet. Nesten halvparten, 45-48 prosent, svarer at svømmeopplæringen foregår i et offentlig/privat basseng en god reisevei unna skolen og dette gjelder for hele landet. Med andre ord ser det ut til at lang reisevei til basseng kan fungere som en hindring for mer svømmeopplæring på skolen. Ekstra analyser av de som sier at svømmeopplæringen foregår i et basseng en god reisevei unna skolen (ikke vist i tabell) viser at de skolene oftere bruker mellom 5 og 15 timer på undervisningen, og at det er svært få som bruker mer enn 20 timer. Dette kan henge sammen med kostnaden og tiden som går med til å reise til basseng for å ha svømmeopplæring. Det er kun to skoler som sier at de ikke har svømmeopplæring på barnetrinnet, de oppgir begge å ha svømmeopplæring på 4. til 6. trinn.

Tabell 13.4: Hvor foregår svømmeopplæringen ved din skole? Prosent, etter landsdel. N = 402.

	Oslo og Akershus %	Øst- landet %	Sør- og Vestlandet %	Midt- og Nord- Norge %	Alle %
I eget basseng ved skolen	12	11	22	22	18
I offentlig/privat basseng i nærområdet	40	41	33	31	35
I offentlig/privat basseng en god reisevei unna skolen	48	48	45	47	47
Vi har ikke svømmeundervisning på småskoletrinnet	0	1	1	0	0
Ute i elv/sjø/vann	0	0	0	0	0

Dersom vi ser på den samme fordelingen basert på skolestørrelse ser vi at det er en forskjell mellom de minste skolene og de andre. Ved de minste skolene må 55 prosent reise langt til bassenget som brukes i svømmeopplæringen, samtidig som en av fem av disse skolene har eget basseng ved skolen. Ved de litt større skolene og de største skolene foregår svømmeopplæringen vanligvis i et offentlig/privat basseng enten i nærområdet eller som elevene må reise til. De to skolene som sier at de ikke har svømmeopplæring på småskoletrinnet er en liten skole og en mellomstor skole.

Tabell 13.5: Hvor foregår svømmeopplæringen ved din skole? Prosent, etter antall elever. N = 402.

	Under 100 %	100 – 299 %	300 og over %	Alle %
I eget basseng ved skolen	21	15	17	18
I offentlig/privat basseng i nærområdet	23	43	43	35
I offentlig/privat basseng en god reisevei unna skolen	55	42	40	47
Vi har ikke svømmeundervisning på småskoletrinnet	1	1	0	0
Ute i elv/sjø/vann	0	0	0	0

13.3 Skoleledernes oppfatning av opplæringstilbudet i svømming

Tabell 13.6 viser hva skolelederne mener om opplæringstilbudet i svømming ved egen skole, her vises andel som sier at utsagnet stemmer for deres skole. Dersom vi ser på hele landet er halvparten av skolene enige i at de har «et godt tilbud i svømming til elevene på småskoletrinnet», samtidig som 45 prosent sier at de gjerne skulle ha «hatt flere timer svømmeundervisning om ressursene tillot det». Drøyt en av tre skoleledere er enige i utsagnet «vi har kompetente lærere ved egen skole som tilbyr god svømmeundervisning». Men det er også en av tre skoler som svarer «bassengtilgangen begrenser vårt svømmetilbud til elevene», og en av fire som sier «ressurser begrenser vårt svømmetilbud til elevene». Med andre ord kan det se ut til at man er forholdsvis delt i synet på svømmeundervisningen, omtrent halvparten er godt fornøyd med tilbudet til tilbyr mens det også er stemmer som gir uttrykk for det motsatte – at de skulle ønske at undervisningen var av større omfang eller at de hadde bedre tilgang på basseng. Her er ressurser, både i form av penger men også i form av tid i bassenget relevante faktorer. Kun en av ti gir uttrykk for at de savner kompetanse hevingstiltak inne svømmeopplæring.

Det er kun mindre variasjoner mellom landsdeler i hvilke utsagn de svarer bekreftende på. Størst forskjeller observerer vi i forhold til utsagnet «vi opplever å ha et godt tilbud i svømming til elevene på

småskoletrinnet». Her sier hele 60 prosent av skolene i Midt- og Nord-Norge seg enige, omtrent halvparten av skolene på Østlandet, Sørlandet og Vestlandet, mens kun en av tre skoleledere i Oslo og Akershus. Tilsvarende er det størst andel, 52 prosent av skolene i Oslo og Akershus som sier at de gjerne skulle ha «hatt flere timer svømmeundervisning om ressursene tillot det», mens denne andelen er lavest i Midt- og Nord-Norge (35 prosent). I tillegg sier halvparten av skolene i Oslo og Akershus at «bassengtilgangen begrenser vårt svømmetilbud til elevene», mens dette kun gjelder for en tredel av skolene i de andre landsdelene. Imidlertid sier også drøyt en av fire skoler over hele landet at «ressurser begrenser vårt svømmetilbud til elevene».

Tabell 13.6: Hvordan opplever du elevenes opplæringstilbud i svømming ved din skole? Prosent som svarer bekreftende på utsagnet, etter landsdel. N = 402.

	Oslo og Akershus %	Øst- landet %	Sør- og Vestlandet %	Midt- og Nord-Norge %	Alle %
Vi opplever å ha et godt tilbud i svømming til elevene på småskoletrinnet	33	48	50	60	50
Vi skulle gjerne hatt flere timer svømmeundervisning om ressursene tillot det	52	48	47	35	45
Vi har kompetente lærere ved egen skole som tilbyr god svømmeundervisning	27	39	32	34	34
Lærerne ved min skole skulle gjerne hatt bedre kompetanse innen svømmeopplæring	8	10	19	19	15
Bassengtilgangen begrenser vårt svømmetilbud til elevene	50	36	30	34	35
Ressurser begrenser vårt svømmetilbud til elevene	27	25	24	28	26
Vi savner kompetansehevingstiltak innen svømmeopplæring	8	16	9	12	11
Annet	2	1	3	5	3

13.4 Organisering av opplæringstilbudet

Tabell 13.7 viser hvordan skolens opplæringstilbud i svømming i hovedsak er organisert, etter flere ulike dimensjoner. Svært få skoler har kjønnsdelt undervisning, i Oslo og Akershus og ellers på Østlandet svarer alle at «begge kjønn har undervisning sammen» og i resten av landet er det 95-96 prosent som svarer dette. Derimot oppgir 12 prosent av skolene i Oslo og Akershus at undervisningen er religion/kultur-tilpasset. Ved over halvparten av skolene foregår undervisningen i en konsentrert periode, og dette gjelder særlig i Oslo og Akershus, der hele 69 prosent svarer dette. Hoveddelen av skolene utenfor Oslo og Akershus svarer at undervisningen foregår i smågrupper, mens det i Oslo og Akershus er 37 prosent av skolene som svarer at de har relativt lav lærertetthet per elev når undervisningen blir gjennomført. Samtidig er det nok slik at forskjellene mellom landsdeler på akkurat dette spørsmålet i noen grad styres av hvor store skolene er – at det i Oslo og Akershus i større grad er store skoler med store klasser, mens mange mindre skoler i Midt- og Nord-Norge har mindre klasser. En tredel av skolene sier at de «har et differensiert tilbud til elevene i undervisningen», og her er det ingen forskjeller mellom landsdeler. Derimot er det en signifikant høyere andel av skolene i Oslo og Akershus som sier at de har ekstra tiltak for de svakeste elevene, hele 52 prosent sammenlignet med 40 prosent som landsgjennomsnitt. Dette tyder på at skolene i Oslo og Akershus kanskje arbeider litt annerledes med svømmeopplæringen enn skoler ellers i landet.

Tabell 13.7: Hvordan skolens opplæringstilbud i svømming i hovedsak er organisert? Prosent som svarer bekreftende på utsagnet, etter landsdel. N = 402.

	Oslo og Akershus %	Øst-landet %	Sør- og Vestlandet %	Midt- og Nord-Norge %	Alle %
Kjønnsdelt: gutter og jenter hver for seg	0	0	1	5	1
Begge kjønn har undervisning sammen	100	99	96	95	97
Religion/kultur-tilpasset	12	6	1	5	5
Undervisningen er fordelt utover året	19	36	37	31	33
Undervisningen foregår i en konsentrert periode	69	48	50	55	53
Har relativt høy lærertetthet pr. elev (<8 elever pr lærer)	27	45	44	58	46
Har relativt lav lærertetthet pr. elev (>15 elever pr lærer)	37	30	27	17	26
Har et differensiert tilbud til elevene i undervisningen	31	35	34	35	34
Har ekstra tiltak for de svakeste elevene	52	35	39	42	40

13.5 Livredning og beredskap

Tabell 13.8 fokuserer på livredning og beredskap dersom en ulykke skulle oppstå i svømmeundervisningen.

Tabell 13.8: Livredning og svømmeopplæring: andel som sier at utsagnene passer for deres skole? Prosent, etter landsdel. N = 402.

	Oslo og Akershus %	Øst-landet %	Sør- og Vestlandet %	Midt- og Nord-Norge %	Alle %
Alle lærere ved vår skole har godkjent årlig livredningsprøve	10	11	17	31	18
Alle lærere som driver svømme-opplæring har gjennomført og bestått årlig kontroll av ferdigheter innen HLR- og livredning de siste 12 måneder	96	88	86	81	87
Vi inkluderer livredning i svømmeundervisningen	29	34	41	55	41
Vi inkluderer livredning ute i sjø/elv/vann i vår svømmeundervisning	4	2	2	6	3
Vi har en alarmplan som alle er kjent med om en ulykke skulle oppstå i svømmeundervisningen	27	45	53	60	50

Tabellen viser at det er variasjon i hvor stor andel lærerne som har godkjent årlig livredningsprøve. I Oslo og Akershus samt ellers på Østlandet svarer 10-11 prosent av skolene bekreftende på spørsmålet, mens tilsvarende tall for skolene i Midt- og Nord-Norge er 31 prosent. Derimot svarer en klar majoritet av skolene i alle landsdeler at «lærere som driver svømme-opplæring har gjennomført og bestått årlig kontroll av ferdigheter innen HLR- og livredning de siste 12 måneder», dette gjelder for mellom 81 og 96 prosent. Videre er det landsdelsvariasjoner i om livredning er inkludert i

svømmeundervisningen, her svarer 55 prosent av skolene i Midt- og Nord-Norge bekreftende, mens det gjelder for bare 29 prosent av skolene i Oslo og Akershus og 34 prosent av skolene ellers på Østlandet. I gjennomsnitt har halvparten av skolene en alarmplan som alle er kjent med der som en ulykke skulle oppstå i svømmeundervisningen, men her skiller Oslo og Akershus seg ut ved at det bare er 27 prosent av skolene som har en slik alarmplan.

13.6 Hindringer i arbeidet med svømmeopplæring

I tillegg fikk barneskolene også et spørsmål om hva som er de største hindringene for å øke omfanget og kvaliteten på svømmeopplæringen ved din skole. Her valgte 203 av de 402 skolene som svarte på spørsmålene om svømmeopplæring å skrive inn et svar. Selv om det var svært mange svar var det noen ting som går igjen i mange av svarene, disse er vist i tabell 13.9.

Tabell 13.9: Hva er de største hindringene for å øke omfanget og kvaliteten på svømmeopplæringen ved din skole, antall som oppgir en gitt grunn (N=203).

Typer grunner	Antall
Ressurser	52
Økonomi	26
Kapasitet i bassenget	16
Tilgang på basseng	12
Kostnad (bussing & bassengleie)	10
Lang reisevei/tid	8

Den vanligste hindringen som kommer opp er «ressurser» og her er det snakk både om økonomiske ressurser og ressurser i form av tid og bemanning. Nest vanligst er økonomi, som også har flere dimensjoner. I kommuner der det er langt til basseng må skolen i tillegg til bassengleie også betale for busstransport til svømmehallen. Kapasitet i bassenget og generell tilgang på basseng er også en hindring som nevnes av flere i likhet med kostnad, både til bassengleie og transport. Dessuten er det en del som nevner langreisevei/tid. Imidlertid er mange av disse grunnene relatert, og det fremstår som om mange av skolelederne ser de samme hindringene for å øke omfanget og kvaliteten i svømmeopplæringen ved skolen sin. En fullstendig liste over alle grunnene som oppgis finnes i vedlegg 13.1.

13.7 Oppsummering

Svømmeopplæring er en integrert del av kroppsøvningsfaget, og høsten 2015 ble det innført nye kompetansemål i svømming. Dermed ble det å være trygg i vann og være svømmedyktig lagt til som kompetansemål etter 4. trinn. Dette skal måles gjennom en ferdighetsprøve. Imidlertid er kunnskapen om hvordan svømmeundervisningen er organisert og hva som oppleves som hindringer for god svømmeopplæring, begrenset.

På spørsmål om hvem som underviser i svømming er det alternativene allmennlærer (med og uten fordypning i kroppsøving) og faglærer i kroppsøving som får høyest tilslutning. Andelen som svarer faglærer i kroppsøving er høyere i Oslo og Akershus og Østlandet enn på Sør- og Vestlandet og i Midt- og Nord-Norge.

Hoveddelen av svømmeundervisningen foregår i 4. klasse, her er det kun 15 prosent av skolene som ikke tilbyr svømmeopplæring (og disse tilbyr da opplæring på lavere trinn). Derimot ser det ut til at det er uvanlig å ha undervisning i svømming i løpet av 1. trinn, færre enn halvparten av skolene har det. Derimot er det stor variasjon i hvor mange timer svømmeundervisning som tilbys, i mange tilfeller er det under 20 timer totalt i tid, og i 15 % av tilfellene faktisk bare 5-10 timer totalt i løpet av året. Samtidig er det også relativt mange som svarer 21-30 timer, mens det er svært få som har mer enn 40 timer undervisning i svømming.

Det er forholdsvis lite variasjon mellom landsdeler i hvor svømmeopplæringen foregår, nesten halvparten sier at undervisningen foregår i et basseng «en god reisevei unna skolen». Derimot har hver femte skole på Sør- og Vestlandet samt i Midt- og Nord-Norge eget basseng, mens tilsvarende tall for Østlandet (inklusive Oslo og Akershus) er en av ti skoler.

Det er variasjon mellom landsdeler i hvor tilfreds skolene er med egen svømmeundervisning. I Midt- og Nord-Norge sier 60 prosent av skolene at de «opplever å ha et godt tilbud i svømming til elevene på småskoletrinnet», mens dette gjelder for omtrent halvparten av skolene på Østlandet, Sørlandet og Vestlandet, og kun en av tre skoleledere i Oslo og Akershus. Tilsvarende er det størst andel, 52 prosent av skolene i Oslo og Akershus som sier at de gjerne skulle ha «hatt flere timer svømmeundervisning om ressursene tillot det», mens denne andelen er lavest i Midt- og Nord-Norge. Halvparten av skolene i Oslo og Akershus sier dessuten at «bassengtilgangen begrenser vårt svømmetilbud til elevene», mens dette kun gjelder for en tredel av skolene i de andre landsdelene.

I forhold til organiseringen av tilbudet er det svært få skoler som oppgir å ha kjønnsdelt undervisning. I Oslo og Akershus og ellers på Østlandet svarer alle at «begge kjønn har undervisning sammen» og i resten av landet er det 95-96 prosent som svarer dette. Ved over halvparten av skolene foregår undervisningen i en konsentrert periode, og dette gjelder særlig i Oslo og Akershus. Hoveddelen av skolene utenfor Oslo og Akershus svarer at undervisningen foregår i smågrupper, mens det i Oslo og Akershus er vanligere at skolene svarer at de har relativt lav lærertetthet per elev i svømmeundervisningen. En tredel av skolene sier at de «har et differensiert tilbud til elevene i undervisningen», og her er det ingen forskjeller mellom landsdeler. Derimot er det en signifikant høyere andel av skolene i Oslo og Akershus som sier at de har ekstra tiltak for de svakestelevene. Dette kan tyde på at skolene i Oslo og Akershus kanskje arbeider litt annerledes med svømmeopplæringen enn skoler ellers i landet.

Det var også spørsmål om livredning og beredskap dersom en ulykke skulle oppstå i svømmeundervisningen, og her er det variasjon etter landsdel. I Oslo og Akershus samt ellers på Østlandet er det en klart lavere andel av skolene som svarer at «alle lærere har godkjent årlig livredningsprøve», men det for skolene i Midt- og Nord-Norge er en klart høyere andel enn gjennomsnittet. Det er også vanligere å svare at livredning er inkludert i svømmeundervisningen i Midt- og Nord-Norge enn i Oslo og Akershus og ellers på Østlandet. I gjennomsnitt har halvparten av skolene en alarmplan som alle er kjent med der som en ulykke skulle oppstå i svømmeundervisningen, men her skiller seg Oslo og Akershus ut ved at det bare er 27 prosent av skolene som har en slik alarmplan. Derimot er det ingen klare forskjeller i andel som svarer at «alle lærere som driver svømmeopplæring har gjennomført og bestått årlig kontroll av ferdigheter innen HLR- og livredning de siste 12 måneder», den andelen er høy i hele landet.

Da skolene ble bedt om å oppgi hindringer for å øke omfanget og kvaliteten på svømmeopplæringen ved din skole svarer hoveddelen ressurser og økonomi. Ressurser kan imidlertid være mer enn bare penger, også ressurser i form av tid og bemanning. Kapasitet i bassenget og generell tilgang på basseng er også en hindring som nevnes av flere.

Referanser

Bugge, M.M., Wollscheid, S. og Stensaker, B. (2016). Evaluering av Kunnskapssenter for utdanning. NIFU rapport 2016/12.

Høst, H., Reegård, K., Reiling, R.B., Skålholt, A. og Tønder, A.H. (2015) Yrkesutdanninger med svak forankring i arbeidslivet. En kunnskapsoppsummering. NIFU-rapport 16/2015

Vibe, N. og Lødding B. (2014) *Spørsmål til Skole-Norge våren 2014. Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere*. NIFU-rapport 26/2014.

Gjerustad, C. og Waagene, E. (2015) *Spørsmål til Skole-Norge våren 2015. Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere*. NIFU-rapport 19/2015.

Riksrevisjonen (2015-2016) *Dokument 3:12: Riksrevisjonens undersøkning av styresmaktene sitt arbeid for å auke talet på læreplassar*. Lastet ned fra:
<https://www.riksrevisjonen.no/rapporter/Documents/2015-2016/Lareplasser.pdf>

Vedlegg

Vedlegg 3.1 Skoleeiers syn på hva som burde være temaer for tilsyn

§ 9a- 2 Fysisk læringsmiljø

§ 9a-3

§13.10 §9a §2.8

§9A Kvalitet i undervisningen

Det psykososiale miljøet og spesialundervisning er viktige tema, tilsyn på det området bør halda fram.

Elevenes læring

Elevenes læringsmiljø.

Elevenes læringsutbytte

Fagopplæringa

Forsvarlig system, oppl.l. pgf 13-10

Forvaltningskompetanse

Har hatt tilsyn på læringsutbytte og det psykososiale miljøet, begge er sentrale tema

Kvalitet i opplæringen/undervisningen, læringsmiljø, lokale læreplaner og vurdering.

Kvalitet på opplæringen

Kvalitet på opplæringen i klasserommet

Kvalitetsutvikling

Les- og skriveopplæringa

Læreplanforståelse

Læringsmiljø Spesialpedagogikk Utbytte av opplæringen Skole/hjem-samarbeid Forvaltningsarbeid

Læringsutbytte

Nasjonale prøver Svømmeopplæring Læringsutbytte for elever

Opplæring for minoritetsspråklige, opplæringen for elever med store vedvarende hjelpebehov - grensegangen mellom hva som er opplæring og hva som er pleie/behandling

Opplæringslovva § 9a

Overganger barnehage - skole, barnetrinn - ungdomstrinn.

Paragraf 9a

Rutinar / sikre god oppfølging frå skuleeigar si side i høve oppfølging av grunnskulane.

Sentralt initierte tilsyn har så langt blitt opplevd som relevante

Skolebasert vurdering

Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen. Det psykososiale læringsmiljøet

Spesialundervisning - psykososiale forhold - par.9a - kompetanse skole og barnehage - godkjenning av barnehagene - lokaliteter -

Spesialundervisning, forvaltningskompetanse

Svømmeopplæring Gruppetilhørighet

Særskilt språkopplæring Elevfravær og permisjoner Lærerkompetanse §2-1

Særskilt språkopplæring Spesialundervisning Elevenes læringsmiljø Lokalt læreplan arbeid og vurdering

Tidlig innsats Skoleeiers forsvarelig system Lokale læreplaner

Tilpassa opplæring, med ekstra fokus på høgtbegava born. Innhald og organisering i spesialundervisning.

Tilpasset opplæring.

Underveisvurdering som fremmer læring Oppfølging av elever som ikke har tilstrekkelig utbytte av opplæringen Psykososialt miljø

Vurdering

Vurdering for læring

Vedlegg 3.2 Skolelederes syn på hva som burte være temaer for tilsyn

** Spesialundervisning * Opplæringslovens § 9*

§ 5.1 og sikring av at elevene får den opplæringen de skal ha

§ 9a Tilpasset undervisning Spesialundervisning

§ 9A Vurdering

§ 9a, tidlig innstas, samarbeid skole - barnehage

§9A - skolens arbeid med det psykososiale læringsmiljøet

§9A og tilpasset opplæring

Alt innenfor pedagogisk praksis.

Arbeid for et godt psykososialt miljø - arbeid mot mobbing Individuelle opplæringsplaner

Arbeid med læreplanens generelle del

Barnevern

Bruk av lærers kompetanse. Enkelt vedtak er fulgt opp. Arbeidsmiljø og skolemiljø.

Dagens tilsyn har et for sterkt juridisk perspektiv og i for liten grad et pedagogisk-kvalitativt perspektiv.

Dagens tilsynsordning oppleves derfor mest som ekstraarbeid som gir lite tilbake til skolen i form av hjelp til pedagogisk utvikling.

De tema som er valgt ut, slik som vurdering, lokale læreplaner, læringsresultater er ok tema. FLERE SKOLER bør få tilsyn. Det er viktigere å nå over flere enn å øke antallet tilsynstema. Samtidig slik at når FM kommer med nytt tilsynstema, så

Det er ikke heilt samsvar mellom tilsyn og praksis i skulekvardagen. Ein kan og ha ein mistanke om at tilsynspraksis er ulik frå fylke til fylke.

Det kan være utfordrende når pedagogen møter advokaten. Det burde være større fokus på relasjonskompetanse

Det som skjer i klasserommet.

Effektivitet og tidsbruk.

Elevane sitt læringsutbytte

Elevane sitt utbytte av opplæringa

Elevenes fysiske arbeidsmiljø - det har vært mye fokus på det psykososiale miljøet, men det er en stor utfordring at ikke alle skoler i Norge er godkjent av miljørettet helsevern

Elevenes læring

Elevenes læringsutbytte. Lokalt arbeid med læreplaner. Vurdering for læring.

Elevenes læringsutbytte. Grunnskolepoeng

Elevenes psykososiale miljø, §9A

Elevenes psykososiale miljø, tilpasset opplæring, spesialundervisning, vurdering for læring, klasseledelse og forhold rundt elevenes læringsmiljø.

Elevenes rettighet til spesialundervisning

Elevenes timetall

Elever som får opplæring i spesialavdelinger. Hvordan sikres deres rettigheter i henhold til Opplæringsloven § 2-3, § 5 og § 9 a-2, 9 a-3 og 9 a-4. Det bør også vurderes tilsyn i spesialavdelingene med tanke på hvilken kompetanse/ utdanningsbak

Er mer enn usikker på om Fylkesmannens tilsyn har stor verdi

Et sammenhengende, nasjonalt IK-system

Faglige mål, sosiale mål, mobbing, HMS.

Faglige resultater. Elevundersøkelsen.

Felles nasjonalt tilsyn som gjennomføres i perioden 2014 - 2017 treffer mange av de punktene jeg som rektor synes er viktig at skolen har kontroll på. Sjekklistene og veiledningen gir rektor et nyttig hjelpemiddel for å sjekke at skolens praksis

Flere tilsynsbesøk innenfor samme område som nå - altså tilsyn med selve undervisningen. Tilsyn er viktig for å påvirke kulturen i skolen i retning av å akseptere krav gitt i lov/forskrift. Den privatpraktiserende lærer er fortsatt et begre

Fokuset i nasjonalt tilsyn er omfattende og dekker det meste
Forebyggende elevmiljø. Det blir for stort fokus på det som skjer etterpå (enkeltvedtak osv) og da har som oftest skaden allerede skjedd.

Foreldrenes opplevelse av foreldreinvolvering som bakgrunn for elevenes læring.

Forvaltning - spesialundervisning m.m.

forvaltningsloven, opplæringsloven knytt opp mot §5-elever og §9A

Frittstående skoler har ikke tilsyn fra fylkesmannen

Fysisk læringsmiljø. Vurderingspraksis.

Fysisk skolemiljø

Fysiske forhold for elevene (inne og ute)

Fysiske forhold på skolene.

Gir kommunen nok støtte til barn med spesielle behov?

Gratisprinsippet §9a-3 elevens skolemiljø

Gratisprinsippet, §9-a, Vurderingsforskriften.

Hvordan resultater fra kartleggingsprøver, nasjonale prøver og elevundersøkelsen ble brukt

I hvilken grad vi oppfyller skolens formålsparagraf og den generelle del av læreplanen

I tillegg til psykososialt miljø- fysisk miljø

I tilsynet legg ein for stor vekt på dokumentasjon av rutiner, tiltak og systematikk, altså papirarbeidet. Dette treng ikkje stemme med dei faktiske tilhøva i klasseromma når det gjeld læringsutbytte og læringsmiljø.

inkludering

Inneklima og fysiske forhold i skolebyggene

Innholdet i undervisningen, kvalitet på opplæring. Litt som forrige nasjonale tilsyn.

Kap 9A i Opplæringslova

Kap 9a, Intensjonene i den generelle delen i læreplanen

Kjerneområdet - undervisning og tilpasset opplæring

Klasseledelse, læringsmiljø

Klasseledelse!!

Kommunens rutiner for å følge opp skolene

Konsekvenser for kvaliteten i tilbudet når rammer reduseres. Samhandling mellom ulike instanser i arbeidet med elevenes psykiske helse.

Korleis vi jobbar med faginnhaldet i lokale læreplanar. Klasseleiing.

Krav til elevarkiv Krav i forbindelse med personvernslovgiving

Kvalitativ språkopplæring, barnehage-skole, oppfølging av barn med svake språkferdigheter

Kvalitet

Kvalitet på opplæring

Likeverdig undervisning for alle elever i kommunen, - også minoritetsspråklige elever.

lokale fagplaner og spesialundervisning

Lokale læreplaner

Lokale læreplaner Elevers psykososiale læringsmiljø

Læringsmiljø

Læringsmål og kjennetegn på måloppnåelse

Læringsprogresjon og uttrykte forventninger til elevenes mestring.

Læringsutbytte

Mener at føringer fra udir kunne vært enda klarere, slik at man kunne kuttet ned på tidsbruk på å lage maler og nye dokumenter. På den måten kunne jurister deltatt, slik at man sikret at malene inneholdt de juridiske detaljene som man er pålagt.

Minoritetsspråklege - opplæring var eit aktuelt tema.

Nasjonale prøver

Nasjonalt tilsyn dekker dette

Nok og gode nok ressurser til å sikre elever mot utagerende elever.

Norsk2 undervisning

Når naboskoler har tilsyn hjelper det alle skoler i nærheten til å sikre - gjennomgå sine rutiner.

Om det er tilstrekkelig ressurser i skolen.

Områder innenfor opplæringsloven/lovpålagt eks. Skolens system for opplæring /tilpasset opplæring (organisering, innhold, metode og omfang), læringsresultater og skolens rutiner for oppfølging, læringsmiljø/ Skolemiljø §9a, fravær og permisjon

Oppl. loven § 1-2, 5. ledd, §5 og §13-10.

Opplæring knyttet til et bredt kompetansebegrep

Opplæringslova § 9a

Opplæringsloven, om den følges

Opplæringslovens §1-1

Opplæringslovens §9a

Organisering av spesialundervisning

Overgang fra barnehage til skole så det blir tydeligere hva som bør være med der. Tilsyn med at de som mottar opplæring får et forsvarlig utbytte. Det er et vanskelig tema og enkelte lærere strever med å finne ut av dette.

Overganger, sammenheng i grunnopplæringa (Enda sterkere grad fokus på gode eksempler - bort fra blainstorming, heller over til brainstorming)

Paragraf 9a i Opplæringsloven

pedagogisk praksis, ikke bare jus

Pedagogisk praksis, ikke bare juss

Pedagogisk praksis, vurdering, læringsstrategiar, psykososialt læringsmiljø og fysisk læringsmiljø

Pedagogisk tilbud til elevene

Planer

Planer for Pedagogisk tilrettelegging i små aldersblandede grupper og hvordan sikre at K06 blir fulgt opp.

Praksis - ikke berre papir

Praktisering/gjennomføring av montessoripedagogikken som vi er godkjent for (tilsyn utføres av udir.)

Psykososialt miljø

Psykososialt miljø, fagplanar, vurderingskriterier

Rammebetingelsene for å drive systematisk, skolebasert utvikling sett i lys av lærernes arbeidstidsordning.

Tiden som kan brukes til for- og etterarbeid og FAGLIG OPPDATERING er langt på vei privatisert og gitt den enkelte lærer. Dette er stikk

Ressursbruk i skolen. Skoleiers system og arbeid med sitt ansvar.

Rettigheter versus plikter som elever - en avklaring.

Samarbeid mellom/evnen til samarbeid mellom kommunale, fylkeskommunale og andre instanser for å hjelpe skolen til å gi et best mulig tilbud til elevene og de som jobber i skolen - det virker som om de er for opptatte med bla interne møter og an

Samarbeidet mellom ulike etatar - skule/ppt/barnevern Sosial kompetanse

Sammenhengen mellom LK06 og undervisningen, hvordan lærerne forholder seg til målstyrt planverk og hva ledelsen gjør eller burde gjøre for å påvirke dette i riktig retning.

Samsvar standpunkt - eksamen

Skole-hjem samarbeid

Skolebygg/fysisk læringsmiljø

Skoleeier og skolens arbeid med å få flere elever/lærlinger til å fullføre og bestå grunnopplæringen.

Skoleeiers oppfølging og støtte til rektorer

Skolehverdagen.....Ikke bare det som måles.

Skolen har i skrivende stund tilsyn fra Fylkesmannen angående elevenes utbytte av opplæringen. Dette er et sentralt tema.

Skolenes evne ressursmessig til å følge opp alle pålegg, oppgaver og rutiner

Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen, Nasjonale prøver

Spesialundervisning

Spes.ped, dokumentasjon

Spesialundervisning Læringsmiljø

Svømming, samisk

Synes det er for mye tilsyn

Systemarbeid i kommunen. Opplever stadig svikt i tjenester som BUP, barnevern, PPT. Det kommer ikke noe ut av møter med dem, og ofte blir det bare prat og ingen handlinger som hjelper elevene.

Temaer som går på elevenes læringsutbytte "added value" og trygt og godt læringsmiljø. Hvilke strukturerer, prosesser osv. har skolen for å maksimere dette.

Tidlig innsats, barns psykososiale miljø

Tilpasset opplæring

Tilpasset opplæring basert på klasse/ gruppe

Tilpasset opplæring. Praktisering av §9a-3

Tilsyn er lite hensiktsmessig i relasjonsorientert virksomhet. Heller informasjon, erfaringsutveksling profesjonsutvikling.

Tilsyn med videregående skoler burde prioriteres

TPO i praksis/vurdering for læring

Utvikling av sosial kompetanse, ikke bare hvordan man håndterer krenkende atferd

Ved privatskoler burde det sjekkes om 50 % regelen i forhold til pedagogisk personale med godkjent videreutdanning i f.eks. montessoripedagogikk er innfridd.

Veiledning istedet for tilsyn

VFL §9A

Vi har hatt på spesialundervisning, psykososialt miljø § 9a og registrering av sykefravær/ fravær.

Vi mener at plan for tilsyn har vært god og relevant.

Viktig at temaene er brede og treffer kjernevirksomheten, som f.eks. vurdering, planer, tilrettelegging, kollegialt samarbeid.

Vold og terror

Vurdering

Vurdering for læring

Vurdering for læring Tilpasset opplæring

Vurderingspraksis

Økonomi til fornying i skulen. Nye tiltak for utvikling psykososiale miljøet.

Økt læringsutbytte for elevene med fokus på elevenes engasjement.

**Vedlegg 6.1: I hvilken grad opplever du at skoleeier har klare forventninger til følgende?
Prosent, skoleledere grunnskolen fordelt på landsdel.**

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	N
	%	%	%	%	
Resultat på nasjonale prøver					533
I stor grad	84	68	63	52	
I noen grad	14	25	35	47	
I liten grad	2	7	3	2	
Resultat på kartleggingsprøver					514
I stor grad	66	34	43	28	
I noen grad	26	40	41	52	
I liten grad	8	26	16	20	
Resultat på eksamen					366
I stor grad	78	67	54	51	
I noen grad	16	25	38	42	
I liten grad	6	9	8	7	
Andel som fullfører videregående skole					359
I stor grad	68	46	48	38	
I noen grad	19	41	31	37	
I liten grad	13	13	21	24	
Resultat på elevundersøkelsen					522
I stor grad	81	64	63	52	
I noen grad	16	34	34	48	
I liten grad	2	2	3	1	
Kompetanseutvikling for lærere					521
I stor grad	83	65	56	57	
I noen grad	17	31	41	32	
I liten grad	0	5	3	10	
Kompetanseutvikling for skoleledere					494
I stor grad	66	43	37	36	
I noen grad	26	34	49	43	
I liten grad	8	23	14	21	
Pedagogisk praksis					501
I stor grad	72	41	53	38	
I noen grad	20	39	36	43	
I liten grad	8	20	10	19	
Samhandling med andre tjenester					504
I stor grad	59	46	39	40	
I noen grad	36	40	52	49	
I liten grad	5	14	10	11	
Samarbeid med arbeidsliv, overgang skole-bedrift					364
I stor grad	22	5	12	7	
I noen grad	39	33	37	30	
I liten grad	39	62	51	63	

**Vedlegg 6.2: I hvilken grad opplever du at skoleeier har klare forventninger til følgende?
Prosent, skoleledere videregående fordelt på landsdel.**

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	N
	%	%	%	%	
Resultat på nasjonale prøver					55
I stor grad	45	15	15	9	
I noen grad	27	23	40	18	
I liten grad	27	62	45	73	
Resultat på eksamen					92
I stor grad	61	73	31	47	
I noen grad	33	23	57	41	
I liten grad	6	5	11	12	
Andel som fullfører videregående skole					91
I stor grad	89	95	88	100	
I noen grad	6	5	9	0	
I liten grad	6	0	3	0	
Resultat på elevundersøkelsen					90
I stor grad	61	76	59	65	
I noen grad	39	24	38	29	
I liten grad	0	0	3	6	
Kompetanseutvikling for lærere					89
I stor grad	50	38	52	35	
I noen grad	44	48	42	53	
I liten grad	6	14	6	12	
Kompetanseutvikling for skoleledere					89
I stor grad	50	32	47	35	
I noen grad	44	50	53	59	
I liten grad	6	18	0	6	
Pedagogisk praksis					91
I stor grad	83	45	26	41	
I noen grad	6	32	62	41	
I liten grad	11	23	12	18	
Samhandling med andre tjenester					84
I stor grad	11	21	20	24	
I noen grad	78	37	57	59	
I liten grad	11	42	23	18	
Samarbeid med arbeidsliv, overgang skole-bedrift					83
I stor grad	59	68	50	53	
I noen grad	35	21	30	29	
I liten grad	6	11	20	18	

Vedlegg 7.1: Hvilke aktiviteter inngår i møtene mellom lærere i barnehage og skole? Andre aktiviteter, skoleledere grunnskole fordelt på landsdel.

Andre aktiviteter

Ved spesielle elevsaker.

Tilbakemeldingsmøte skole/bhg etter 2. trinn for å kvalitetssikre overgang og samarbeid.

tett samarbeid mellom inspektør, SFO-leder og barnehagene siste år i bhg.

Sosiallærer besøker barnehagen.

Skolestarterne er med 1.klasse på uteskole 3.tomer annenhver uke etter jul.

Overgangsmøter for barn med spesielle behov.

Overføringsmøter vedr barn som strever.

Møte i bydelen.

Kartleggingsskjema for alle skolestarterer følger til skole.

Jevnlege besøk i skulen frå barn i barnehagen, utover besøksdag.

Gratis aktivitetstilbud på ettermiddagen for skolestartere i skolens gymsal fra påske. Frivillige foresatte bidrar.

Førskolebarna har to timer på skolen med lærer i førsteklasse. Spiser mat med elevene og er sammen med dem i matfrimunnuttet disse dagene.

Førskolebarna deltar på svømmeundervisning og turer i vårhalvåret.

Foreldrebasert aktiviteskveld på skolen (gymsal) 1 gang i uka siste året i bhg`en.

Fokusplan- flere fellesaktiviteter skole og barnehage.

Flere tilvenningstiltak for kommende førsteklassinger gjennom året, bl.a. er de med på svømming hver uke, og ulike andre sosiale aktiviteter på skolen.

Fastsatte jevnlige dager med kontakt.

Fast skoledag for førskolegruppa en dag i uka i vårsemesteret.

Fadderdager med eldre elever.

Ekstra oppfølging der er det et særskilt behov.

Egen overgangsplan. Hospitering.

Bh og skole organiserer ved behov møte/tverrfaglig møte for foreldre til enkeltbarn som skal begynne på skolen.

Barnet og barnehagelærere besøker skolen før skolestart.

Barnehagene besøker klasser

Avd.leder 1.-4.trinn har flere møtepunkter med barnehagene.

3 førskoledager i mai/ juni på skolen.

10 førskoledagar på våren før skolestart.

Vedlegg 8.1: Kommunenes vurdering av virkemidlene hos Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen etter innbyggertall. N = 96. Prosent.

		Under 3000 %	3000 til 9999 %	10.000 og mer %
Klagesaksbehandling	I svært stor grad	13	18	7
	I stor grad	42	50	43
	Verken/eller	39	29	33
	I liten grad	3	3	13
	I svært liten grad	3	0	3
	Total	100	100	100
Tilsyn	I svært stor grad	13	15	10
	I stor grad	55	68	60
	Verken/eller	23	12	23
	I liten grad	10	6	7
	Total	100	100	100
Veiledning om regelverk	I svært stor grad	34	26	10
	I stor grad	34	59	57
	Verken/eller	22	12	17
	I liten grad	6	3	13
	I svært liten grad	3	0	3
	Total	100	100	100
Veileder og støtterolle innenfor kompetanseutviklingstiltak	I svært stor grad	16	6	7
	I stor grad	50	44	33
	Verken/eller	22	32	23
	I liten grad	6	15	13
	I svært liten grad	6	3	23
	Total	100	100	100
N		32	34	30

Vedlegg 13.1: Hva er de største hindringene for å øke omfanget og kvaliteten på svømmeopplæringen ved din skole.

At bassenget på den nærmeste skolen for tiden er stengt

At forsvarlig svømmeopplæring krever mer ressurser enn ordinær opplæring

At svømming ikke er eget fag, men er en del av KRØ-faget. Det er mange andre mål i læreplanen også.

Avstand

Avstand og tilgang til svømmehall

Avstand og åpningstider

Avstand til basseng fører til høye kjøreutgifter og bortfall av annen undervisning

Avstand til basseng, økonomi og tidsbruk/ressursbruk

Avstand til basseng.

Avstand til basseng. Ikke tilpasset basseng til opplæring for de små. Må dele basseng med andre besøkende og skoler underopplæringa.

Avstand til basseng. Kapasitet.

Avstand til bassenget. Har 36 km reise en vei.

Avstanden til bassenget. Det er 1 times busstur dit, og 1 time hjem igjen. Kvaliteten vil ikke øke, men omfanget.

Avstanden til nærmeste svømmebasseng

Avstanden til svømmehallen.

Bassenget er ikke åpent hele året. Det er det eneste bassenget i kommunen, og man må dele på bruken av bassenget med alle andre skoler i kommunen.

Bassenget er åpent fra etter høstferien til påskeferien.

Bassenget har vært en del ute av drift pga. manglende vedlikehold. Avdelingen trenger totalrenovering

Bassenget åpent bare deler av året, ca 5 mndr. Transport til bassenget gjør at tid tas av andre fag.

Bassenget åpent i en begrenset periode

Bassengfasiliteter

Bassengkapasitet

Bassengkapasitet, ingen basseng i gangavstand

Bassengkapasitet, ressurstildeling

Bassengkapasitet, størrelse på basseng

Bassengkapasitet. 25 klasser deler ett basseng

Bassengtid

Begrenset bassengtilgang

Den lange veien som tar tid og kjøregodtgjørelse, leie av svømmehall

Der går bort 3 undervisningstimer når vi reiser på svømming, der elevene får 1 time svømmeundervisning.

Det finnes ingen basseng i kommunen

Dyr busskyss.

Ei auke ville teke av rammetimetallet frå andre fag, eventuelt fjerna tradisjonell kroppsøving.

En lærer som har kompetanse

Etterutdanningskurs hadde vore bra

Fagutdannede lærere

Flere ansatte med svømmekompetanse

Få lærer som har kompetanse i svømmeundervisning. Sårbart ved sykdom. Tilgang på svømmehall. Bruker endel tid på reise.

Få lærere som har utdanning og sertifisering for svømming

Har ikke svømmebasseng i kommunen

Hindringer er ein ting, men om ein fekk oppretta aktivt samarbeid med lokale symjeklubben kunne i alle fall kvaliteten auka endå meir enn pr. idag.

Ingen ledige timer i bassenget i skoletid. Skyssutgifter hindrer svømmeopplæring mer enn en gang pr. uke

Kapasitet i bassenget

Kapasitet i hall og ressursituasjonen, det er svært kostbart å tilby så mye svømming som vi gjør/ krever mange voksne bla. pga. epelektikkere ol.

Kapasitet i hallen og penger til gjennomføring

Kapasitet og kompetanse

Kapasitet til å gjennomføre årlig livredningsprøve

Kommunal organisering av svømmeundervisningen og derav bassengtid, men transport er også et moment

Kommunen mangler svømmehaller

Kommunen vurderer å stenge hallen

Kommuneøkonomi, ressurser og tilgang på basseng

Kommuneøkonomi.

Kompetanse og ressurser

Kompetanseheving og ressurser

Kompetansemålene i kroppsøving handler ikke bare om svømmeopplæring - dvs at det er ikke nok timer i faget til å bruke med tid på svømmeopplæringen

Kostnad og tid! (bussing fører til at dette tar svært mye tid som går ut over annet arbeid)

Kostnadene til bussing og leie av basseng.

Kostnader i forbindelse med transport

Kostnader ved busstransport, tilgjengelige timer og kapasitet i svømmebasseng.

Kostnader, avstand og tilgang til basseng, kompetanse

Krevende med kjøring til fra svømmeopplæringa - ressurskrevende.

Kvaliteten begrenses av bassengstørrelse, lengde 8,33 meter

Kvaliteten er god nok

Lang reisetid

Lang reisevei og ressurser

Lang reisevei til basseng, medfører store kostnader til transport.

lang veg til bassenget, transportkostnader

Lang vei til basseng

Langt til svømmehall og mangel på penger

Ledig kapasitet i basseng

Lengden på perioden svømmebassenget er i drift per år.

Mangel på pengar.

Mangel på ressurser.

Manglande bassengtilgang.

Manglande tilbud om kompetansehevingstiltak

Manglande tilgang på ledige timer i svømmehallen

Manglande tilgang til basseng, lang reisetid, økonomi

Mener svømmeundervisningen hos oss har OK omfang og kvalitet.

Mer tilgang til svømmehall

Må ta buss

Nok timer

Nærhet til basseng. No går det med 2-3 timar i reising for 1-2 timar i basseng

Politisk vedtak om at bassenget er åpent fra høstferie til påskeferie!

Problemet er å få tid i svømmehall

Rreisetid til svømmehall, hvor mange timer i9 fag og timefordelingen skal gå til svømmeopplæringen.

Reisevei og tilgang på bassengtid

Ressursar og tilgang på symjehall.
Ressursar til transport, reisetid og avstand til basseng
Ressurser
Ressurser - minimumsbemanning
Ressurser både i forhold til transport, leie i basseng og personalet
Ressurser i forbindelse med skyssutgifter og lønn
Ressurser og bassengkapasitet
Ressurser og bassengtid.
Ressurser og kompetanse
Ressurser og tilgang på basseng.
Ressurser til skyss. Lang vei til basseng - annen kommune
Ressurser til transport og tilgang til svømmehall
Ressurser til å ha svømming på flere trinn !
Ressurser- bruker mye tid og penger på buss til/fra
Ressurser, både økonomi og tid pgs avstand.
Ressurser, kompetanse og bassengtilgang
Ressurser, lang vei til basseng, kompetanse
Ressurser. Ledig basseng.
Ressurser/økonomi
Ressurser til buss
Ressursfordelingen - hvordan vi fordeler tid og penger er stadig noe en må drøfte
Ressursbruk, reiseavstand
Skoleeier bestemmer
Skyssutgifter
Svært ressurskrevende. Ansatte i hallen er ikke på jobb når skolene er der og vi må selv sende med livreddere.
Svømmebassenget ligger 25 km unna.
Svømmeinstruktørkompetanse og penger til nok undervisning samt skyss.
svømme tilbud i kommunen dette skoleåret er ikke tilfredsstillende
Tar tid fra annen undervisning. bør legges utenfor skoletid.
Tid
Tid i basseng og tid til andre fag
Tid i svømmehallen. mange skoler kjemper om tiden
Tid og avstand til svømmehall
Tid og pengar
Tiden/tilgangen til timer i bassenget og mange nok lærere og assistenter med livredningsprøve
Tidsbruk, personale med kompetanse og bemanning
Tidsressurs og menneskelig ressurs + tilgang til svømmebasseng
Tildelte ressurser til området skole i kommunen
Tilgang og nærhet til basseng
Tilgang på basseng
Tilgang på basseng med vann
Tilgang på basseng og økonomi
Tilgang på ressursar
Tilgang på svømmehall
Tilgang på svømmekurs- og livredningsprøver for lærerne.

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no